

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

Právnická fakulta

Katedra obchodního práva

Likvidátor v procesu likvidace obchodní společnosti

Diplomová práce

Michal Sniehotta

Vedoucí diplomové práce:
JUDr. Vít Horáček, Ph.D.

Praha, listopad 2012

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracoval samostatně, všechny použité prameny a literatura byly řádně citovány a práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 12.11. 2012

Michal Sniehotta

Poděkování

Na tomto místě bych rád poděkoval JUDr. Vítu Horáčkovi, Ph.D. za cenné rady a připomínky a především pak za ochotné vedení této práce.

Obsah

Úvod	1
1. Právní úprava likvidace obchodní společnosti.....	6
1.1. Obecná úprava likvidace společnosti v obchodním zákoníku.....	6
1.2. Zvláštní úprava likvidace u jednotlivých právních forem společností dle obchodního zákoníku.....	10
1.3. Zvláštní právní předpisy vztahující se k likvidaci společnosti.....	13
1.4. Právní úprava likvidace společnosti po rekodifikaci	15
1.5. Zahraniční úpravy likvidace a zhodnocení problematiky	18
2. Vymezení pojmu likvidace a likvidátora obchodní společnosti.....	22
2.1. Legální definice likvidace společnosti	22
2.2. Charakteristika likvidace společnosti právní teorií.....	23
2.3. Vymezení pojmu likvidátor společnosti.....	26
3. Právní postavení likvidátora.....	28
3.1. Vstup společnosti do likvidace	28
3.2. Podmínky způsobilosti pro výkon funkce likvidátora	29
3.3. Vznik funkce likvidátora.....	38
3.4. Působnost likvidátora a jeho vztah k dalším orgánům společnosti.....	47
3.5. Zánik funkce likvidátora	52
4. Úkony likvidátora v průběhu likvidace	56
4.1. Úkony likvidátora po vstupu společnosti do likvidace	58
4.2. Další kroky likvidátora v průběhu likvidace	61
4.3. Závěrečné úkony likvidátora v souvislosti se skončením likvidace	65
Závěr.....	70
Seznam zkratk	75
Seznam použité literatury a pramenů	76
Resumé	85
The Liquidator in the Process of Liquidation of a Company	87
Abstract.....	87
Seznam klíčových slov	89

Úvod

Z hlediska odborného právního zájmu, ale rovněž z perspektivy významnosti pro ekonomický rozvoj země, se značná pozornost upírá na problematiku komplikovanosti a rychlosti zakládání obchodních společností (dále též „společnost“). Právě administrativní a odborná náročnost založení společnosti bývá používána jakožto zásadní kritérium pro stanovení vhodnosti investování v daném státu a měřítko pro určení kvalitativní úrovně určitého právního řádu.

Poněkud nezaslouženě setrvává ve stínu zájmu o zakládání společností, právě předkládanou diplomovou prací analyzované téma, a to likvidace obchodních společností (dále též „likvidace společnosti“ či jen „likvidace“). Závěrečné fázi existence společnosti by totiž měla být věnovaná stejná pozornost jako otázkám prvotního formování společností.

Na tento částečně opomíjený aspekt ekonomického a investičního rozhodování poukazují Senor a Singer v souvislosti s tzv. izraelským hospodářským zázrakem. Dle nich ani Izrael není imunní vůči univerzálnímu problému vysoké míry neúspěšnosti nově zakládaných společností. Jenže izraelská kultura i regulační opatření zaujímají k selháním v podnikatelské oblasti ojedinělý postoj, který podněcuje neúspěšné podnikatele k tomu, aby se opakovaně snažili konstruktivně zužitkovat nabyté zkušenosti v dalších projektech a nepohlíželo se na ně s despektem (Senor, Singer 2012: 21).¹ Tato kulturní tolerance vůči nezdarům, ale především izraelské zákony upravující bankroty a zakládání nových společností, z Izraele činí jedno z nejvstřícnějších míst na celém světě k založení nové společnosti, a to i v případech, kdy poslední podnikatelský pokus zkrachoval (Senor, Singer 2012: 35).

Nejen z uvedeného odvozená ekonomická potřeba kvalitních pravidel upravujících likvidaci společností, ale i v poslední dekádě neustále rostoucí počet nově zahájených likvidačních procedur,² přispěl k volbě tohoto tématu za předmět

¹ Ostatně se uvádí, že i když podnikatelé neuspějí, stále přispívají k udržení neustálého konkurenčního tlaku na existující společnosti, čímž stimulují další rozvoj (Senor, Singer 2012: 21). Rovněž bývá uváděno, že podnikatelé, jejichž předchozí podnikatelský pokus skončil nezdarem, mají při založení další společnosti téměř dvacetiprocentní šanci na úspěch, což znamená vyšší procento úspěšnosti, než jakého dosahují lidé zakládající svou první společnost, a navíc jde jen o něco málo nižší úspěšnost, než jaké dosahují podnikatelé, jímž předchozí pokus vyšel (Senor, Singer 2012: 34).

² Od roku 1993 do konce roku 2005 bylo prohlášeno 18 400 konkursů, přičemž počet likvidací byl přibližně stejný. Avšak za období od roku 2000 do roku 2005 počet likvidací významně převýšil počet

rozpracování v této studii. Ostatně problematika provádění likvidací nabrala dále na aktuálnosti v návaznosti na plné propuknutí světové hospodářské krize v roce 2008, v jejímž důsledku lze pochopitelně očekávat další nárůst ukončování činností podnikatelských subjektů, zejména pak těch, jejichž výrobní program se potýká s nekonkurenceschopností. K rozhodnutí o volbě tématu likvidace společnosti, jakožto problematiky vhodné k hlubšímu prozkoumání, rovněž přispěla skutečnost, že české soukromé právo se nachází ve vrcholícím procesu rekonstrukce soukromého práva, a tudíž i právní úpravy likvidace.

Při zpracování takto stanoveného tématu diplomové práce vycházím z dosavadních závěrů praxe a především právní doktríny v dané oblasti. V českém prostředí se lze setkat se třemi základními druhy publikací, jež se zabývají otázkami likvidace společnosti. První skupinu reprezentují studie zamýšlené jako praktické návody pro činnost likvidátora, které přinášejí množství cenných poznatků, ale postrádají větší teoretickou hloubku a rozbor právně problematických míst. Z daného okruhu lze zmínit předně knihu Pelikána (2011) či publikaci *Likvidace obchodních společností* (Adamík, Pilátová, Richter 2010).

Další, a z pohledu sledované tematiky přínosnější, kategorií prací představuje odborná komentářová literatura, přičemž poukázat lze v této souvislosti především na dílo Pelikánové (2004), Dědiče (2002), Pokorné a kol. (2009) nebo knihu *Obchodní zákoník: komentář* (Štenglová, Plíva, Tomsa a kol. 2010). Zmiňované komentáře se sice podrobně zabývají teoretickými a interpretačními otázkami likvidace, avšak vzhledem ke své povaze se na ni z pochopitelných důvodů zaměřují pouze jako na jeden z mnoha předmětů rozboru, a tak ze své podstaty postrádají systematické rozpracování dané materie.

Třetím typem studií, jež se věnují otázkám likvidace společnosti, jsou nejrůznější odborné knihy a články. Avšak i ve vazbě na tyto publikace zabývající se obchodním právem, lze poukázat na problematický moment, který spočívá v tom, že likvidace společnosti zde představuje opět pouze jedno z mnoha rozpracovaných témat, a tudíž vzhledem ke svému zaměření, ze své podstaty dostatečně dopodrobna neanalyzují veškeré otázky spojené s likvidacemi společností. Z této oblasti lze přesto zmínit například zdařilou knihu *Společnost s ručením omezeným* (Bartošíková,

konkursů. Tento nárůst počtu likvidací je přisuzován velkému počtu likvidací v poslední době nařízených soudem (Deutsch 2006: 7)

Štenglová 2003) či učebnici práva obchodních společností od autorek Pelikánové a Černé (2006).

Opomenout nelze ani odborné články, jež často naplňují u jiných kategorií prací nedostatečně akcentovaný požadavek náležité podrobnosti a systematickosti zpracování tematiky likvidace společnosti, bývají však limitovány tím, že zpravidla rozebírají pouze určité aspekty likvidačního procesu. Z daného okruhu lze jmenovat především článek s názvem *K postavení likvidátora* (Černá, Josková 2011) či již starší Dvořákovu studii (2000). Především však veškeré výše zmíněné publikace a rovněž další zahraniční literatura představují základní zdroje, z nichž čerpá tato diplomová práce. Přes jejich značnou početnost je ovšem nutno zdůraznit, že v českém prostředí bohužel stále postrádáme komplexní, systematické a podrobné teoretické rozpracování problematiky likvidace společnosti.

Tento stav lze zřejmě odůvodnit tím, že v části právního diskurzu převládá názor, že současná právní úprava likvidace je kvalitní a dostatečně propracovaná. Z představeného postulátu mimo jiné vycházeli i tvůrci nové rekonstrukce soukromého práva, kteří ve vztahu ke zkoumanému problému uvedli, že úprava likvidace v novém občanském zákoníku se s drobnými úpravami a upřesněními přejímá z dosavadního obchodního zákoníku,³ protože tamější úprava likvidace je dle jejich názoru zdařilá (Eliáš a kol. 2009: 283). Právě na základě takto zastávaného názoru části odborné veřejnosti následně formulují hypotézu, z níž vychází tato práce.

Hypotéza: Právní úprava likvidace obchodní společnosti zakotvená v obchodním zákoníku je zdařilá a propracovaná.

Smyslem předkládané diplomové práce je kriticky testovat výše stanovenou hypotézu. Studie si v této souvislosti klade za cíl především komplexně vymezit, analyzovat sporná a problematická místa a konečně i kriticky zhodnotit kvalitu obecných pravidel likvidace společnosti *de lege lata*, zakotvených v obchodním zákoníku,⁴ a to zejména s důrazem na rozbor právního postavení osoby likvidátora v likvidačním procesu a jeho jednotlivých úkolů.

Práce tak usiluje o nalezení odpovědi na výzkumnou otázku, zda účinná právní

³ Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále též „ObchZ“ či „obchodní zákoník“).

⁴ Souslovím obecná právní úprava (či pravidla apod.) likvidace mám na mysli, nevyplyvá-li z okolností jinak, ustanovení § 70 až § 75c ObchZ.

úprava likvidace je skutečně tak zdařilá a kvalitní, jak bývá občas konstatováno. Vycházím přitom z postulátu, že za zdařilou a kvalitní úpravu lze považovat pouze tu, která zaručuje efektivnost a rychlost provádění likvidace společnosti, za současného zachování transparentnosti a právní nespornosti likvidačního procesu. A právě uvedeným paradigmatem je nahlížena současná obecná úprava likvidace v této práci.

Samotná studie se pak zaměřuje zejména na právní problémy spojené s postavením likvidátora (např. na otázku způsobilosti pro výkon funkce likvidátora, problematiku jmenování a odvolání likvidátora soudem a vymezení rozsahu jeho působnosti). K těmto často nejednoznačným otázkám představuji názory právní doktríny, dále k nim pokud možno předestírám relevantní judikatorní závěry, a případně vyslovuji vlastní právní názory s eventuálními návrhy vhodných legislativních změn v dané oblasti *de lege ferenda*. Analýza klade dále důraz na zmapování úkonů likvidátora v procesu likvidace společnosti, a to primárně na jejich právní aspekty, zatímco daňové a účetní prvky zůstanou mimo rámec jejího zájmu.⁵ V případě vhodnosti je rovněž přihlíženo k rekodifikované právní úpravě. Příležitostně taktéž přistupuji ke komparaci právní úpravy likvidace společnosti se zahraničními právními řády.

K zodpovězení položené výzkumné otázky a ověření formulované hypotézy pak v práci využívám následující metodologii. Stavím především na metodě deskripce a kritické analýze relevantních právních předpisů a sekundárních zdrojů. Takto získané teoretické poznatky za využití metody syntetické generalizují v obecnější závěry.

Samotná práce se mimo úvodu a závěru skládá ze čtyř kapitol, z nichž zejména první tři mají převážně teoretický charakter, zatímco čtvrtá kapitola poskytuje i z praktičtější perspektivy deskripci základních úkonů likvidátora v likvidačním procesu. První kapitola pak komplexně vymezuje rozsah právní úpravy likvidace společnosti. Poukazuje nejen na ustanovení obsažená v obchodním zákoníku, jež mají vazbu na průběh likvidace, ale identifikuje i další zvláštní právní předpisy vztahující se na danou problematiku. Rovněž přihlíží k právní úpravě likvidace po rekodifikaci soukromého práva a metodám uspořádání této materie v zahraničních úpravách.

Další část práce se zaměřuje na představení nejrůznějších definičních charakteristik pojmu likvidace a likvidátora společnosti, za současné snahy o zachycení

⁵ Ohledně rozboru daňových a účetních aspektů likvidace společnosti odkazují čtenáře na článek (Pecháček 2011: 33-36).

konsensuálně pojímaných prvků těchto teoretických vymezení. V návaznosti na uvedené se třetí kapitola zabývá právní postavením osoby likvidátora. Všímá si v této souvislosti zejména interpretačně a pro praktické využití problematických míst analyzované právní úpravy, a to zejména ve vztahu k podmínkám způsobilosti pro výkon funkce likvidátora, vznikem a zánikem jeho funkce, a konečně problematikou působnosti likvidátora a jeho vztahům k dalším orgánům společnosti.

Čtvrtá kapitola následně usiluje o zmapování základních úkonů likvidátora ve všech fázích průběhu likvidačního procesu. Důraz rovněž klade především na analýzu právně problematických míst a na poukázání na nedostatečnou reglementaci některých činností, jež likvidátor zpravidla v průběhu likvidace realizuje. Diplomová práce vychází z právního stavu k 01.09.2012.

1. Právní úprava likvidace obchodní společnosti

Dříve než přistoupím k rozpracování samotného merita překládané diplomové práce, tedy k rozboru právního postavení likvidátora a jeho jednotlivých kroků v průběhu likvidace obchodní společnosti, zaměřím se nejprve krátce na problematiku právní úpravy likvidace, a to s důrazem na její komplexní vymezení a zachycení vzájemných vazeb v jejím rámci. Vzhledem k omezenému rozsahu této práce bude dán pouze limitovaný prostor deskripci vývoje právní úpravy likvidace, kdy představím zejména její dynamiku po roce 1992, kdy nabyl účinnosti v současnosti platný a účinný zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále též „ObchZ“ či „obchodní zákoník“).⁶ Ohledně vývoje starší právní úpravy odkazuji laskavého čtenáře na sumarizující článek M. Zahradníčkové (2008: 211-221).

1.1. *Obecná úprava likvidace společnosti v obchodním zákoníku*

Předně je vhodné uvést, že na rozdíl například od řešení úpadku v režimu zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů (dále též „IZ“ či „insolvenční zákon“),⁷ pouze problematice likvidace není žádný speciální zákon věnován (Pelikán 2011: 14). Jak již bylo naznačeno výše, od 01.01.1992 je hlavní část materie vztahující se k likvidaci obchodní společnosti zakotvena v obchodním zákoníku.

Daná úprava byla za dobu více než 20 let své účinnosti předmětem mnoha novelizací, což jistě nelze považovat za znak kvalitnosti, nespornosti a stability sledované právní úpravy. Zmiňované novelizace sledovaly zejména logiku postupného odstraňování sporných míst a přizpůsobování norem požadavkům praxe.⁸ Snad nejvýznamněji do průběhu likvidace zasáhla změna, již přineslo, v rámci širšího harmonizačního úsilí v předvečer vstupu České republiky do Evropské unie, přijetí zákona č. 370/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 513/1991 Sb., ve znění pozdějších

⁶ Česká republika. Zákon č. 513 ze dne 5. listopadu 1991 Obchodní zákoník. In: *Sbírka zákonů*. 1991, roč. 1991, částka 98. [cit. 2012-11-11]. Dostupné z: <http://portal.gov.cz/app/zakony/download?idBiblio=39560&nr=513~2F1991~20Sb.&ft=pdf>

⁷ Česká republika. Zákon č. 182 ze dne 30. března 2006 o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon). In: *Sbírka zákonů*. 2006, roč. 2006, č. 182, částka 62. [cit. 2012-11-11]. Dostupné z: <http://portal.gov.cz/app/zakony/download?idBiblio=62545&nr=182~2F2006~20Sb.&ft=pdf>

⁸ V předkládané studii se chci právě zamyslet nad (ne)úspěchem těchto snah.

předpisů (a jímž bylo novelizováno i množství dalších předpisů).⁹ Avšak novelizační snahy, zaměřené na doplnění právní úpravy likvidace, nepolevují ani v posledním období. Z významnějších, nejnovějších změn lze kupříkladu zmínit přijetí zákona č. 351/2011 Sb., kterým se mění zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony. Ovšem vzhledem k procesům rekodifikace soukromého práva zřejmě dojde k 01.01.2014 k nahrazení dosavadní právní úpravy likvidace.

Avšak v současné době (říjen 2012) je jádro likvidace společnosti stále obsaženo v ustanoveních § 70 až § 75c ObchZ (dále též „obecná právní úprava likvidace“).¹⁰ Ačkoliv by se mohlo zdát, že daná úprava likvidace společnosti je komplexní a vyčerpávající, není tomu tak, neboť další ustanovení mající vliv na průběh likvidace, jsou k nalezení i na dalších místech obchodního zákoníku a rovněž v mnoha dalších právních předpisech. Celá problematika je tudíž dosti nepřehledná a interpretačně, zejména pro neprávnický, obtížně uchopitelná. I z těchto důvodů ji na následujících řádcích chci věnovat nepatrně větší pozornost, než bývá v obdobných pracích zvykem.

Zaměříme-li se nejprve na samotný obchodní zákoník, je nutné konstatovat, že vyjma obecné právní úpravy likvidace společnosti, nalzáme ve zmíněném právním předpise i další ustanovení, vztahující se na otázky likvidace, která jsou společná všem formám obchodních společností. Vhodné je rovněž předeslat, že právní úprava likvidace v obchodním zákoníku je kogentní (Pelikánová, Černá a kol. 2006: 97) a nelze se proto od ní shodnou vůli stran odchýlit.

Z hlediska pro průběh likvidace zmíněných relevantních ustanovení je především možno zmínit ta, v části obchodního zákoníku věnované obchodnímu rejstříku, kde konkrétně v § 29 odst. 6 ObchZ je založena pravomoc soudu, za vymezených podmínek rozhodnout o zrušení právnické osoby s likvidací, a to jestliže obsah zápisu v obchodním rejstříku odporuje donucujícím ustanovením zákona. Pozornost bezesporu rovněž zasluhuje § 38g ObchZ, stanovující, jaké okolnosti se zapisují do obchodního rejstříku, a to i ve vztahu k likvidované společnosti.¹¹

⁹ Blíže k uvedené novelizaci viz (Bažantová 1999: 38-40) či (Lochmanová 2011: 2-7).

¹⁰ Zejména ustanovení § 70 - § 75c ObchZ jsou předmětem zpracování v předkládané diplomové práci a proto nebudou na tomto místě podrobně rozebrána. Jejich výklad je podán zejména v 3. a 4. kapitole této práce.

¹¹ Jde zejména o zápis informace o zrušení právnické osoby a jeho právním důvodu, vstupu do likvidace, jménu a bydlišti nebo firmě a sídle likvidátora (likvidátorů), popřípadě jména a bydliště osoby, která bude

Povinnosti likvidátora vůči rejstříkovému soudu lze dále odvodit ze znění § 38i ObchZ, závazně normujícím obsah sbírky listin.¹²

Pro získání komplexní představy o právní úpravě likvidace společnosti, je ovšem dále nutno nahlédnout do obecných ustanovení obchodního zákoníku o obchodních společnostech. Z ustanovení § 56 odst. 6 ObchZ se tak dozvídáme, že pokud se společnost zrušuje s likvidací, ručí společníci za její závazky do výše svého podílu na likvidačním zůstatku (§ 61 odst. 4 ObchZ), nejméně však v rozsahu, v němž za ně ručili za trvání společnosti.¹³ Toto ručení není solidární, takže věřitel může požadovat na společníkově plnění pouze do výše jeho podílu na likvidačním zůstatku. Uvedené ručení není dále ani subsidiární, neboť věřitel nemůže vyzvat k plnění nejprve společnost, neboť ta již neexistuje. A konečně zkoumané ručení nelze stanovami ani jinak vyloučit, jelikož se jedná o ručení zákonné (Černá 2006: 306).¹⁴

Výčet obecných ustanovení, vztahujících se k likvidaci společnosti, by byl neúplný, kdybychom opomenuli § 68 ObchZ, jež formuluje postup zrušení a zániku společnosti. A to nejen z důvodu, že zrušení společnosti je obvyklým předpokladem provedení likvidace společnosti (§ 70 odst. 1 ObchZ), ale rovněž s vědomím faktu, že § 68 ObchZ zakotvuje další pravidla významná pro průběh likvidace. Relevantnost sledovaného ustanovení rovněž spočívá v tom, že umožňuje rozlišování zániku a zrušení společnosti, jakožto dvou odlišných právních skutečností. Zrušením společnosti totiž přestává pouze jedna fáze její existence a daným okamžikem nastává fáze další, závěrečná, v níž společnost přežívá s neúplnou právní subjektivitou za účelem dosažení svého zániku. Naopak zánikem společnosti¹⁵ přestává tato existovat jako určitá právnická osoba, právní subjekt, a to bez ohledu na to, zda na jejím místě vzniká subjekt nový či nikoliv (Pelikánová, Černá a kol. 2006: 90).

A právě rozlišování společností z hlediska, zda zanikají s právním nástupcem nebo bez právního nástupce, má značný vliv na průběh případné závěrečné fáze

vykonávat činnost likvidátora za právnickou osobu, ukončení likvidace a právním důvodu výmazu podnikatele (srov. § 38g ObchZ).

¹² Likvidátor je tak povinen do sbírky listin založit zejména zprávu o průběhu likvidace podle § 75 odst. 1 ObchZ, seznam společníků, kterým vyplatil podle § 75a odst. 1 ObchZ podíl na likvidačním zůstatku, anebo zprávu o naložení s majetkem podle § 75 odst. 6 ObchZ (§ 38i odst. 1 písm. d) ObchZ).

¹³ Zmiňované ustanovení § 61 odst. 4 ObchZ pak praví, že je-li se zrušením společnosti spojena likvidace, má společník právo na podíl na majetkovém zůstatku, který vyplynul z likvidace (dále též „podíl na likvidačním zůstatku“).

¹⁴ Srov. podkapitola 4.1.

¹⁵ Přičemž společnost zaniká ke dni výmazu z obchodního rejstříku (§ 68 odst. 1 věta první ObchZ).

existence společnosti. Běžným způsobem zrušení společnosti je její zrušení bez právního nástupce, po němž zásadně nastává fáze likvidace společnosti, která spočívá především ve vypořádání jejích majetkových poměrů. Naopak v případě zrušení společnosti s právním nástupcem, což je způsob zrušení společnosti označovaný doktrínou za možnost speciální, není potřeba uskutečňovat majetkové vypořádání, protože v právních poměrech zrušené společnosti bude pokračovat univerzální sukcesor, a etapa likvidace tudíž u takové společnosti odpadá (Pelikánová, Černá a kol. 2006: 91).¹⁶

Obraťme ovšem naši pozornost zpět ke znění § 68 ObchZ a jeho významu pro likvidátora společnosti. Zkoumané ustanovení totiž hraje zásadní roli pro vztahy uvnitř likvidované společnosti, jelikož mimo jiné vymezuje vztah mezi likvidátorem a statutárním orgánem společnosti, a to z hlediska rozsahu jejich působnosti (§ 68 odst. 5 ObchZ).¹⁷ Nadto zakotvuje oprávnění společníků nebo příslušného orgánu společnosti zrušit své rozhodnutí o zrušení společnosti a jejím vstupu do likvidace, do doby než bude započato s rozdělováním likvidačního zůstatku. Obdobné oprávnění dané ustanovení přiznává i soudu (§ 68 odst. 8 ObchZ). Z uvedeného tak vyplývá důležitý princip, spočívající v tom, že rozhodnutí o zrušení společnosti (a to i když likvidátora jmenoval soud) je rozhodnutím, jež je možno zvrátit a navrátit se tak do stavu „běžné“ existence společnosti.¹⁸

V souvislosti se zněním § 68a ObchZ si dále dovoluji upozornit na jednu výjimku z pravidla, že zrušení společnosti s likvidací je obvyklým předpokladem provedení likvidace společnosti. Společnost totiž vstupuje do likvidace ke dni právní moci rozhodnutí soudu o neplatnosti této společnosti (§ 68a odst. 3 ObchZ). Zvláštnost výše uvedeného případu tak záleží v tom, že proces likvidace je zde iniciován rozhodnutím soudu o neplatnosti společnosti, přičemž dni právní moci zmíněného rozhodnutí soud společnost *ex lege* vstupuje do likvidace, aniž by k tomuto bylo potřeba jakýchkoliv dalších úkonů.

V souvislosti s obecnou právní úpravou likvidace, obsaženou v § 70 až § 75c

¹⁶ Na tomto místě je vhodné upozornit na skutečnost, že likvidace se rovněž nevyžaduje v dalších případech, přičemž k těmto otázkám se dále podrobněji vrátíme v podkapitole 3.1.

¹⁷ K tomu srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11.03.1998, sp. zn. 1 Odon 69/97, in Soudní judikatura č. 9/1998, s. 205-208.

¹⁸ Jestliže bylo rozhodnutí o vstupu společnosti do likvidace zrušeno, sestaví společnost ke dni účinnosti tohoto rozhodnutí mezitímní účetní závěrku (§ 68 odst. 9 ObchZ).

ObchZ, je vhodné poukázat na její určité specifikum. Sledovaná ustanovení totiž svým významem daleko překračují samotný rozsah působnosti obchodního zákoníku. Ačkoliv obchodní zákoník představuje *lex specialis* vůči zákonu č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále též „ObčZ“ či „občanský zákoník“),¹⁹ a měl by tudíž obsahovat pouze úpravu speciální, obrací tuto logiku znění § 761 ObchZ naruby, když stanoví, že ustanovení § 70 až § 75c ObchZ se použijí obdobně i na likvidaci jiných právnických osob než obchodních společností, jestliže nemají právního nástupce a z právních předpisů, jež je upravují, nevyplývá něco jiného.²⁰

Obecná úprava likvidace obchodních společností, zakotvená v obchodním zákoníku, tak přebírá roli subsidiární právní úpravy vůči všem právnickým osobám podstupujícím likvidaci, neobsahují-li zvláštní zákony, na tyto právnické osoby se vztahující, zvláštní pravidla pro likvidaci těchto subjektů, která by použití norem v obchodním zákoníku vylučovala. Právní úprava likvidace v obchodním zákoníku má subsidiární povahu i vůči nepodnikatelským právnickým osobám (Pelikánová 2004: 337).

1.2. Zvláštní úprava likvidace u jednotlivých právních forem společností dle obchodního zákoníku

Právě představená obecná právní úprava likvidace obchodní společnosti zdaleka nepokrývá veškerou materii, jež je k nalezení v obchodním zákoníku, a vztahuje se na průběh likvidace. Další speciální ustanovení mající vliv na realizaci procesu likvidace společnosti, jsou totiž formulována v jednotlivých dílech obchodního zákoníku upravujících otázky konkrétních právních forem obchodních společností (dále též „formy společností“). Vzhledem k tomu, že tato práce se zaměřuje především na obecné právní otázky spojené s osobou likvidátora a likvidací společnosti, bude daná problematika rozebrána pouze v omezeném rozsahu.

Již na úvod však lze obecně konstatovat, že tato zvláštní úprava likvidace u jednotlivých forem společností, jak již použitá terminologie napovídá, je ve vztahu speciality k obecné úpravě likvidace, zakotvené zejména v § 70 a následujících ObchZ.

¹⁹Česká republika. Zákon č. 40 ze dne 26. února 1964 občanský zákoník. In: *Sbírka zákonů*. 1964, roč. 1964, č. 40, částka 19. [cit. 2012-11-11]. Dostupné z: <http://portal.gov.cz/app/zakony/download?idBiblio=30446&nr=40~2F1964~20Sb.&ft=pdf>

²⁰ Srov. obdobné ustanovení § 20a odst. 4 ObčZ.

Stanoví-li tudíž obchodní zákoník v rámci pravidel likvidace u jednotlivých forem společností úpravu odlišnou od té obecné, použijí se na řešení daného případu právě tyto speciální normy, které však fakticky nejsou příliš rozsáhlé a obsahují pouze drobné odchylky. Výslovně je uvedené pravidlo upraveno pouze v ustanovení § 218 ObchZ v souvislosti se zrušením a likvidací akciové společnosti, jež uvádí, že pro zrušení a zánik společnosti platí ustanovení § 68 až 75c ObchZ, není-li dále stanoveno jinak. Ačkoliv se zkoumané pravidlo neobjevuje u dalších forem společností, neexistuje žádný rozumný důvod, proč by se nepostupovalo analogicky i v dalších případech, neboť takový postup plyne i ze základních právních interpretačních principů.

Z hlediska obsahového pak zvláštní úprava likvidace u jednotlivých forem společností spočívá předně ve formulaci dalších právních důvodů, jež vedou (či mohou za stanovených podmínek vést) ke zrušení společnosti s likvidací, a které tak v uvedeném směru doplňují ustanovení § 68 ObchZ. U veřejné obchodní společnosti jde o § 88 a § 90 ObchZ, u společnosti s ručením omezeným lze poukázat např. na § 113, § 119, § 135 a § 138 ObchZ. Rovněž akciová společnost obsahuje v tomto směru speciální ustanovení (§ 161b, § 161c, § 161g, § 178, § 194 a § 200 ObchZ) (Adamík in Adamík, Pilátová, Richter, Taranda 2010: 130-133).

Obecné úprava likvidace společnosti zavádí pouze povinnost likvidátora sestavit zprávu o průběhu likvidace s návrhem na rozdělení čistého majetkového zůstatku, jenž vyplyne z likvidace (dále též „likvidační zůstatek“), mezi společníky, a předložit ji společníkům nebo orgánu k tomu příslušnému ke schválení (§ 75 odst. 1 ObchZ), a dále povinnost rozdělit likvidační zůstatek mezi společníky, čímž likvidace končí (§ 75a odst. 1 ObchZ). Nestanovuje však žádné zásady, jež by měl likvidátor při rozdělování likvidačního zůstatku sledovat.

Zvláštní právní úprava likvidace u jednotlivých forem společností tak v uvedeném směru doplňuje obecná likvidační ustanovení, když pro každou formu společnosti zavádí pravidla pro vypořádání společníků v případě zrušení společnosti s likvidací a to ve formě nároku společníků na podíl na likvidačním zůstatku. Tato pravidla jsou zakotvena u veřejné obchodní společnosti v § 92 ObchZ, u komanditní společnosti v § 104 ObchZ, u společnosti s ručením omezeným v § 153 ObchZ a konečně u akciové společnosti v § 179 a § 220 ObchZ (Adamík in Adamík, Pilátová, Richter, Taranda 2010: 130-133).

Dále se lze s otázkami souvisejícími s problematikou likvidace společnosti setkat i v některých dalších ustanoveních, věnovaných reglementaci kapitálových společností. Je možno poukázat především na paragrafy vymezující rozsah působnosti valné hromady. Tak u společnosti s ručením omezeným § 125 odst. 1 písm. i) ObchZ do kompetence valné hromady řadí jmenování, odvolání a odměňování likvidátora a rozhodování o zrušení společnosti s likvidací, jestliže to společenská smlouva připouští. U akciové společnosti je do značné míry obdobným ustanovením § 187 odst. 1 písm. i) ObchZ, který uvádí, že do působnosti valné hromady náleží rozhodnutí o zrušení společnosti s likvidací, jmenování a odvolání likvidátora, včetně určení výše jeho odměny a schválení návrhu rozdělení likvidačního zůstatku.²¹ Z uvedeného tudíž plyne, že na rozdíl od akciové společnosti, kde schválení návrhu rozdělení likvidačního zůstatku patří výslovně do působnosti valné hromady, tak u společnosti s ručením omezeným, vzhledem k chybějící výslovné úpravě, lze *a contrario* s přihlédnutím ke znění § 75 odst. 1 ObchZ dovést, že společníci schvalují návrh rozdělení likvidačního zůstatku mimo valnou hromadu.

V rámci právní úpravy akciové společnosti se ovšem nacházejí ještě další ustanovení věnované likvidaci této formy společnosti, což je zřejmě vyvoláno předpokládaným značným rozsahem a specifiky činnosti analyzované kapitálové společnosti. Tak například § 189 odst. 3 ObchZ stanovuje ve vztahu k zápisům o valné hromadě (spolu s oznámeními nebo pozváním na valnou hromadu a listinami přítomných akcionářů) povinnost likvidátora, zajistit jejich archivaci nebo úschovu ještě po dobu deseti let po zániku společnosti. Nadto § 219 ObchZ odchylně od obecné úpravy v § 71 odst. 1 ObchZ normuje otázku jmenování a odvolání likvidátora, přičemž tuto pravomoc svěruje do rukou valné hromady, nestanoví-li zákon jinak.²²

Můžeme tedy shrnout, že v rámci právní úpravy jednotlivých forem společností lze identifikovat tři základní okruhy ustanovení majících vliv na průběh likvidace. Jedná se především o další možné právní důvody zrušení společnosti s likvidací, zásady pro rozdělení likvidačního zůstatku a působnost valné hromady ve vztahu k likvidaci

²¹ V této souvislosti je vhodné taktéž poukázat na § 186 odst. 2 ObchZ, upravující způsob hlasování valné hromady akciové společnosti, dle něhož o zrušení společnosti s likvidací a návrhu rozdělení likvidačního zůstatku rozhoduje valná hromada alespoň dvěma třetinami hlasů přítomných akcionářů.

²² Podrobněji se k této problematice vrátíme v kapitole 3.3. této práce.

společnosti.²³

Tímto jsme vyčerpali výčet základních likvidačních pravidel, která se nacházejí v samotném obchodním zákoníku. V této souvislosti je vhodné poznamenat, že ačkoliv je obchodní právo, a tím více právo obchodních společností, významně zasaženo harmonizačními snahami v rámci Evropské unie (srov. Pelikánová, Černá a kol. 2006: 171-172), tak právní úprava likvidace společnosti je tímto fenoménem ovlivněna pouze minimálně, což otevírá prostor pro široké pole možných legislativních změn v této oblasti.

1.3. Zvláštní právní předpisy vztahující se k likvidaci společnosti

Jak již bylo zmíněno v úvodu této kapitoly, problematika právní úpravy likvidace společnosti není zcela vyčerpána ustanoveními nacházejícími se v obchodních zákoníku. Jisté její fragmenty lze nalézt i v množství dalších právních předpisů, jejichž následný výčet je proto pouze demonstrativní. Jak správně poukazuje Dvořák, jedná se především o zvláštní předpisy upravující specifické druhy obchodních společností (nejčastěji ve formě akciových společností - např. banky), které mají vzhledem ke své povaze odchylnou úpravu likvidace (Dvořák 2000: 753).

V současnosti (říjen 2012) se tedy předně jedná o zmíněné akciové společnosti ve formě bank, jež jsou upraveny zákonem č. 21/1992 Sb., o bankách, ve znění pozdějších předpisů,²⁴ kde jsou specifika likvidace banky upravena zejména v ustanovení § 36. Dále jsou speciální pravidla vztahující se k likvidaci tuzemské pojišťovny a tuzemské zajišťovny, obsažena zejména v § 123 a následujících zákona č. 277/2009 Sb., o pojišťovnictví, ve znění pozdějších předpisů.²⁵ Odchyly od obecné úpravy likvidace se vztahují i na akciové společnosti, jež jsou penzijními fondy, a kde otázky ukončení jejich činnosti jsou normovány v § 39 a následujících zákona

²³ Likvidátor by ovšem při výkonu své funkce měl věnovat pozornost i části obchodního zákoníku, jež je věnována obchodním závazkovým vztahům, neboť i zde nalézáme pro likvidaci společnosti relevantní ustanovení, například v souvislosti s prodejem podniku. V této souvislosti lze zejména zdůraznit znění § 488 odst. 2 ObchZ.

²⁴ Česká republika. Zákon č. 21 ze dne 20. prosince 1991 o bankách. In: *Sbírka zákonů*. 1992, roč. 1992, č. 40, částka 5. [cit. 2012-11-11]. Dostupné z: <http://portal.gov.cz/app/zakony/download?idBiblio=39677&nr=21~2F1992~20Sb.&ft=pdf>

²⁵ Česká republika. Zákon č. 277 ze dne 22. července 2009 o pojišťovnictví. In: *Sbírka zákonů*. 2009, roč. 2009, č. 277. [cit. 2012-11-11]. Dostupné z: <http://portal.gov.cz/app/zakony/download?idBiblio=69215&nr=277~2F2009~20Sb.&ft=pdf>

č. 42/1994 Sb., o penzijním připojištění se státním příspěvkem a o změnách některých zákonů souvisejících s jeho zavedením, ve znění pozdějších předpisů.²⁶

V těchto případech tak lze hovořit o dvojí specialitě, neboť likvidátor při likvidaci těchto subjektů musí přihlížet jednak ke zvláštní úpravě obsažené v obchodním zákoníku u akciové společnosti, jež obsahuje určitá, výše zmíněná, specifika ve vztahu k obecné úpravě likvidace obsažené v § 70 a následujících ObchZ, a dále k odchylkám zakotveným ve shora uvedených zákonech. Ty zpravidla spočívají ve speciálních požadavcích ohledně způsobilosti pro výkon funkce likvidátora nebo zvláštnímu způsobu jeho jmenování.

Tímto ovšem není výčet právních předpisů relevantních pro průběh likvidace stále uzavřen. Z hlediska významu pro likvidační proces je nutné na prvních místech jmenovat insolvenční zákon, který například vymezuje vztah likvidace a insolvenčního řízení (např. u konkursu § 245 odst. 2 IZ, § 312 odst. 2 IZ), rozděluje působnost mezi insolvenčního správce a likvidátora (§ 70 IZ), či zavádí povinnost likvidátora podat na dlužníka nacházejícího se v úpadku insolvenční návrh (§ 98 odst. 2 IZ), kterážto povinnost byla dříve zařazena přímo do ObchZ. Jisté aspekty likvidace jsou dále zachyceny i v zákoně č. 256/2004 Sb., o podnikání na kapitálovém trhu, ve znění pozdějších předpisů,²⁷ či v zákoně č. 125/2008 Sb., o přeměnách obchodních společností a družstev, ve znění pozdějších předpisů,²⁸ který obsahuje významné ustanovení § 4, které umožňuje za stanovených podmínek přeměnu společnosti nebo družstva, i když společnost či družstvo již vstoupily do likvidace, avšak pouze nebylo-li dosud započato s rozdělováním likvidačního zůstatku.

Z prováděcích právních předpisů hraje pro likvidaci společnosti významnou úlohu zejména vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 479/2000 Sb., o odměně a

²⁶ Česká republika. Zákon č. 42 ze dne 16. února 1994 o penzijním připojištění se státním příspěvkem a o změnách některých zákonů souvisejících s jeho zavedením. In: *Sbírka zákonů*. 1994, roč. 1994, č. 42, částka 14. [cit. 2012-11-11]. Dostupné z: <http://portal.gov.cz/app/zakony/download?idBiblio=41761&nr=42~2F1994~20Sb.&ft=pdf>

²⁷ Česká republika. Zákon č. 256 ze dne 14. dubna 2004 o podnikání na kapitálovém trhu. In: *Sbírka zákonů*. 2004, roč. 2004, č. 256, částka 84. [cit. 2012-11-11]. Dostupné z: <http://portal.gov.cz/app/zakony/download?idBiblio=57888&nr=256~2F2004~20Sb.&ft=pdf>

²⁸ Česká republika. Zákon č. 125 ze dne 19. března 2008 o přeměnách obchodních společností a družstev. In: *Sbírka zákonů*. 2008, roč. 2008, č. 125, částka 40. [cit. 2012-11-11]. Dostupné z: <http://portal.gov.cz/app/zakony/download?idBiblio=66974&nr=125~2F2008~20Sb.&ft=pdf>

náhradě hotových výdajů likvidátora a člena orgánu společnosti jmenovaného soudem.²⁹

1.4. Právní úprava likvidace společnosti po rekonstrukci

Jelikož se v současnosti nacházíme v období vrcholícího procesu rekonstrukce soukromého práva, považují za nezbytné se alespoň v omezeném rozsahu zaměřit i na analýzu nové právní úpravy likvidace, jíž pravděpodobně přinese již platný zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále též „NOZ“ či „nový občanský zákoník“),³⁰ a zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích)³¹ (dále též „ZOK“ či „zákon o obchodních korporacích“),³² které by měly nabýt účinnosti dnem 1. ledna 2014.

Již na počátku níže provedených úvah je nutné předeslat, že rekonstrukce soukromého práva přináší do oblasti právní úpravy likvidace mnoho formálních a legislativně technických změn, přičemž nejzávažnější z nich se jeví přesunutí podstatné části materie likvidace do nového občanského zákoníku.³³ Toto řešení je konsekvencí názorů autorů rekonstrukce, kteří již v zásadách, na nichž měl být vypracován nový občanský zákoník konstatovali, že ve stávajícím občanském zákoníku zřetelně chybí náležitá obecná úprava právnických osob, čehož důsledkem je stav, kdy jsou právní poměry jednotlivých skupin právnických osob, včetně obchodních společností, upraveny speciálními zákony, přičemž často jsou z pohledu Eliáše a Zuklínové tytéž věci normativně řešeny duplicitně. Dále zmiňovaní autoři uvádějí, že určité speciální úpravy tendují k nezdravé komplexnosti, a to právě proto, že obecná komplexní úprava schází (Eliáš, Zuklínová 2001: 143-144).

²⁹ Česká republika. Vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 479 ze dne 12. prosince 2000 o odměně a náhradě hotových výdajů likvidátora a člena orgánu společnosti jmenovaného soudem. In: *Sbírka zákonů*. 2000, roč. 2000, č. 479, částka 138. [cit. 2012-11-11]. Dostupné z: <http://portal.gov.cz/app/zakony/download?idBiblio=49997&nr=479~2F2000~20Sb.&ft=pdf>

³⁰ Česká republika. Zákon č. 89 ze dne 3. února 2012 občanský zákoník. In: *Sbírka zákonů*. 2012, roč. 2012, č. 89, částka 33. [cit. 2012-11-11]. Dostupné z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/tinymce-storage/files/sb0033-2012.pdf>

³¹ Česká republika. Zákon č. 90 ze dne 25. ledna 2012 o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích). In: *Sbírka zákonů*. 2012, roč. 2012, č. 90, částka 34. [cit. 2012-11-11]. Dostupné z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/tinymce-storage/files/sb0034-2012.pdf>

³² Společně jsou pak obě tyto normy v této práci pojmenovávány zkratkou („rekonstruovaná právní úprava“) apod.

³³ Hlavními obsahovými změnami, jež přináší v oblasti právní úpravy likvidace rekonstrukce soukromého práva, se budeme průběžně zabývat v následujících kapitolách.

Tyto nedostatky by podle názorů uvedených autorů měla odstranit společná úprava právnických osob v základním kodexu. V této souvislosti byl vytyčen cíl, že nová úprava by měla být pojata jako integrující s tím, že speciální úprava právních forem právnických osob má obsahovat pouze úpravu doplňků a odchylek. Autoři si tak předsevzali, že nový občanský zákoník zakotví společný a obecný právní režim pro právnické osoby strukturované podle korporativního principu i podle nadačního principu, použitelný subsidiárně pro všechny právnické osoby toho či onoho druhu, nestanoví-li zvláštní zákon jinak. Pro obecnou úpravu právnických osob typu korporace má být zvolen spolek (Eliáš, Zuklínová 2001: 143-144).

Shora prezentované představy tvůrců rekodifikace byly do značné míry přijetím nového občanského zákoníku a doprovodných zákonů naplněny, což má mimo jiné za následek avizovaný přesun převážné části úpravy likvidace z obchodního zákoníku do nového občanského zákoníku, kterážto právní úprava bude sloužit jako společný základ pro likvidaci veškerých právnických osob, a to podnikatelských i nepodnikatelských, přičemž v zákoně o obchodních korporacích zůstávají zachovány pouze doplňky a odchylky vůči obecné úpravě, které jsou však v některých ohledech podstatné.

Nyní se však již konkrétně zabývejme, co nového z hlediska systematického a legislativně technického přináší rekodifikace soukromého práva v oblasti likvidace společnosti. Nutno uvést, že současná částečná roztržitost právní úpravy likvidace rozhodně není překonána, ba naopak. Obecná, subsidiárně použitelná pravidla pro likvidaci společnosti nalézáme především v části první (Obecná část), hlavě II (Osoby), dílu 3 (Právnické osoby) a oddíle 1 (Obecná ustanovení) nového občanského zákoníku, a to zejména ve dvou souvislostech.³⁴ Předně se množství ustanovení s vazbou na likvidaci společnosti nachází v části NOZ věnované problematice zrušení a zániku právnické osoby, tedy zejména v § 168 a následujících NOZ. Jádro sledované úpravy je pak koncentrováno pod marginální rubrikou nadepsanou Likvidace, tedy především v § 187 až § 209 NOZ.

Se znalostí shora uvedené materie si avšak od 01.01.2014 likvidátor společnosti zpravidla nevystačí. V systematicke nového občanského zákoníku totiž po otázkách likvidace následuje úprava problematiky korporací, konkrétně obecných otázek

³⁴ Dále se k likvidaci vztahuje § 129 NOZ, který konstatuje, že dnem, kdy je právnická osoba soudem prohlášena za neplatnou, vstupuje do likvidace.

korporací a následně spolku. Postupujeme tak na první úroveň speciality ve vztahu k představené obecné úpravě likvidace právnických osob. Jelikož obchodní společnosti jsou svou formou korporace a dle postulátů tvůrců NOZ je pro obecnou úpravu právnických osob typu korporace zvolen spolek (viz výše), měla by se likvidace společnosti řídit i odchylkami a doplňky zařazenými do zmíněného pododdílu týkajícího se spolku (a pochopitelně i obecnou úpravou korporací, která je však jen velmi stručná). Relevantní jsou zejména ustanovení § 269 a následujících NOZ zahrnující úpravu likvidace spolku.³⁵ Rozsah subsidiární použitelnosti těchto ustanovení pro likvidaci společnosti, ale do značné míry omezuje znění § 3 odst. 1 ZOK, které stanoví, že: „*Ustanovení občanského zákoníku o spolecích se použijí na obchodní korporace, jen stanoví-li tak tento zákon.*“ Místo obecné subsidiarity úpravy spolku v novém občanském zákoníku, je tak zde zvolena metoda delegace, o jejíž ústavnosti lze mít pochybnosti.

Jak již bylo uvedeno výše, část právní úpravy likvidace společnosti zůstává zachována v samotném zákoně o obchodních korporacích, což je odůvodněno specifiky těchto právnických osob. Jelikož ZOK představuje *lex specialis* k novému občanskému zákoníku, dostáváme se tímto na další úroveň speciality v rámci předpisů normujících průběh likvidace společnosti. Ustanovení o likvidaci společnosti zakotvená v části I (Obchodní korporace), hlavě I ZOK, která stanovuje pravidla společná pro všechny formy společností, se tak použijí přednostně, obsahují-li úpravou odlišnou či doplňkovou ve vztahu k subsidiární úpravě likvidace právnických osob či ustanovením o korporacích, potažmo spolku, v novém občanském zákoníku.

V obecných ustanoveních zákona o obchodních korporacích je konkrétně v § 37 a následujících zařazeno řešení otázky podílu na likvidačním zůstatku. Vymezuje se tak zde principy majetkového vypořádání mezi společníky v případě zrušení společnosti s likvidací, včetně ručení společníků za dluhy společnosti po jejím zrušení. Další relevantní normy pak obsahuje díl 11, zmiňované hlavy I ZOK, nazvaný Zrušení a zánik obchodní korporace a ustavení o likvidaci, zavádějící v § 93 ZOK další důvody zrušení společnosti s likvidací a v § 94 ZOK povinnosti likvidátora ohledně konečné zprávy o průběhu likvidace, návrhu na použití likvidačního zůstatku a účetní závěrky, včetně povinnosti uchovat zmíněné dokumenty po dobu 10 let od zániku společnosti.

³⁵ V rámci obecných ustanovení o korporaci a spolku mají vazbu na likvidace dále např. § 211, § 247 a § 268 NOZ.

Nadto nalézáme další ustanovení významná pro průběh likvidace roztroušená v dalších hlavách zákona o obchodních korporacích reglementujících jednotlivé formy obchodních společností. Uvedené normy zejména formulují další důvody zrušení společnosti s likvidací, vymezují rozsah působnosti valné hromady v souvislosti s likvidací společnosti a stanovují nezbytné většiny hlasů nutné ke schválení pro likvidaci relevantních záležitostí.³⁶ Specifický případ pak představuje úprava akciové společnosti, jež v § 549 a následujících ZOK v rámci svého dílu 7 – likvidace akciové společnosti, řeší mimo jiné speciálně otázky spojené s právem na podíl na likvidačním zůstatku, které jsou pro ostatní společnosti upraveny společně v obecné části zákona o obchodních korporacích. Netřeba snad příliš zdůrazňovat, že tato právní úprava představuje další rovinu speciality, k níž musí likvidátor primárně při provádění likvidace dané formy společnosti přihlížet.³⁷

1.5. Zahraniční úpravy likvidace a zhodnocení problematiky

Mám-li krátce zhodnotit z legislativního hlediska právní úpravu likvidace společnosti *de lege lata*, musím konstatovat, že současný stav rozhodně není ideálním. Obecná úprava likvidace, jež je společným základem pro likvidaci všech právnických osob, se nenachází v obecném právním předpise, ale v obchodním zákoníku. Navíc další ustanovení upravující odchylky a doplňky procesu likvidace pro jednotlivé společnosti, jsou pak zařazeny v dalších částech obchodního zákoníku, úprava je tak částečně roztržštěná. Na druhou stranu, co lze z hlediska základních právních postulátů považovat za systematický nedostatek, při nazírání dané problematiky prizmatem uživatelské přívětivosti pro likvidátora společnosti, se najednou jeví v pozitivnějším světle. Likvidátor při likvidaci společnosti tak pracuje, neuvažujeme-li používání dalších zvláštních právních předpisů, sice na více místech, ale pouze s jediným zákonem, a to

³⁶ U veřejné obchodní společnosti jde zejména o § 113 ZOK, u společnosti s ručením omezeným pak o § 171, § 190, § 198 a § 215 ZOK a u akciové společnosti zejména o § 256, § 306, § 308, § 318, § 416, § 421, § 443, § 445, § 453 a § 455 ZOK.

³⁷ Závěrem se sluší poukázat na jedno z přechodných ustanovení ZOK, zakotvujícím jeden potenciální důvod zrušení společnosti s likvidací. Dle § 777 ZOK totiž: „(1) Ujednání společenských smluv, která jsou v rozporu s donucujícími ustanoveními tohoto zákona, se zrušují dnem nabytí účinnosti tohoto zákona. (2) Obchodní korporace přizpůsobí do 6 měsíců ode dne nabytí účinnosti tohoto zákona listiny podle odstavce 1 úpravě tohoto zákona a doručí je do sbírky listin. Neučiní-li tak, rejstříkový soud je k tomu vyzve a stanoví ve výzvě dodatečnou přiměřenou lhůtu ke splnění této povinnosti; uplyne-li dodatečná lhůta marně, soud na návrh rejstříkového soudu nebo osoby, která na tom osvědčí právní zájem, zruší obchodní korporaci a nařídí její likvidaci...“

obchodním zákoníkem, což je zainteresovanou veřejností kvitováno.³⁸

Rekodifikované právní úpravě likvidace, jejíž obecná část byla přesunuta do nového občanského zákoníku, z pohledu systematického uspořádání a legislativně technického řešení, zřejmě nelze nic vytknout. Takto koncipovaná právní úprava navíc pravděpodobně usnadní likvidace jiných právnických osob než obchodních společností. Avšak podíváme-li se na rozebíranou otázku paradigmatickým ekonomické náročnosti likvidace společnosti, pak je možné vznést proti nové právní úpravě námitky.

Vyjdeme-li z premisy, že legislativa má být uchopitelná zejména pro své adresáty, v naší zkoumaném případě tedy pro likvidátory společností, tak nutně dojdeme k závěru, že rekodifikovaná úprava tento požadavek příliš nenaplnuje. Na likvidátory společností, vzhledem k české koncepci, kdy pro výkon dotčené funkce není zapotřebí povolení jako např. u insolvenčních správců,³⁹ totiž bude klást neúměrné nároky na znalosti právních otázek, neboť nejenže budou likvidátoři společností muset pracovat s dvěma zákony, a to novým občanským zákoníkem (*lex generalis*) a zákonem o obchodních korporacích (*lex specialis*), ale navíc i s několika úrovněmi speciality v rámci obou předpisů, a zorientovat se tak mezi několika tisíci paragrafy. Z ekonomického hlediska se tak likvidace stane náročnější proces, jelikož jej už zpravidla nebudou schopny realizovat osoby spojené s likvidovanou společností, ale zřejmě vyvstane nutnost, povolát k likvidaci společnosti externí odborníky, což pochopitelně povede k zvýšení finančních nákladů.⁴⁰ Ukončení existence společnosti se tak stane komplikovanější či finančně náročnější činností, což vyvolá větší neochotu podnikatelů zakládat nové společnosti a hospodářství tudíž bude ztrácet jeden ze zdrojů rozvoje a inovací.

Navíc provedeme-li komparaci shora představeného modelu úpravy likvidace společnosti se zahraničními vzory, pak české řešení rozhodně nepředstavuje jedinou možnou cestu. Například v sousedním Německu je zvolena naprosto jiná koncepce systematického uspořádání právní úpravy obchodních společností. V německém

³⁸ Na druhou stranu jsem si vědom faktu, že likvidátoři jiných právnických osob v důsledku zvoleného legislativního řešení musí pracovat zpravidla s více zákony. Ovšem počet a význam těchto likvidací se nemůže rovnat množstvím a ekonomickou významností s likvidacemi společností.

³⁹ Podrobnosti viz podkapitola 3.2.

⁴⁰ Naopak se možná dočkáme profesionálnějšího provádění likvidací společností, jehož se v současnosti příliš nedostává. Srov. viz dále.

obchodním zákoníku z roku 1897 (*Handelsgesetzbuch*) (dále též „HGB“),⁴¹ který postrádá obecnou úpravu společnou pro všechny obchodní společnosti, je zařazena pouze problematika osobních společností, přičemž otázky likvidace jsou komplexně normovány pouze u veřejné obchodní společnosti v § 145 a následujících HGB, přičemž zrušení komanditní společnosti, včetně její likvidace, se řídí právní úpravou pro veřejnou obchodní společnost (Hásová a kol. 2011: 158).

Kapitálovým společnostem jsou pak věnovány zvláštní zákony, u akciové společnosti se jedná o tzv. akciový zákon z roku 1965 (*Aktiengesetz*)⁴² (dále též „AktG“),⁴³ který obsahuje vlastní komplexní úpravu likvidace dané formy společnosti, a to zejména v § 264 a následujících AktG. Rovněž tak ve speciálním zákoně o společnosti s ručením omezeným z roku 1892 (*Gesetz betreffend die Gesellschaften mit beschränkter Haftung*) (dále též „GmbHG“)⁴⁴ nalzáme především v ustanoveních následujících po § 66 GmbHG vlastní pravidla likvidace tohoto typu obchodní společnosti.

K uvedenému tématu dodává Eliáš, že jednotnou konstrukcí likvidace společností (včetně ostatních právnických osob) se české obchodní právo zřetelně odlišuje nejen od zmíněného práva německého či dále rakouského, které upravuje odděleně zvlášť likvidaci osobních společností a zvlášť likvidaci společností s ručením omezeným i akciových společností, ale dle autora například i od úpravy švýcarské nebo polské, když jak polský obchodní kodex, tak i švýcarské obligační právo upravují likvidaci každé právní formy obchodní společnosti samostatně (Eliáš 1994: 312-313). A autor následně uzavírá, že: „Česká koncepce unifikované právní úpravy je podle mého mínění racionální a účelná.“ (Eliáš 1994: 313).

Vzhledem k shora uvedeným důvodům je možné s výše citovaným názorem částečně polemizovat. Česká koncepce úpravy likvidace sice zabraňuje opakovanému normování stejných otázek a vede k jisté racionalitě, avšak může se stát pro své adresáty

⁴¹ Spolková republika Německo. Handelsgesetzbuch z 10. května 1897 (RGBI S 219). In: *Reichsgesetzblatt*. 1897. [cit. 2012-11-11]. Dostupné z: <http://www.gesetze-im-internet.de/bundesrecht/hgb/gesamt.pdf>

⁴² Společně s akciovou společností je v akciovém zákoně upravena i českému právu v současnosti neznámá komanditní společnost na akcie (Hásová a kol. 2011: 188).

⁴³ Spolková republika Německo. Aktiengesetz z 6. září 1965 (BGBI. I S. 1089). In: *Bundesgesetzblatt*. 1965. [cit. 2012-11-11]. Dostupné z: <http://www.gesetze-im-internet.de/bundesrecht/aktg/gesamt.pdf>

⁴⁴ Spolková republika Německo. Gesetz betreffend die Gesellschaften mit beschränkter Haftung (GmbHG) z 20. dubna 1892 (RGBI S. 477). In: *Reichsgesetzblatt*. 1892. [cit. 2012-11-11]. Dostupné z: <http://www.gesetze-im-internet.de/bundesrecht/aktg/gesamt.pdf>

značně komplikovaná a nepřehledná, čemuž komplexní úprava této materie u jednotlivých právních forem obchodních společností do značné míry zabraňuje. Z těchto důvodů bych *de lege ferenda* navrhoval komplexně upravit otázky likvidace společnosti, se zřetelem na specifika uvedených právních subjektů, v obecné části nového zákona o obchodních korporacích s eventuálním minimem nezbytných odchylek v rámci reglementace jednotlivých forem společností, a to při zachování komplexní, subsidiárně platné úpravy likvidace ostatních právnických osob v novém občanském zákoníku.

2. Vymezení pojmu likvidace a likvidátora obchodní společnosti

Poté co byla analyzována právní úprava likvidace společnosti, a ještě před tím než přistoupím k rozboru právního postavení likvidátora, zastavím se nejprve v této kapitole u samotného vymezení pojmu likvidace společnosti. Ačkoliv koncept likvidace společnosti považuji za jeden z institutů, jehož obsahu lze intuitivně relativně snadno porozumět, vlastní definiční vymezení termínu likvidace společnosti, již tak snadným úkolem není. Jeví se tudíž vhodným, za účelem lepšího porozumění obsahu následujících kapitol, na následujících řádcích představit několik doktrinálních charakteristik pojmu likvidace společnosti a následně sumarizovat některé konsensuálně pojímané znaky těchto definic. Závěr kapitoly věnuji analýze pojmu osoby likvidátora.

2.1. *Legální definice likvidace společnosti*

Co se české zákonné úpravy týká, hledali bychom legální definici likvidace společnosti marně. To ovšem v žádném případě nelze považovat za nedostatek současné úpravy. Stejně tak například v německém obchodním zákoníku (HGB) není zákonná definice pojmu likvidace podána.⁴⁵ Obdobně česká obecná úprava likvidace společnosti v obchodním zákoníku začínající § 70, pouze vymezuje situace, kdy se má provést likvidace.

Poněkud jiné řešení přinese rekonfigurovaná právní úprava, jelikož nový občanský zákoník, aniž by se dalo striktně hovořit o formulování legální definice likvidace, zakotvuje ve svém § 187 NOZ její účelově orientované vymezení. Ustanovení § 187 odst. 1 NOZ totiž uvádí, že: „*Účelem likvidace je vypořádat majetek zrušené právnické osoby (likvidační podstatu), vyrovnat dluhy věřitelům a naložit s čistým majetkovým zůstatkem, jenž vyplyne z likvidace (s likvidačním zůstatkem), podle zákona.*“⁴⁶ Uvedené vymezení likvidace, vztahující se pochopitelně i na obchodní

⁴⁵ Kapitola zabývající se likvidací veřejné obchodní společnosti je započata § 145 HGB, který konstatuje, že po zrušení společnosti se provede likvidace, ovšem pouze pokud není společníky dohodnut jiný způsob vzájemného vypořádání nebo není-li na majetek společnosti zahájen konkurs (Aleš 1995: 120).

⁴⁶ Zkoumané ustanovení je ovšem významné ještě z jiného důvodu, a to jelikož vymezuje některé pojmy a částečně zavádí novou terminologii. Dozvídáme se tak, že zákonodárce rozumí pod legislativní zkratkou likvidační zůstatek, čistý majetkový zůstatek, jenž vyplyne z likvidace. Zcela nově se pak objevuje termín

společnosti, považují za výstižné a přínosné, a to i navzdory snahám o omezení legálních definic v textech zákonů.

Zkoumaná charakteristika likvidace jednak napomůže adresátům této právní normy zorientovat se ve smyslu a významu tohoto institutu, navíc může posloužit jako interpretační pomůcka při výkladu dalších zákonných pravidel. Povede zejména likvidátory k co největšímu důrazu na rychlost a efektivnost vypořádání likvidační podstaty, vyrovnání dluhů společnosti a směřování celého procesu likvidace společnosti k vygenerování likvidačního zůstatku, jakožto primárních cílů likvidace, čemuž musí být podřízen i výklad dalších ustanovení.

2.2. Charakteristika likvidace společnosti právní teorií

Nyní již však obraťme pozornost k samotným snahám o teoretické uchopení pojmu likvidace společnosti. S definičními vymezeními likvidace společnosti se můžeme setkat v příručkách určených zejména pro praktickou realizaci likvidace. Do uvedeného okruhu lze zařadit předně knihu Pelikána, jenž uvádí, že likvidace společnosti je souborem organizačních a ekonomických aktivit a právních úkonů, které musí zajistit úplné vypořádání majetkových a právních poměrů společnosti před jejím výmazem z obchodního rejstříku (Pelikán 2011: 15).

Obdobně orientovaná studie nazvaná *Likvidace obchodních společností* (2010), ústy Richtera charakterizuje likvidaci jako stav, kdy běžná činnost společnosti ke dni vstupu do likvidace končí a její veškerá další činnost směřuje pouze k vypořádání majetkových poměrů mezi společností a jejími partnery, včetně státu, a po jejich vyrovnání ke vzniku případného likvidačního zůstatku (Richter in Adamík, Pilátová, Richter, Taranda 2010: 10). Adamík pak definuje likvidaci jako: „...*zákonem upravený obligatorní postup, při němž dochází k mimosoudnímu vyrovnání majetkových vztahů zanikající společnosti a dále k vypořádání ostatních otázek souvisejících se zrušením společnosti, přičemž veškerá činnost společnosti je omezena na vypořádání dosavadních obchodů a ostatních záležitostí společnosti.*“ (Adamík in Adamík, Pilátová, Richter, Taranda 2010: 90). Autor k tomuto dodává, že likvidace je nezbytným krokem před zánikem společnosti, a to i v případech, kdy společnost svoji činnost nikdy

likvidační podstata, kterým se do budoucna bude označovat majetek zrušené právnické osoby, jenž je nutné vypořádat.

fakticky nezahládila a z tohoto důvodu nemá žádné závazky ani majetek. Adamík následně uzavírá, že likvidace společnosti představuje závěrečnou etapu v jejím životě, přičemž jejím konečným cílem je zánik likvidované společnosti, k němuž formálně právně dochází výmazem společnosti z obchodního rejstříku (Adamík in Adamík, Pilátová, Richter, Taranda 2010: 90).

Rovněž Kratochvílová se ve své charakteristice likvidace společnosti snaží postihnout multidimenzionálnost zkoumaného institutu, když uvádí, že likvidace: „...zahrnuje komplex právních, ale i administrativních a ekonomických úkonů směřujících k vypořádání majetkových a jiných poměrů zanikajícího podnikatelského subjektu, a to bez právního nástupce.“ (Kratochvílová 1998: 10).⁴⁷ Účel likvidace pak autorka spatřuje v minimalizaci negativních následků ukončení činnosti společnosti pro vlastníky kapitálu, zákazníky a stát (Kratochvílová 1998: 11).

Primárně však nalézáme vymezení likvidace v literatuře doktrinálně zkoumající nejrůznější aspekty obchodního práva. Například Pelikánová ve své učebnici uvádí, že likvidace: „...je mimosoudním vypořádáním majetkových poměrů zrušené společnosti.“ (Pelikánová, Černá a kol. 2006: 97). Cílem likvidace je dle ní vykonat veškerá práva společnosti a splnit její veškeré povinnosti takovým způsobem, aby obchodní jmění bylo v zásadě redukováno na likvidační zůstatek, který má být rozdělen mezi společníky (Pelikánová, Černá a kol. 2006: 97).

Obdobně Eliáš spatřuje v likvidaci postup mimosoudního vyrovnání majetkových vztahů zrušené společnosti. Poznává, že likvidace je obligatorní, ledaže zákon výslovně stanoví, že se likvidace neprovádí, anebo je-li stanoven speciální postup vypořádání majetkových poměrů společnosti. Jejím účelem je pak dle zmíněného autora vyvodit majetkové důsledky ze zrušení společnosti, zpeněžit její jmění, zaplatit z něho dluhy a zbytek jmění v podobě likvidačního zůstatku rozdělit mezi společníky (Eliáš a kol. 2006: 238).

Prezentovat na tomto místě další definice likvidace společnosti by nemělo valného smyslu, neboť i z jejich demonstrativního výčtu plyne, že přes jednotlivé formulační odchylky, panuje mezi odborníky do značné míry shoda na vymezení likvidace společnosti. Dříve než opustíme předmětnou problematiku, se nejprve pokusím prezentovat možné způsoby, jak je likvidace charakterizována zahraničními

⁴⁷ Autorka se uvedeného vymezení likvidace přidržuje s drobnými formulačními změnami i ve svých pozdějších knihách (srov. Kratochvílová 2002: 19).

autory, což může přispět k případnému doplnění převažujícího českého definičního pojetí likvidace společnosti.

Ačkoliv je britské chápání likvidace, respektive likvidačních procedur, poněkud odlišné, konkrétně širší⁴⁸ než to české, lze bezesporu jejich základní vymezení využít i pro naše účely. Britský právní slovník tak definuje likvidaci jako: „*Ukončení činnosti podniku prostřednictvím identifikace a převodu majetku do hotovosti a splacení závazků.*“ (Curzon, Richards 2007: 355). Obdobně i další publikace chápe likvidaci jako proces shromažďování majetku společnosti a splacení všech jejích dluhů (Dine, Koutsias 2009: 257).

Autoři Mayson, French a Ryan pak likvidaci charakterizují tím, že jejím konečným výsledkem je, že likvidovaná společnost přestává existovat. Účelem likvidace je dle nich zabezpečit dříve než společnost zanikne, že všechny její záležitosti budou vypořádány, což znamená vyvázat společnost ze všech jejích právních vztahů. Její smlouvy musí být splněny, převedeny nebo jinak ukončeny. Likvidovaná společnost dále dle autorů musí ukončit své podnikání, její závazky musí být splněny, jak nejrychleji je možné, a konečně soudní řízení, jichž je společnost stranou, musí být nejprve rozhodnuta. Společníci jsou následně oprávněni využít jakýkoliv majetek, jež vyplynul z likvidace, ledaže je dohodnuto jinak. Přebytkový nehotovostní majetek může být prodán a výtěžek rozdělen mezi společníky. Nakonec musí být dle autorů společnost odstraněna z registru a rozpuštěna (Mayson, French a Ryan 2008: 640).

Stejně tak německá doktrína pojednává o likvidaci společnosti způsobem, že zejména podává výčet jednotlivých úkolů, jež musí být v jejím rámci provedeny. Například Goette v souvislosti s likvidací společnosti s ručením omezeným konstatuje, že likvidátoři jsou povinni ukončit probíhající obchody, vyrovnat dluhy společnosti, vymoci její pohledávky a zpeněžit majetek společnosti a na závěr rozdělit případný přebytek mezi společníky (Gotte 2002: 356). Stejně při vymezení likvidace postupují i Raiser a Veil (2006: 301).

Z uvedeného jednoznačně plyne, že ohledně charakteristiky termínu likvidace společnosti, a to i s přihlédnutím k mezinárodnímu kontextu, není třeba představené české závěry doplňovat, neboť jsou do značné míry konsensuální záležitostí. Vzhledem k uvedenému ztrácí smysl pokoušet se na tomto místě o konstrukci vlastní definice

⁴⁸ Blíže o této problematice pojednávám ve 3. kapitole.

likvidace společnosti. Za přínosnější naopak považují, provedení syntézy charakteristických rysů likvidace, jež se nejčastěji objevují u zmiňovaných autorů.

Můžeme tedy uzavřít, že likvidace, jakožto 1) závěrečná fáze existence společnosti, je chápána jako 2) soubor nejrůznějších (ekonomických, administrativních, právních) úkonů, 3) upravených zákonem a ve stanovených případech prováděných obligatorně, a to 4) mimosoudním způsobem, v situaci, kdy 5) běžná činnost společnosti ke dni vstupu do likvidace končí a její veškerá další činnost směřuje pouze k naplnění účelu likvidace, přičemž hlavní aktivita 6) likvidátora, tedy osoby realizující likvidaci, 7) se orientuje především na vypořádání majetkových a právních poměrů likvidované společnosti, tudíž zejména na 8) zpeněžení nebo jiné vypořádání majetku společnosti a 9) vyrovnání dluhů věřitelů tak, aby 10) byly minimalizovány negativní následky ukončení činnosti společnosti pro všechny zainteresované subjekty a 11) bylo dosaženo co možná nejvyššího likvidačního zůstatku, 12) určeného pro rozdělení mezi společníky, a následně mohlo být přistoupeno k 13) výmazu společnosti z obchodního rejstříku a tím 14) jejímu zániku jako právního subjektu a to 15) bez právního nástupce.

2.3. Vymezení pojmu likvidátor společnosti

Stejně jako v případě definování termínu likvidace společnosti, setkáváme se taktéž s pokusy o vymezení pojmu osoby likvidátora. Vzhledem k výše podané syntéze typických znaků likvidace, postačí však pro účely této práce pouhé určení, že likvidátorem rozumím, osobu realizující likvidaci obchodní společnosti, jakožto proces charakterizovaný výše. Dominantní role likvidátora v průběhu likvidace společnosti determinuje i legislativní způsob její právní úpravy, když podstatná část relevantních ustanovení je konstruována, právě jako stanovící povinnosti a práva likvidátora (viz § 73 ObchZ). To se rovněž projevuje zaměřením se na nejrůznější aspekty výkonu funkce likvidátora v odborné literatuře.

V obecné rovině k osobě likvidátora Pelikán uvádí, že právě likvidátor je právně odpovědný za průběh likvidace společnosti a jeho jmenováním na něho přechází působnost statutárního orgánu jednat jménem společnosti (Pelikán 2011: 11). Likvidátor je pak právně odpovědný za průběh likvidace stejně jako statutární orgán (Richter in Adamík, Pilátová, Richter, Taranda 2010: 11).

Pelikán dále poukazuje na to, že likvidátor vykonává zejména činnosti vedoucí k vypořádání majetkových poměrů, zhodnocení práv a plnění závazků likvidované společnosti. Jeho úkolem je pak dle autora především 1) zajistit optimální časový průběh likvidace, a to s cílem likvidaci provést při dodržení všech zákonných postupů. Dále 2) úsporně vynakládat věcné a finanční zdroje, včetně efektivního vyřešení zaměstnaneckých a sociálních otázek. Likvidátor rovněž 3) musí usilovat o dosažení co nejvyššího likvidačního zůstatku a 4) včasné vyřešení některých specifických otázek, jako je např. vypořádání věcných břemen, ekologické problematiky, restitučních nároků, uložení dokumentů do archivu a především ukončení samotné činnosti společnosti. Povinností likvidátora je také zajistit všechny náležitosti potřebné k výmazu společnosti z obchodního rejstříku (Pelikán 2011: 11-12).⁴⁹

Mezi další obecné cíle činnosti likvidátora se obvykle řadí jeho povinnost dokončit běžné záležitosti společnosti, zpeněžit její majetek, a to co nejehospodárnějším a nejrychlejším způsobem, nebo s ním jinak naložit pod dohodě se subjektem, který jej likvidací pověřil. Likvidátor rovněž musí vypořádat všechny pohledávky, závazky, daně, poplatky a další vztahy s orgány veřejné moci (Pelikán 2011: 20). Likvidátor však zpravidla musí uskutečnit mnoho dalších úkonů.

Vzhledem k uvedenému lze konstatovat, že výkon funkce likvidátora je značně odpovědnou, nejen právně náročnou činností. Z těchto důvodů se v následujících kapitolách podrobněji zaměřím právě na právní postavení likvidátora a následně na jeho kroky v průběhu likvidace společnosti.

⁴⁹ Není bez významu, že Pelikán v této souvislosti konstatuje, že profese likvidátora představuje interdisciplinární manažerskou práci, vyžadující schopnost řídit tým, znalost ekonomiky podniku i nezbytného právního minima. Podle zmiňovaného autora jde o mimořádně náročnou činnost, která je často složitější než řízení hospodářsky činného subjektu (Pelikán 2011: 12). K hodnocení práce likvidátora jako značně obtížné se přiklání i Richter, který má za to, že tato složitost by se měla promítnout i do patřičné výše odměny likvidátora (Richter in Adamík, Pilátová, Richter, Taranda 2010: 12).

3. Právní postavení likvidátora

V právě otevírané kapitole je pozornost věnována zejména otázkám spojeným s osobou likvidátora, a to především jeho právnímu postavení. Po obecném pojednání o vstupu společnosti do likvidace následuje část práce zabývající se podmínkami způsobilosti pro výkon funkce likvidátora, dále pak vznikem a zánikem jeho funkce a působností likvidátora.

3.1. *Vstup společnosti do likvidace*

Zásadní otázkou související se vstupem společnosti do likvidace,⁵⁰ je to, v jakých zákonem stanovených případech vlastně k likvidaci dochází. Odpověď nám pak poskytuje zejména znění § 70 odst. 1 ObchZ, dle něhož se likvidace podle obchodního zákoníku provede, je-li společnost zrušena s likvidací nebo zbude-li po zrušení společnosti z důvodů uvedených v § 68 odst. 3 písm. f) ObchZ, tedy z důvodů zrušení konkursu po splnění rozvrhového usnesení nebo zrušení konkursu z důvodu, že majetek dlužníka je zcela nepostačující, nějaký majetek, ovšem pouze pokud ze zvláštního právního předpisu nevyplývá jiný způsob vypořádání jejího jmění. Naopak likvidace se nevyžaduje, zrušuje-li se společnost z důvodů uvedených v § 68 odst. 3 písm. f) ObchZ (viz shora) a nemá-li žádný majetek, přičemž se nepřihlíží k věcem, právům, pohledávkám nebo jiným majetkovým hodnotám vyloučeným z majetkové podstaty.⁵¹ Likvidace se rovněž nevyžaduje, přechází-li jmění zrušené společnosti na právního nástupce (§ 68 odst. 2 ObchZ).

Ačkoliv se ustanovení § 70 odst. 1 ObchZ jeví, jako taxativně vymezující situace, po nichž následuje provedení likvidace společnosti, ve skutečnosti se jedná pouze o výčet demonstrativní. Likvidace společnosti se totiž rovněž uskuteční v situaci, rozhodne-li soud pravomocně o neplatnosti společnosti (§ 68a odst. 3 ObchZ). Likvidaci je nutné realizovat i tehdy, pokud byla společnost založena za jiným než

⁵⁰ Vstup společnosti do likvidace se zapisuje do obchodního rejstříku, a to včetně jména a bydliště likvidátora. Po dobu likvidace se užívá firma společnosti s dovětkem „v likvidaci“ (Bartošíková, Štenglová 2006: 267). Pokud však není jednáno pod obchodní firmou s tímto dodatkem, neznamená to neplatnost takto učiněných právních úkonů (Dvořák 2008: 364).

⁵¹ Co je tak obtížně legislativně vyjádřeno ohledně situace, kdy se má provést likvidace společnosti, dochází-li k jejímu zrušení v návaznosti na konkursní řízení, lze lapidárně shrnout tak, že rozhodující je, zda má daná společnost majetek (následuje likvidace) či nikoliv (bez likvidace).

podnikatelským účelem (Dvořák 2008: 364).

Známe-li nyní situace při nichž se provádí likvidace společnosti, zbývá se zaměřit na problematiku okamžiku, k němuž společnost do likvidace vstupuje. Obecné pravidlo je zakotveno v § 70 odst. 2 větě první ObchZ, jenž stanoví, že společnost vstupuje do likvidace ke dni, k němuž je zrušena, pokud zákon nestanoví jinak. Okamžik zrušení a vstupu společnosti do likvidace se tak zásadně kryje a mezi oběma právními skutečnostmi nedochází k žádné časové prodlevě.

V obchodním zákoníku se ovšem setkáváme i se speciálními úpravami vstupu společnosti do likvidace, které se odklánějí se od shora uvedeného obecného pravidla. Jednou z nich je již zmiňovaná neplatnost společnosti, kdy v souladu s § 68a odst. 3 ObchZ společnost vstupuje do likvidace ke dni právní moci rozhodnutí soudu o neplatnosti společnosti. Odchytky od obecné úpravy nalezneme například i v případech dalších důvodů zrušení veřejné obchodní společnosti, kdy dle § 88 odst. 2 ObchZ platí, že při důvodech zrušení společnosti dle § 88 odst. 1 písm. a), c), d), e), f), g), h) a i) ObchZ se mohou zbývající společníci změnou společenské smlouvy dohodnout, že společnost trvá i nadále bez společníka, jehož se důvod zániku týká. Není-li dohoda o změně společenské smlouvy uzavřena do tří měsíců od zrušení společnosti, toto právo zaniká a společnost vstupuje tímto dnem do likvidace, jestliže se společníci nedohodli na jejím vstupu do likvidace před uplynutím této lhůty. Dané ustanovení je signifikantní v tom, že odděluje okamžik zrušení společnosti, který nastává naplněním některého ze zákonných důvodů, od vstupu společnosti do likvidace, k němuž dochází až po uplynutí tří měsíců od samotného zrušení společnosti.

Aby však likvidace společnosti mohla úspěšně proběhnout, nestačí k tomu pochopitelně samotný fakt vstupu do likvidace. K jejímu provedení je nezbytné jmenovat osobu likvidátora, jenž dále realizuje likvidační proceduru. Otázka, kdo je kvalifikován k výkonu funkce likvidátora, je předmětem zájmu následující podkapitoly.

3.2. Podmínky způsobilosti pro výkon funkce likvidátora

Problematika podmínek způsobilosti k výkonu funkce likvidátora je jednou z nejspornějších a nejdiskutovanějších otázek likvidace společnosti. Souvisí to zejména s hodnocením kvality a odbornosti uskutečňovaných likvidací, jež bývají v českém prostředí často předmětem kritiky za svou nedostatečnost, způsobenou

neprofesionalitou provedení a značnou délkou svého trvání. Zabývejme se proto na následujících řádcích uvedené tématice s náležitou pozorností.

Předně nelze neuvést, že obchodní zákoník výslovně nestanoví podmínky způsobilosti osoby k výkonu funkce likvidátora společnosti (Dvořák 2000: 754). Tento stav je nutno jednoznačně odmítnout, neboť vnáší nejistotu ohledně toho, kdo může vykonávat tak odborně náročnou činnost, jakou představuje likvidace společnosti. Uvedené vede k výše zmiňované neodbornosti provádění likvidací, neboť likvidátorem bývají jmenovány i osoby, jež k tomu nemají náležité znalosti (srov. viz níže).

Obchodní zákoník k této problematice pouze poněkud nejasně v § 71 odst. 1 *in fine* stanoví, že likvidátorem může být jen fyzická osoba, nestanoví-li tento zákon nebo zvláštní právní předpis jinak. Pobídku, že zvláštní právní norma může upravit situaci odlišně od požadavku na to, aby likvidátorem byla jen fyzická osoba, využil zákonodárce např. v zákoně č. 21/1992 Sb., o bankách, ve znění pozdějších předpisů, dle jehož § 36 odst. 2 může být likvidátorem banky i právnická osoba. Ustanovení § 71 odst. 1 ObchZ však také umožňuje, aby se od pravidla, že likvidátorem může být pouze fyzická osoba, odchýlil i samotný obchodní zákoník.

V tomto kontextu však do celé záležitosti vnáší zmatek znění § 71 odst. 2 věty páté ObchZ, které praví, že je-li likvidátorem *právnická osoba*, je povinna určit fyzickou osobu, která bude jejím jménem vykonávat funkci likvidátora a jež se zapisuje do obchodního rejstříku podle § 38g odst. 1 ObchZ, přičemž neučiní-li tak do 10 dnů ode dne, kdy se rozhodnutí o jmenování likvidátora stane vykonatelným, bude funkci likvidátora vykonávat její statutární orgán, popřípadě jeho členové. Sledované ustanovení tak otevírá prostor, aby i likvidaci dalších společností vykonávaly právnické osoby, byť prostřednictvím konkrétní osoby fyzické. Ze systematického zařazení rozebírané věty v odstavci věnovaném likvidaci společnosti na základě rozhodnutí soudu a z jazykového výkladu části věty za středníkem (arg. „...*rozhodnutí o jmenování likvidátora se stane vykonatelným*...“ § 71 odst. 2 věta pátá) lze dovodit, že dané ustanovení neotevírá obecný prostor pro možnost jmenování právnické osoby likvidátorem, ale ta se jím může stát pouze, pokud soud jmenuje likvidátorem některého ze společníků nebo člena statutárního orgánu, jež je právnickou osobou. Analogický názor zastává i Štenglová (Štenglová, Plíva, Tomsa a kol. 2010: 296).

K stejnému závěru dochází např. i Pavlíková, která uvádí, že pokud likvidátora

v souvislosti s rozhodnutím o zrušení společnosti jmenuje soud, může v takovém případě jmenovat likvidátorem i jakéhokoliv ze společníků, to znamená i právnickou osobu (Pavlíková 2011: 23). Toto otevření prostoru pro výkon funkce likvidátora právnickým osobám nepovažují za nejšťastnější, neboť v zahraničí je tato pozice zpravidla svěřována fyzickým osobám, stejně tak činnost insolvenčního správce dle zákona č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích, ve znění pozdějších předpisů (dále též „ZIS“),⁵² jakožto činnost v mnoha ohledech podobnou činnosti likvidátora, může vykonávat dle § 2 ZIS pouze fyzická osoba či veřejná obchodní společnost.

Obchodní zákoník další obecné požadavky, nad rámec shora uvedených, na osobu likvidátora v souvislosti s právní úpravou likvidace neklade a vzniká tudíž otázka, zda musí likvidátor splňovat nějaké další podmínky způsobilosti pro výkon funkce. Odpověď na tuto otázku pak poskytuje právní teorie a judikatorní závěry soudů. A jedná se odpověď velmi potřebnou, neboť podle Dvořáka soudy není jednotně řešena problematika, jaké podmínky způsobilosti musí likvidátor splňovat, respektive některé soudy údajně vůbec nevyžadují splnění jakýchkoliv kritérií (Dvořák 2000: 754).

Aby byly naplněny požadavky na náležitou kvalitu a odbornost provedení likvidace společnosti, dovozuje shora zmíněný autor, že i když to obchodní zákoník výslovně nestanovuje, vzhledem k znění § 70 odst. 3 ObchZ postavení likvidátora po dobu likvidace odpovídá postavení statutárního orgánu společnosti před započítáním likvidace, neboť na něj přechází jednatelská působnost statutárního orgánu, přičemž skutečnost, že je tato likvidátorova působnost omezena dle § 72 ObchZ jen na úkony směřující k likvidaci společnosti, na uvedeném závěru podle autorova názoru nic nemění. Vzhledem k tomu, že likvidátorova jednatelská působnost je tedy principiálně stejného druhu, jako činnost statutárních orgánů, a dalo by se doplnit, že v mnoha ohledech ještě obtížnější, vztahují se podmínky způsobilosti pro výkon funkce člena představenstva (a odvozeně i jednatele) stanovené v § 194 odst. 7 ObchZ *per analogiam* i na osobu likvidátora kapitálové společnosti (Dvořák 2000: 754-755).⁵³ S odvoláním se

⁵² Česká republika. Zákon č. 312 ze dne 23. května 2006 o insolvenčních správcích. In: *Sbírka zákonů*. 2000, roč. 2006, č. 312, částka 96. [cit. 2012-11-11]. Dostupné z: <http://portal.gov.cz/app/zakony/download?idBiblio=62782&nr=312~2F2006~20Sb.&ft=pdf>

⁵³ Podle stejné logiky by pak likvidátor osobních společností měl u veřejné obchodní společnosti analogicky splňovat požadavky dle ustanovení § 76 odst. 2 ObchZ a u komanditní společnosti pak dle § 93 odst. 2 ObchZ. Z důvodu nedokonalosti právní úprava tak dochází k tomu, že na základě interpretace se nám formálně štěpí požadavky způsobilosti pro výkon funkce likvidátora u různých kategorií obchodních společností, což rozhodně nelze uvítat. Výslovná úprava podmínek způsobilosti pro výkon

na ustanovení § 70 odst. 3 ObchZ a § 71 odst. 5 ObchZ⁵⁴ dospívá k stejnému závěru i Eliáš (2006: 340). Shodný názor zastává i Pavlíková (2011: 23-24).

Vyjdeme-li ze shora prezentovaného právního názoru, dojdeme v souladu s účinným zněním § 194 odst. 7 ObchZ k závěru, že likvidátorem kapitálové společnosti může být pouze fyzická osoba (s výjimkou výše uvedenou), která dosáhla věku 18 let, je plně způsobilá k právním úkonům, je bezúhonná ve smyslu zákona o živnostenském podnikání a u níž nenastala skutečnost, jež je překážkou provozování živnosti dle zákona o živnostenském podnikání. Mám za to, že vzhledem k zmiňované analogické roli likvidátora a statutárního orgánu, by se na likvidátora měla vztahovat i věta druhá a třetí sledovaného ustanovení, tedy že osoba, které uvedené podmínky nesplňuje nebo na jejíž straně je dána překážka výkonu funkce, se likvidátorem společnosti nestane, i když o tom rozhodl příslušný orgán. Přestane-li pak likvidátor splňovat shora uvedené podmínky pro výkon funkce, ta pak tímto zaniká, nestanoví-li zákon jinak. Nesplňuje-li likvidátor uvedené podmínky (či je přestane splňovat) nebo je-li dána překážka výkonu jeho funkce, mělo by se pak na základě obdoby postupovat dle § 71 odst. 3 ObchZ, tedy jmenuje se nový likvidátor způsobem, kterým byl jmenován likvidátor předchozí, a zapíše se místo dosavadního likvidátora do obchodního rejstříku. Soud pak jmenuje nového likvidátora, jestliže tak neučiní bez zbytečného odkladu orgán, který je k tomu podle zákona oprávněn.

Nad rámec shora uvedených podmínek způsobilosti pro výkon funkce likvidátora, dovozuje Dvořák další požadavky, jež musí potenciální likvidátor společnosti naplňovat. Jedná se především o podmínku, že likvidátor nesmí být členem dozorčí rady likvidované společnosti (u akciové společnosti dle § 200 odst. 4 ObchZ, u společnosti s ručením omezeným pak § 139 odst. 2 ObchZ *a maiore ad minus*). Ve svých pozdějších textech navíc dovozuje, že likvidátorem nesmí být ani prokurista dané společnosti (Dvořák 2008: 365).

Další zásadní podmínkou, aby se likvidátor mohl ujmout své funkce, je pak to, že daná osoba souhlasí se svým ustanovením do této pozice (Dvořák 2000: 755, 756 a

funkce likvidátora je tak více než žádoucí. Do přijetí tohoto řešení bych se spíše přikláněl k vyžadování splnění požadavků dle § 194 odst. 7 ObchZ *per analogiam* u likvidátorů všech forem obchodních společností, i když mezi požadavky pro výkon dané funkce u jednotlivých společností není zásadního rozdílu. Následující text se však vztahuje na likvidátory kapitálových společností, neplyne-li z kontextu jinak.

⁵⁴ Ustanovení § 71 odst. 5 ObchZ zní: „*Likvidátor je orgánem společnosti (§ 66) a za výkon své působnosti odpovídá týmž způsobem jako členové statutárních orgánů.*“

761). Ze správně autorem odvozeného pravidla, že do funkce likvidátora nelze ustanovit osobu proti její vůli, však existuje výjimka zakotvená v § 71 odst. 2 ObchZ, že při likvidaci společnosti na základě rozhodnutí soudu, může soud jmenovat likvidátorem i bez jeho souhlasu některého ze společníků nebo statutární orgán anebo člena statutárního orgánu (dále též „společník nebo člen statutárního orgánu“).

Další předpoklad pro výkon funkce likvidátora dovozuje Pavlíková, když uzavírá, že u likvidátora nesmí být dána překážka podle § 381 ObchZ, tedy zjednodušeně řečeno, likvidátorem společnosti nesmí být osoba, která byla statutárním orgánem či členem statutárního orgánu právnické osoby, na níž byl prohlášen konkurs, pokud od právní moci rozhodnutí o zrušení konkurzu neuplynuly více než tři roky (Pavlíková 2011: 23).⁵⁵ Jak plyne z usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 01.03.2006, sp. zn. 29 Odo 455/2005, zdá se, že k uvedené překážce přihlížejí i soudy, neboť ve sledované věci se soud právě zabýval otázkou zamítnutí návrhu na zápis likvidátora do obchodního rejstříku pro shora zmíněnou překážku výkonu funkce, která avšak měla nastat až poté, co byl likvidátor jmenován, neboť následně byl prohlášen konkurs na společnost, jejíž byl členem představenstva. Aniž by se Nejvyšší soud vyjádřil meritorně k tomu, zda uvedená překážka nastala, tak obecně konstatoval, že vznikla-li funkce likvidátora, je třeba jej do obchodního rejstříku zapsat, i když u něj později nastala překážka výkonu funkce.^{56 57}

Mám za to, že veškeré výše shrnuté podmínky způsobilosti pro výkon funkce likvidátora, je nutné akceptovat a po kandidátech na funkci likvidátora striktně vyžadovat. Opačný právní výklad by totiž zřejmě vedl k závěrům *ad absurdum*, neboť by znamenal, že pro výkon funkce likvidátora není nutné splňovat téměř žádné předpoklady, což by bezpochyby neodpovídalo představě zákonodárce, jelikož by tak byl ohrožen kvalifikovaný výkon této náročné funkce. Trvat na konstatovaných podmínkách způsobilosti pro výkon funkce likvidátora, lze také z pohledu základních principů obchodního práva, protože jejich nevyžadováním a potenciálně možným

⁵⁵ Shodně se k této věci stává i Dvořák (2008: 365).

⁵⁶ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 01.03.2006, sp. zn. 29 Odo 455/2005, [cit. 2012-11-11]. Dostupné z: http://www.nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/WebSearch/19854DF3A71756C7C1257A4E00693CF6?openDocument&Highlight=0,

⁵⁷ Dodatečné zvláštní požadavky na osobu likvidátora jsou pak stanoveny některými speciálními zákony v souvislosti s likvidací specifických obchodních společností jako např. bank (Srov. Dvořák 2000: 761 a následující).

neodborným a nešetrným provedením likvidace, by byla ohrožena zásada ochrany oprávněných zájmů společníků a třetích osob (např. věřitelů).

Avšak i takto výkladem odvozené podmínky způsobilosti pro výkon funkce likvidátora jsou části odborné veřejnosti z hlediska kvality uskutečněných likvidací viděny jako nedostatečné. Například Dvořák pléduje za to, aby do budoucna došlo k dílčímu zpřísnění kritérií pro výkon funkce likvidátora, a to dle autora zejména z hlediska požadavku na stupeň dosaženého vzdělání, jakož i kritéria na alespoň minimální praxi (Dvořák 2000: 756). V této souvislosti se v rozhovoru pro *Konkursní noviny* vyjádřila JUDr. Jarmila Veselá, členka představenstva *Komory specialistů pro krizové řízení a insolvenční v České republice (KSKŘI)*, že obchodní zákoník (ani jiný právní předpis) se nezabývá dohlédací činností soudu nad činností likvidátora, požadavky na kvalifikaci, vzdělání likvidátora a jeho kárnou odpovědností. Uvedla dále, že vzhledem k tomu, že činnost likvidátorů je stále častější a vyhledávanější, musí být v ní nastavena jasná pravidla a odpovědnost. Stejná pozornost, jaká byla soustředěna na kultivaci činnosti insolvenčních správců, musí být věnována i likvidátorům. Likvidátor by měl být v souladu s názorem autorky profesionálem, neboť nakládá s majetkem třetích osob, a k tomu by mělo přispět jeho nové postavení v právním řádu ČR (Veselá 2006).

Rovněž Pelikán konstatuje, že na kvalifikaci likvidátora neklade zákon v podstatě žádné nároky. Do protikladu k tomuto staví fakt, že v civilizován zahraničí je obvyklé, že funkce likvidátora je přísně licencovaná, přičemž podmínkou je i náležité profesní pojištění. Dále autor doplňuje, že v našich podmínkách může být likvidátorem např. společník, jednatel či zaměstnanec společnosti. A uzavírá, že: „*Po zkušenostech z řady neprofesionálně prováděných likvidací se autor domnívá, že by tuto práci měl vykonávat profesionál, který bude vybaven patřičnými znalostmi, zkušenostmi, a kvalifikací, což je podmínkou kvalitně provedené práce ve prospěch vlastníků i věřitelů.*“ (Pelikán 2011: 28-29).

Provedeme-li tedy srovnání se zahraničními právními úpravami způsobilosti pro výkon funkce likvidátora, tak zjistíme, že kupříkladu francouzský obchodní zákoník (*Code de commerce*) rozlišuje mezi tzv. přátelskou likvidací, jež se řídí pravidly zakotvenými ve stanovách společnosti a likvidátorem při ní musí být bezúhonná fyzická osoba, jmenována rozhodnutím orgánu společnosti anebo určena statutem společnosti.

Dále pak zná likvidaci nařízenou soudem, při níž soud zároveň jmenuje likvidátora ze seznamu soudních zmocněnců k likvidaci společností, který absolvoval odborné zkoušky.⁵⁸ V Německu je pak situace taková, že zákon o společnosti s ručením omezeným (GmbHG) upravuje výběr osoby likvidátora v § 66 odst. 4 GmbHG způsobem, že dané ustanovení obsahuje odkaz na přiměřené použití ustanovení § 6 odst. 2 věty druhé a třetí GmbHG. Funkci likvidátora tak mohou zásadně zastávat všechny osoby, jejichž způsobilost k právním úkonům není omezena. Avšak určité osoby jsou z možnosti zastávat tuto funkci vyloučeny (Passarge, Torwegge 2008: 35).⁵⁹ Odkazované ustanovení zakotvuje, že osobou jednatele, potažmo likvidátora, se nemohou stát osoby zde vyjmenované, tedy např. osoba, která na základě soudního rozsudku nebo vykonatelného rozhodnutí správního orgánu nemůže vykonávat určité zaměstnání nebo živnost, v případě, že se předmět podnikání úplně nebo částečně shoduje ze zakázanou činností, nebo osoba, která se dopustila insolvenčního trestného činu apod. Stejně tak akciový zákon (AktG) využívá analogické konstrukce (§ 265 odst. 2 AktG ve spojení s § 76 odst. 3 věta druhá a třetí AktG).⁶⁰

Zatímco německé předpoklady pro ustanovení likvidátorem, se vzhledem k specifikům obsazení této funkce, blíží pojetí, jež je zastáváno části české právní teorie, tedy obdobnosti požadavků pro výkon funkce člena statutárního orgánu a likvidátora, tak právní úprava ve Velké Británii klade na osoby vykonávající likvidace mnohem přísnější nároky. Zvláštnosti zkoumané úpravy si však zaslouží úvodní komentář. Britská úprava totiž mnohem více než ta česká vzájemně propojuje insolvenční a likvidační procedury, čehož důkazem budiž to, že daná problematika je v současnosti v zásadě upravena společně v insolvenčním zákoně z roku 1986 (*Insolvency Act 1986*). Daný zákon rozeznává šest tzv. insolvenčních procedur, avšak z nich pouze dvě (*creditors' voluntary winding up* a *winding up by the court*) vedou k likvidaci a zániku společnosti, přičemž pouze likvidace soudem (*winding up by the court*) může být aplikována i na solventní společnosti⁶¹ a dala by se tudíž přirovnat

⁵⁸ Rovněž Pelikánová poznamenává, že likvidátor je ve Francii regulovaným povoláním (Pelikánová 2005: 46).

⁵⁹ Na rozdíl od převážné části české právní úpravy, mohou v Německu zásadně zastávat funkci likvidátora i právnické osoby soukromého a veřejného práva (Passarge 2008: 37).

⁶⁰ Daný odstavec, není-li výslovně uvedeno jinak, vychází z informací poskytnutých Václavem Pelikánem, za což mu tímto děkuji.

⁶¹ Solventní společností mám na mysli společnost, jež má majetek, který postačuje k úhradě všech jejích závazků.

k českému zrušení společnosti s likvidací soudem (nucené či nedobrovolné likvidaci). Naopak české dobrovolné likvidaci společnosti⁶² se nejvíce blíží procedura nazývaná dobrovolná likvidace společnosti společníky (*members' voluntary winding up*), což je proces určený k likvidaci solventní společnosti. Ve všech uvedených případech přebírají řízení společnosti kvalifikovaní správci (Mayson, French a Ryan 2008: 639-641; 660).

Zaměříme-li naši pozornost nadále pouze na dobrovolnou likvidaci společnosti společníky (*members' voluntary winding up*), což je likvidační procedura zahájená přijetím usnesení společníky společnosti o její dobrovolné likvidaci a následována schválením povinné deklarace solventnosti společnosti jejími řediteli. Společníci poté jmenují kvalifikovaného insolvenčního praktika (*qualified insolvency practitioner*) jako likvidátora společnosti. Ten, aby mohl zastávat danou funkci, musí získat povolení typicky od některé z uznávaných právních či účetních organizací.⁶³ Nadto funkci likvidátora mohou vykonávat pouze fyzické osoby (společnosti a partnerství k tomuto nejsou oprávněna). Fyzická osoba ovšem nemůže vykonávat funkci insolvenčního praktika, je-li subjektem nevyřízeného konkurzu, podléhá příkazu znemožňujícího výkon funkce ředitele společnosti či postrádá patřičnou způsobilost dle předpisů upravujících otázky duševního zdraví. Mimo dříve uvedených obecných kvalifikačních předpokladů pro výkon funkce likvidátora, musí daná osoba, rovněž splňovat náležitou kvalifikaci pro působení ve vztahu ke konkrétní společnosti (Mayson, French a Ryan 2008: 639-641; 660).

Vzhledem k výše uvedenému lze uzavřít, že zahraniční právní úpravy skutečně zpravidla vyžadují přísnější požadavky pro výkon funkce likvidátora než český právní řád. Nejen tento fakt a volání části zainteresované veřejnosti po zpřísnění podmínek způsobilosti být likvidátorem, jež mohou být částečně motivovány i snahou o uzavření dané profese pro další externí uchazeče, ale především skutečnost, že se v České republice setkáváme s množstvím nekvalitně provedených či vůbec nerealizovaných likvidací, by měla vést k hlubšímu zamyšlení o této problematice.

⁶² Dvořák rozděluje zrušení společnosti s likvidací právě na dobrovolné a nucené (někdy též nedobrovolné). O dobrovolném zrušení se dle něj hovoří, došlo-li ke zrušení společnosti v důsledku výslovného rozhodnutí společníků (nebo valné hromady, přípouští-li to společenská smlouva), nebo též tehdy, nastala-li zákonem výslovně předpokládána právní skutečnost, s níž zákon zrušení spojuje (např. uplynutí doby, na kterou byla společnost založena dle § 68 odst. 3 písm. a) ObchZ). Naopak o nucené zrušení se jedná tehdy, jestliže o něm rozhodl soud anebo nastalo-li ve vazbě na insolvenční řízení (Dvořák 2008: 358). Viz shodně (Adamík, Pilátová, Richter, Taranda 2010: 90-96).

⁶³ Například od *Association of Chartered Certified Accountants* či *the Insolvency Practitioners Association*.

Sám se spíše ze shora uvedených důvodů přikláním k názoru, aby *de lege ferenda* byly podmínky způsobilosti pro výkon funkce likvidátora zpřísněny. Rekodifikovaná právní úprava sice odstraňuje dosavadní výkladové nejasnosti, když v § 189 odst. 1 NOZ stanoví, že likvidátorem může být jen osoba způsobilá být členem statutárního orgánu, nicméně ani tento posun není možné ve světle zmiňovaných problémů požadovat za dostatečný. Současný právní stav lze pozměnit hned v několika směrech. Jeden krajní bod na pomyslném kontinuu možných řešení představuje zavedení plné profesionalizace činnosti likvidátorů po vzoru insolvenčních správců. Pro výkon funkce likvidátora by tak bylo potřeba získat náležitou kvalifikaci a povolení od Ministerstva spravedlnosti.⁶⁴

Nabízí se taktéž varianta, že by likvidátoři pro výkon činnosti museli prokazovat dosažení určitého vzdělání a případné praxe, bez nutnosti získání oficiální ministerského povolení. V případech likvidátorů jmenovaných soudem si pak lze představit zavedení dohledu soudu nad výkonem jejich funkce či uzákonění obligatorního ustavování insolvenčního správce likvidátorem při zrušení společnosti s likvidací soudem (srov. § 71 odst. 7 ObchZ), což by garantovalo odborné uskutečnění těchto často problematických likvidací. Naopak druhou stranu pomyslného kontinua ztělesňuje zachování současného stavu.⁶⁵ Možné je pochopitelně různě kombinovat výše nabízená řešení.

Obhajovat na tomto místě jednu z variant by bylo příliš nezodpovědné, neboť tato otázka si bezesporu zaslouží širokou odbornou diskusi, jež by měla vést k takovým legislativním řešením, které budou nejlépe odpovídat potřebám ekonomiky, tedy přispějí k co nejrychlejšímu provádění likvidací, aby se tak nejednalo o komplikovaný a finančně náročný projekt, který odradí podnikatele od opětovného zakládání společností. To vše pochopitelně při zachování co nejvyšší úrovně transparentnosti celého procesu.

⁶⁴ Srov. § 3 odst. 1 a § 6 odst. 1 ZIS

⁶⁵ V případě zachování současného stavu, se přimlouvám alespoň za případného doplnění dnes příliš zkratkovité právní úpravy, jež neposkytuje dostatečný návod pro realizaci likvidace neoborníky (např. společníky). K tomuto podrobněji viz 4. kapitola.

3.3. *Vznik funkce likvidátora*

Již známe podmínky, jež musí splňovat osoba, aby se mohla stát likvidátorem obchodní společnosti. V této subkapitole si pak blíže přiblížíme samotný způsob vzniku funkce likvidátora dle obecné úpravy likvidace společnosti zakotvené v obchodním zákoníku.

Dle uvedené právní úpravy se likvidátor ustanovuje do funkce jmenováním.⁶⁶ Rozhodujícím pro samotný vznik funkce likvidátora je pak to, kdo je oprávněn provést jeho jmenování, přičemž rozeznáváme dva modely – jmenování likvidátora k tomu oprávněným orgánem společnosti nebo soudem.

Základ právní úpravy je obsažen v ustanovení § 71 odst. 1 větě první ObchZ, dle něhož likvidátora jmenuje do funkce statutární orgán společnosti, není-li zákonem, společenskou smlouvou nebo stanovami určeno jinak.⁶⁷ Rozhodnutí o jmenování likvidátora by tudíž předně mělo vzejít ze samotné společnosti, neexistuje-li zvláštní úprava. V rámci dané společnosti by pak primárně měl likvidátora jmenovat, není-li stanoveno jinak, statutární orgán. Dané obecné pravidlo je ovšem jednak derogováno speciálními ustanovení zakotvenými u společnosti s ručením omezeným a akciové společnosti, ale široký prostor pro jeho modifikaci nabízí také jeho značná dispozitivnost, neboť se od jeho znění dá odchýlit nejen společenskou smlouvou, ale i stanovami.

Samotný obchodní zákoník zkoumané obecné pravidlo opouští v § 125 odst. 1 písm. i) ObchZ stanovícím, že v případě společnosti s ručením omezeným do působnosti valné hromady náleží jmenování, odvolávání a odměňování likvidátora. Speciální úprava je k nalezení rovněž u akciové společnosti, u níž rovněž likvidátora jmenuje a odvolává, nestanoví-li zákon jinak, valná hromada společnosti (§ 219 odst. 1 ObchZ).

Vzhledem k uvedenému a potenciální nebezpečnosti pravidla, že likvidátora jmenuje statutární orgán, jelikož jeho členové mohou mít zájem např. vzhledem k ekonomické situaci a špatnému řízení společnosti na tom, aby se likvidátorem jimi

⁶⁶ Jestliže bylo jmenováno více likvidátorů, což není v praxi příliš obvyklé, a z jmenování nevyplývá něco jiného, vykonává působnost likvidátora každý z nich samostatně (Bartošíková, Štenglová 2003: 267).

⁶⁷ Vzhledem k tomu, že v konkrétním případě může jmenovat likvidátora nejen statutární orgán společnosti, ale i její jiné orgány, používám tudíž k popisu uvedeného neutrální pojem oprávněný orgán společnosti nebo samotná společnost, není-li uvedeno jinak.

dříve neodborně řízené společnosti stal spřízněný likvidátor, jež by mohl určité nedostatky v dřívějším fungování společnosti pokrýt,⁶⁸ se domnívám, že základní motivací k přijetí speciálních úprav u kapitálových společností představovalo právě shora zmíněné riziko. Nevidím pak žádný důvod, proč by jako obecná zásada, od níž by bylo možné se odchýlit společenskou smlouvou, nemohlo platit, že likvidátora jmenují společníci (akcionáři) společnosti.

Ačkoliv se tedy jmenování likvidátora statutárním orgánem týká především osobních společností,⁶⁹ u nichž vzhledem k faktu, že u veřejné obchodní společnosti jsou statutárním orgánem zpravidla všichni společníci a u komanditní společnosti všichni komplementáři (§ 85 odst. 1 ObchZ a § 101 odst. 1 ObchZ), nehrozí tak vysoké riziko zneužití této situace, přesto bych se přikláněl k mnou výše navrženému řešení, neboť od uvedeného způsobu fungování statutárních orgánů osobních společností se dá do určité míry odchýlit, a tudíž nemusí tak vždy být zaručena dostatečná ochrana všech společníků (komplementářů) a ostatně i komanditistů.⁷⁰

Nevzejde-li (či nemůže-li vzejít) rozhodnutí o jmenování likvidátora ze samotné společnosti, nastupuje v zákonem stanovených případech ingerence soudu do této oblasti, neboť právě soud je druhým možným subjektem jmenujícím likvidátora. Aby ovšem tak mohl učinit, musí být splněny zákonné podmínky. Předně 1) v případě, kdy soud rozhoduje o zrušení společnosti, musí současně jmenovat i likvidátora (Dědič a kol. 2002: 695) (srov. § 71 odst. 2 ObchZ).⁷¹ V daném případě, kdy dochází k zrušení společnosti s likvidací soudem, typicky z důvodu nedostatku ve fungování společnosti, je logickým následkem, že likvidátora jmenuje tento soud a jeho ustavení do funkce se nenechává v dispozici nekvalitně fungující společnosti.⁷²

⁶⁸ Na nebezpečí spojené s jmenováním likvidátora statutárním orgánem je poukázáno např. i v komentáři (Pokorná a kol. 2009: 398).

⁶⁹ Lze se ovšem setkat i s názorem, že rozhodnutí o jmenování likvidátora náleží všem společníkům osobní společnosti (Pokorná a kol. 2009: 398). Vzhledem k nedostatku výslovné právní úpravy nepovažuji uvedený názor za správný.

⁷⁰ Netřeba snad příliš zdůrazňovat, že v případě jmenování likvidátora k tomu oprávněným orgánem společnosti, je věcí téměř neomezené volné úvahy společnosti, koho za likvidátora ustanoví. Výjimku představují pouze případy, kdy kandidát nesplňuje podmínky pro výkon této funkce, neboť taková osoba likvidátorem být nemůže (viz předcházející podkapitola). Společností jmenovaný likvidátor musí pochopitelně se svým jmenováním souhlasit. Shodnou vůli těchto dvou stran zde vlastně vzniká *synallagmatický* obligační závazkový vztah (Dvořák 2008: 366).

⁷¹ Věcně příslušným k tomuto je v prvním stupni krajský soud, v jehož obvodu má společnost sídlo (Bartošiková, Štenglová 2003: 267).

⁷² Soud rovněž jmenuje likvidátora, byla-li společnost zrušena v souvislosti s insolvenčním řízením (Dvořák 2008: 366).

Dále 2) soud jmenuje likvidátora, není-li po vstupu společnosti do likvidace likvidátor bez zbytečného odkladu ustanoven k tomu oprávněným orgánem společnosti (srov. § 71 odst. 1 věta druhá ObchZ). Analyzované pravidlo reaguje na situaci, kdy v české právní úpravě, na rozdíl např. od německého řešení (srov. níže), není okamžik vstupu do likvidace spojen se vznikem funkce likvidátora, z čehož plyne, že je představitelné, aby určitá společnost byla v likvidaci a neměla přítom likvidátora, což jistě není legislativně šťastné řešení.⁷³ A právě zmiňované ustanovení reaguje na situaci, kdy k tomu oprávněný orgán společnosti nejmenuje včas likvidátora, pak musí konat soud, jež tak nahrazuje jeho činnost. Přičemž řízení o jmenování likvidátora může soud zahájit i bez návrhu (Dědič a kol. 2007: 611).⁷⁴

Tím ovšem stále nejsou vyčerpány všechny případy ingerence soudu do oblasti jmenování likvidátora. Pochopitelně v průběhu likvidace může dojít k tomu, že funkce likvidátora zanikne. V této situaci se uplatní pravidlo předpokládané ustanovením § 71 odst. 3 ObchZ, že zemře-li likvidátor, je-li odvolán nebo vzdá-li se funkce anebo nemůže-li ji vykonávat, jmenuje se nový likvidátor způsobem, kterým byl jmenován předchozí likvidátor a zapíše se místo dosavadního likvidátora do obchodního rejstříku. Jmenoval-li tedy původního likvidátora soud, bude jej ustavovat do funkce i v tomto případě. Jestliže byl likvidátor jmenován k tomu oprávněným orgánem společnosti, je v této situaci na daném orgánu, aby se opětovně postaral o obsazení této pozice. Je-li ovšem oprávněný orgán nečinný, z obdobných důvodů jako v předchozím případě se dostává ke slovu opět soud, neboť ten 3) jmenuje nového likvidátora, jestliže tak neučiní bez zbytečného odkladu orgán společnosti, který je k tomu oprávněn (§ 71 odst. 3 věta druhá ObchZ).

A konečně 4) bez ohledu na způsob určení likvidátora, může soud na návrh osoby, jež na tom osvědčí právní zájem, odvolat likvidátora, který porušuje své povinnosti, a jmenovat likvidátora nového (§ 71 odst. 4 ObchZ). Jistý doplněk

⁷³ Na druhou stranu je nutné poznamenat, že neobsazení funkce likvidátora by nemělo vést k zamrznutí provádění likvidace, neboť dle § 68 odst. 5 ObchZ dokud není likvidátor jmenován, nebo jestliže skončila jeho funkce a není jmenován likvidátor nový, plní povinnosti související s likvidací společnosti její statutární orgán. Problémy však nastanou došlo-li k zrušení společnosti právě z důvodu nefunkčnosti statutárního orgánu. Navíc vzhledem k provizornosti tohoto řešení, nelze od statutárních orgánů očekávat přehnanou aktivitu. Nicméně za pozitivum lze označit, že zde alespoň formálně působí osoba plnící povinnosti související s likvidací.

⁷⁴ Rovněž o jmenování likvidátora podle § 71 odst. 2 ObchZ a jmenování nového likvidátora dle § 71 odst. 3 ObchZ může soud rozhodnout i bez návrhu (Štenglová in Štenglová, Plíva, Tomsa a kol. 2010: 295).

ve vztahu k posledně uvedenému ustanovení ztělesňuje § 219 odst. 2 ObchZ, který v případě akciové společnosti zavádí zvláštní možnost soudu, nahradit dosavadního likvidátora, když normuje, že nevyplývá-li ze stanov něco jiného, mohou akcionáři uvedení v § 181 odst. 1 ObchZ (dále též „menšinoví akcionáři“), požádat s uvedením důvodů soud, aby odvolal likvidátora jmenovaného valnou hromadou a nahradil ho jinou osobou. Tím však není dotčeno ustanovení § 71 odst. 4 ObchZ. Jedná se tak o specifické právo skupiny osob (menšinových akcionářů), u kterých se *a priori* postuluje právní zájem na náležitě realizaci likvidace, požádat soud o nahrazení dosavadního likvidátora. Dané pravidlo je pak nutno vykládat tak, že i dalším osobám, jež na tom osvědčí právní zájem, zůstává zachována možnost navrhnout soudu odvolání likvidátora. Avšak procesní postavení menšinových akcionářů je usnadněno v tom smyslu, že na rozdíl od osob dle § 71 odst. 4 ObchZ nemusí osvědčovat právní zájem na nahrazení likvidátora a prokazovat neplnění jeho povinností, když postačí, že uvedou důvody, aby soud vyhověl jejich návrhu (zpravidla se také bude jednat o porušování povinností tímto likvidátor, lze si však představit požadavek na nahrazení likvidátora např. z důvodů jeho podjatosti nebo nedostatečných kvalifikačních předpokladů pro výkon funkce). Z jazykové znění obou ustanovení pak lze dovodit, že soud v obou případech nemusí zmíněným návrhům vyhovět (arg. „...*může*..“ § 170 odst. 4 ObchZ; „...*požádat*...“ § 219 odst. 2 ObchZ), neboť rozhoduje v rámci volné soudcovské úvahy.

Jak již bylo naznačeno výše, jsou zvolené modely ustanovování likvidátora do funkce spojeny s určitými problémy. Předně v případě, kdy jmenování likvidátora má obstatat k tomuto oprávněný orgán společnosti, může vzhledem k tomu, že není zákonem synchronizován okamžik vstupu společnosti do likvidace a vzniku funkce likvidátora, nastat situace, kdy společnost je již *de iure* v likvidaci, ale nemá jmenovaného likvidátora. Navíc současná právní úprava ani nevyklučuje situace, kdy dotčená společnost a její orgány vůbec nemusí být obeznámeni s faktem, že jejich společnost je zrušena a vstoupila k tomuto okamžiku do likvidace (srov. § 70 odst. 2 ObchZ), což je zejména problém, nastává-li zrušení společnosti *ex lege*, jako např. v případě zrušení společnosti uplynutím doby nebo dosažením účelu, pro který byla založena (§ 68 odst. 3 písm. a) a b) ObchZ). Lze poukázat i na zřejmě praktičtější případ, kdy společnost si je sice vědoma svého zrušení s likvidací, ale k jmenování

likvidátora oprávněný orgán společnosti není kupříkladu schopen dosáhnout shody na jeho osobě. V takovém případě by měl zasáhnout soud (§ 71 odst. 1 ObchZ; srov. též výše).

Již shora jsme prezentoval své námitky vůči obsazování funkce likvidátora rozhodnutím statutárního orgánu. Celá situace by se dále dala zproblematizovat rozvinutím této argumentace ve smyslu, že obecně není příliš žádoucí z pozice věřitelů společnosti a zainteresovaných třetích osob, aby o likvidaci rozhodovaly orgány dotčené společnosti, neboť vždy lze napadnout a zpochybnit nestrannost a nezávislost jimi jmenovaného likvidátora, což je umocněno tím, že likvidátorem může být jmenován i dosavadní statutární orgán, společník společnosti či dokonce její zaměstnanec apod. Na druhou stranu je nutné uznat, že případným zavedením povinnosti příslušného orgánu společnosti jmenovat likvidátora z okruhu nezainteresovaných kvalifikovaných osob, tedy převzetím obdoby britského modelu jmenování nezávislého odborníka, bychom se odchýlili od řešení dané problematiky v právní kultuře nám blízkých zemí, jako je kupříkladu Německo.

Německá právní úprava řešení způsobu vzniku funkce likvidátora je v tomto směru značně instruktivní, neboť jejím přijetím by došlo k odstranění části nedostatků, s nimiž se potýká současná české legislativa. Německá právní doktrína přitom vychází z rozlišování dvou skupin likvidátorů. Vyjdeme-li například z úpravy obsažené v německém zákoně o společnosti s ručením omezeným (GmbHG), obdobný způsob řešení je avšak zvolen i v případě likvidace dalších forem společností, pak správně poukazuje Passarge, že likvidátory se stávají v zásadě dřívější jednatelé zrušené společnosti. Ti poté bývají označováni doslova jako tzv. zrození likvidátoři (*geborene Liquidatoren*). Tím ovšem není vyloučena možnost společníků prostřednictvím usnesení nebo přímo ve stanovách společnosti se od tohoto pravidla odchýlit, zprostit dřívější jednatelé této povinnosti a do funkce likvidátora jmenovat jinou osobu. V tomto případě se hovoří o skupině tzv. zvolených likvidátorů (*gekorener Liquidator*) (Passarge, Torwegge 2008: 35 – 38).

Zpravidla však jednají jako likvidátoři společnosti její dřívější jednatelé, neboť přímo ze zákon, aniž by k tomuto bylo zapotřebí jakéhokoliv právního úkonu, se jednatelé automaticky stávají likvidátory, pokud nevyplývá ze společenské smlouvy jinak. Rozhodnutím společníků však lze uvedené zvrátit a usnesením ustanovit

do funkce likvidátora jinou osobu (např. i společníka společnosti). Tento postup může být určen již ve stanovách společnosti. V takovém případě ovšem musí stanovy nesporně jmenovat likvidátorem určitou nebo určitelnou osobu. Ve stanovách je rovněž možné určit i případného náhradního likvidátora, nebude-li moci prvně jmenovaný likvidátor zastávat svou funkci. Naopak je vyloučeno přenést oprávnění jmenovat likvidátora na jiný orgán společnosti či třetí osobu (Passarge, Torwegge 2008: 35 – 38).

Zásluhou shora popsané zákonné automatiky při obsazování funkce likvidátora, tak v německém právním prostředí dochází k redukci nebezpečí vstupu společnosti do likvidace bez osoby pověřené jejím provedením. Zvolené řešení přispívá k tomu, že je zpravidla známa osoba likvidátora, jež je odpovědná za realizaci likvidace a věřitelé a třetí osoby tudíž mají partnera ke komunikaci. Na druhou stranu německý přístup neeliminuje případnou hrozbu střetu zájmu, vyplývající z požadavku na nestranné a odborné provedení likvidace, jak o něm bylo pojednáno výše.

Nutno však konstatovat, že v českém prostředí se v praxi s problematikou provedenými likvidacemi setkáváme zejména v případech likvidací prováděných osobami jmenovanými soudem. Tomu jistě přispívá i zákonné nastavení způsobu volby osoby likvidátora soudem, jímž se nejprve budeme krátce zabývat. Způsob tohoto výběru je upraven v souvislosti s likvidací společnosti na základě rozhodnutí soudu (§ 71 odst. 2 ObchZ), mám však za to, že při nedostatku výslovné úpravy by měl soud na základě analogie postupovat stejně i v dalších shora zmiňovaných případech obsazování funkce likvidátora soudem.⁷⁵ V uvedeném případě jmenuje likvidátora soud, který o zrušení společnosti rozhodl. Ten ve zkoumané situaci může jmenovat likvidátorem i bez jeho souhlasu některého ze společníků nebo statutární orgán anebo člena statutárního orgánu. Takto jmenovaný likvidátor se nemůže vzdát své funkce. Může však požádat soud o odvolání z funkce likvidátora, nelze-li po něm spravedlivě požadovat, aby ji vykonával (§ 70 odst. 2 ObchZ).

Rozebírané ustanovení je však interpretačně matoucí ve vztahu k okruhu osob,

⁷⁵ Bývá však zastáván i názor, že postup dle § 71 odst. 2 věty druhé ObchZ je speciální a je určen jen pro případy zrušení společnosti soudním rozhodnutím (Pokorná a kol. 2009: 309-400; 401). Správnost mnou předloženého závěru však lze odvodit z plánované znění § 191 odst. 3 NOZ, které v tomto směru odstraňuje veškeré pochybnosti, neboť výslovně zavádí tento model jmenování likvidátora jako obecný. Lze tak mít za to, že tentýž úmysl měl zákonodárce i v účinné právní úpravě. Navíc se zdá být jednoznačné, že v souladu s tímto názorem postupují i soudy. Srov. usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 31.05.2006, sp. zn. 29 Odo 641/2006, [cit. 2012-11-11]. Dostupné z: http://www.nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/WebSearch/3A81338DB4936402C1257A4E0069869C?openDocument&Highlight=0,

keré může soud ustanovit likvidátorem. Z jeho doslovného znění by se totiž podávalo, že soud oplývá volnou úvahou, zda likvidátorem jmenuje společníka, členu statutárního orgánu či jinou třetí osobu, která je ochotna funkci likvidátora vykonávat dobrovolně (arg. „...*může jmenovat likvidátorem*...“ § 71 odst. 2 věta druhá ObchZ). Tento názor zastával i Dědič, jenž konstatoval, že z ustanovení § 71 odst. 2 ObchZ neplyne, že by soud musel takto postupovat, jedná se toliko o možnost, nikoliv povinnost soudu. Soud by měl podle jeho názoru přistoupit ke jmenování likvidátora podle věty druhé § 71 odst. 2 ObchZ, jen tehdy, neví-li o osobě, která je ochotna funkci likvidátora vykonávat dobrovolně (Dědič a kol. 2002: 696). Je však otázkou, zda ve světle účinného znění § 71 odst. 7 ObchZ je tento názor i nadále udržitelný.⁷⁶

Na základě systematického výkladu ve vztahu k znění § 71 odst. 7 ObchZ by totiž bylo možné dovodit, že soud je povinen nejprve vždy, je-li to možné, jmenovat likvidátorem společníka nebo členu statutárního orgánu, neboť posledně zmiňované ustanovení konstatuje, že až nelze-li jmenovat likvidátora podle odstavců 1 až 4 § 71 ObchZ, jmenuje likvidátora soud z osob zapsaných v seznamu insolvenčních správců (dále též „insolvenční správce“) nebo *fyzickou osobu*, která splňuje obecné a kvalifikační předpoklady pro zápis do seznamu insolvenčních správců a se svým ustanovením souhlasí (dále též „kvalifikovaná třetí osoba“). Insolvenčního správce či kvalifikovanou třetí osobu, ochotnou dobrovolně zastávat tuto funkci, by tudíž soud mohl ustanovit likvidátorem až poté, nemůže-li se jím stát společník či člen statutárního orgánu likvidované společnosti.⁷⁷

Uvedené však nic nemění na faktu, že model zakládající se na možném obsazování funkce likvidátorů společníky či členy statutárního orgánu, není z hlediska svého praktického fungování ideálním. Na uvedené poukazuje například soudce P.

⁷⁶ Novelizaci daného ustanovení přinesl zákon č. 351/2011 Sb., kterým se mění zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

⁷⁷ Novelizovaná úprava tak přináší víc otázek než odpovědí. Například proč se nově v zákoně výslovně upravuje možnost ustanovit za likvidátora třetí osobu, jež chce dobrovolně zastávat tuto funkci, když to umožňovala již dosavadní pravidla, a navíc jsou po ní zcela nově požadovány přísné kvalifikační předpoklady. Znamená to snad, že třetí osoba, jež je ochotna se dobrovolně ujmout funkce likvidátora, jím v případě postupu dle § 71 odst. 2 nemůže být ustanovena, neboť je nutné obsadit tuto pozici primárně, je-li to možné, společníkem či členem statutárního orgánu apod. Mám za to, že takový úmysl zákonodárce nesledoval, a to již proto, že by tím značně zkomplikoval činnost soudů. Snahou zřejmě bylo poskytnout soudu znovu další možnost, nepodařili-li se zejména u nefunkčních společností obsadit pozici likvidátora dle § 72 odst. 2 věty druhé ObchZ, obsazení této funkce kvalifikovanou třetí osobou, jež se svým ustanovením souhlasí, což by omezilo přetěžování insolvenčních správců, kteří jsou jinak v takové situaci za likvidátory ustavováni. Vzhledem k uvedenému tak považuji analyzované ustanovení za nadbytečné a značně problematické.

Hampel, když uvádí, že zejména proces likvidace a výmazu nefunkční společnosti je komplikovaný a zdlouhavý. Jeho délku však dle něj mohou významným způsobem zkrátit likvidátoři jmenovaní z řad insolvenčních správců, k jejich jmenování likvidátorem však může soud podle Hampela přistoupit až poté, co vyloučil možnost zvolit likvidátorem některého ze společníků či členů statutárního orgánu⁷⁸ (Hampel 2006).⁷⁹

Hampel pak na základě svých zkušeností konstatuje, že likvidátor jmenovaný ze seznamu insolvenčních správců postupuje v procesu likvidace z vlastní iniciativy a zpravidla řádně plní zákonné povinnosti. Naopak dosavadní rozhodovací praxe soudů podle něj ukázala, že likvidátoři jmenovaní z řad společníků či členů statutárních orgánů společností jsou nečinní a soud nemá prakticky žádný nástroj přinutit je k plnění zákonných povinností. Hampel dále uvádí, že soud nemůže sám zahájit řízení o odvolání likvidátora z funkce a pravomoc soudu ve vztahu k likvidátorovi dle něj končí okamžikem nabytí právní moci usnesení o jeho jmenování.⁸⁰ Lze tak uzavřít autorovým názorem, že u této skupiny likvidátorů jejich jmenování do funkce sice formálně vede ke skončení řízení o zrušení společnosti s likvidací a jmenování likvidátora, prakticky však nedochází téměř k žádné změně, jde-li o zápis v obchodním rejstříku. Proces likvidace společnosti má totiž vést k ukončení činnosti společnosti a jejímu výmazu z obchodního rejstříku. To se však v těchto případech neděje, neboť vzhledem k nečinnosti těchto likvidátorů likvidace *de facto* neprobíhá a společnost je zapsána v obchodním rejstříku pouze formálně i nadále (Hampel 2006).

Nutno uznat, že zkušenosti z praxe jsou zpravidla vskutku takové, jak je popisuje zmiňovaný autor. Jeví se tudíž žádoucí, aby byl *pro futuro* legislativně zaveden nad činností likvidátora jmenovaného soudem dohled, nebo alespoň byla takovému likvidátorovi uložena povinnost podávat soudu průběžné zprávy o průběhu likvidace. Řešení by rovněž představovalo jmenování likvidátora primárně z řad insolvenčních správců či případně nově vytvořeného stavu likvidátorů a nikoliv z řad společníků či

⁷⁸ V souladu s účinným zněním obchodního zákoníku je nutno tuto interpretaci vztáhnout i na kvalifikované třetí osoby, jež jsou ochotny dobrovolně převzít likvidaci.

⁷⁹ Hampel konstatuje, že v praxi se k tomuto řešení soud uchyluje tehdy, jsou-li tyto osoby nekontaktní, což zjistí např. tak, že jim nelze fakticky doručit usnesení o zahájení řízení o zrušení společnosti s likvidací a jmenování likvidátora, nebo tehdy nelze-li společníky vůbec zjistit a členům statutárního orgánu uplynulo funkční období (Hampel 2006).

⁸⁰ Uvedené konstatování by se však dalo zpochybnit poukazem na doktrinální názor, že soud i bez návrhu může odvolat likvidátora, kterého sám jmenoval, jestliže porušuje své povinnosti (Pelikánová 2004: 355).

členů statutárního orgánu likvidované společnosti.

Rekodifikovaná právní úprava přináší v této oblasti bezesporu pozitivní změny a odstranění některých výkladových nejasností, avšak vzhledem k závažnosti a množství výše vypočtených problémů spojených s touto oblastí lze pochybovat, zda budou v praxi dostatečné k jejich odstranění.

Předně se tak rekodifikovaná právní úprava bude v případě vzniku funkce likvidátora zdánlivě blížit shora popsanému německému řešení. Dle § 187 odst. 2 NOZ právnická osoba vstupuje do likvidace dnem, kdy je zrušena nebo prohlášena za neplatnou. Při vstupu do likvidace povolá příslušný orgán právnické osobě likvidátora. Stejně tak zanikne-li funkce likvidátora ještě před zánikem právnické osoby, povolá příslušný orgán právnické osobě bez zbytečného odkladu nového likvidátora (§ 189 odst. 1 NOZ). Avšak není-li takto postupováno, tedy je-li právnická osoba v likvidaci a nebyl-li likvidátor povolán, vykonávají jeho působnost všichni členové statutárního orgánu (§ 189 odst. 2 NOZ), čímž i v rámci českého právního řádu dojde k uplatnění jisté zákonné automatiky, neboť je-li společnost bez likvidátora, automaticky bez dalšího přejde výkon jeho působnosti na členy statutárního orgánu.

Na rozdíl od německé úpravy se ovšem členové statutárního orgánu nestávají likvidátory, pouze vykonávají jejich působnost. Navazuje se tak spíše na dosavadní stav dle § 68 odst. 5 ObchZ, aniž by se tak pro příště statutární orgán stal plnohodnotným likvidátorem, jako v německém pojetí. Dočasnost a nežádoucnost takového stavu umocňuje znění § 191 odst. 1 NOZ, dle něhož, právnické osobě, která vstoupila do likvidace, aniž byl povolán likvidátor podle § 189 NOZ, jmenuje likvidátora soud, a to i bez návrhu. Z uvedeného plyne, že likvidaci společnosti by měl primárně vést jmenovaný likvidátor, avšak jeho případné nepovolání, zásluhou přechodu jeho působnosti na členy statutárního orgánu, nepovede k nemožnosti realizace likvidace, neboť zde budou kontaktní osoby odpovědné za její průběh.

Soud dále jmenuje likvidátora i v případě, kdy sám rozhodl o zrušení právnické osoby. Dále pak na návrh osoby, která na tom osvědčí právní zájem, soud odvolá likvidátora, který řádně neplní své povinnosti, a jmenuje nového likvidátora (§ 191 odst. 2 NOZ). V uvedených případech ingerence soudu do ustavování likvidátora do funkce, bude pro příště soud postupovat při výběru kandidáta tak, že nebyl-li podán jiný návrh či nelze-li návrhu vyhovět, může soud při postupu podle odstavce 1 nebo 2 § 191 NOZ

likvidátorem jmenovat i bez jeho souhlasu člena statutárního orgánu (§ 191 odst.3 NOZ). Nelze-li však likvidátora jmenovat ani tímto způsobem, jmenuje ho soud z osob zapsaných do seznamu insolvenčních správců (§ 191 odst. 4 NOZ).

Z dikce rekodifikované právní úpravy tak jednoznačně plyne, že nebude existovat povinnost soudu primárně jmenovat likvidátora z okruhu společníků či členů statutárního orgánu. Umožní se totiž obecná možnost obsadit pozici likvidátora na základě návrhu, kterému však soud nebude muset vyhovět. V takovém případě (či při neexistenci návrhu) nová právní úprava opravňuje soud k jmenování likvidátora z okruhu třetích osob, a to bez návrhu. Soud taktéž může ustanovit likvidátorem (obdobně jako dnes) člena statutárního orgánu a to i bez jeho souhlasu.⁸¹ Nebude-li možné využít žádnou z uvedených variant, jmenuje soud likvidátorem insolvenčního správce.

Nová právní úprava sice zavede racionalizační prvky do způsobu obsazení funkce likvidátora, přinese prostor pro rozsáhlejší iniciativu při jmenování likvidátora soudem, vyhýbá se ovšem výše diskutované radikálnější koncepční změně dané problematiky, a tudíž až praxe ukáže její životaschopnost. Zřejmě však nepovede k eliminaci případů nečinnosti likvidátorů povolanych z řad členů statutárního orgánu.

3.4. Působnost likvidátora a jeho vztah k dalším orgánům společnosti

Je-li tedy likvidátor jmenován, stává se orgánem společnosti, přičemž se na jeho osobu přiměřeně použije ustanovení § 66 ObchZ, upravující právě právní poměry orgánu společnosti. Za výkon své působnosti odpovídá tímž způsobem jako členové statutárních orgánů (srov. § 71 odst. 5 ObchZ). Podané zákonné vymezení právního postavení likvidátora, však ponechává prostor pro debatu o charakteru orgánu, jímž je likvidátor, a to zejména ve vztahu statutárnímu a dalším orgánům společnosti.

Jeví se tak nezbytným, přihlédnout k dalším ustanovením obchodního zákoníku, které umožňují vhodněji postihnout, jaká je povaha likvidátora jako orgánu společnosti. Z § 70 odst. 3 ObchZ plyne, že jmenováním likvidátora na něj přechází v rámci § 72 ObchZ působnost statutárního orgánu jednat jménem společnosti. Lze tudíž dovodit, že *a contrario* se likvidátor nestává statutárním orgánem společnosti, pouze na jeho osobu

⁸¹ Avšak pro příště ztrácí soud možnost ustanovit do funkce likvidátora společníka dané společnosti.

ve vymezeném rozsahu přechází jeho působnost. Likvidátora lze tudíž označit za orgán *sui generis*, neboť dosavadní statutární orgán společnosti nenahrazuje.

To ostatně potvrzuje znění § 68 odst. 5 ObchZ, které stanoví, že byla-li společnost zrušena (nebo bylo-li ohledně ní vydáno rozhodnutí o úpadku), vykonává statutární orgán svou působnost jen v takovém rozsahu, v jakém nepřešla na likvidátora (nebo insolvenčního správce). Navíc dokud není likvidátor jmenován, nebo jestliže skončila jeho funkce a není jmenován likvidátor nový, plní povinnosti související s likvidací společnosti její statutární orgán. Jeví se tudíž nesporným, že jmenováním likvidátora nepřestává statutární orgán existovat, pouze ztrácí v jeho prospěch část své působnosti, avšak ta se v případě potřeby může opětovně rozšířit.

K stejným závěrům dochází rovněž ustálená judikatura. Například Vrchní soud v Praze v usnesení ze dne 04.05.2009, sp. zn. 7 Cmo 471/2008 konstatoval, že jednateli vstupem společnosti do likvidace, ani jmenováním likvidátora, jeho funkce nezaniká, toliko je pouze výrazně zúžen okruh úkonů, k nimž je oprávněn, přičemž mu zůstávají především tzv. vnitřní úkony. Podle Vrchního soudu tak nelze dovodit, že by po dobu likvidace funkce jednatele neměla být obsazena (in Černá Josková 2006: 29-30). V této souvislosti Nejvyšší soud ČR v usnesení ze dne 14.12.2005, sp. zn. 29 Odo 149/2005, uvedl, že likvidátor nenahrazuje statutární orgán společnosti, a proto i po vstupu společnosti do likvidace a jmenování likvidátora trvá povinnost společnosti, upravená v ustanovení § 194 odst. 2 ObchZ, zvolit do tří měsíců poté, co zanikla funkce člena představenstva, nového člena. Dále soud zdůraznil, že uvedené platí tím spíše pro funkci členů dozorčí rady, jejichž kontrolní působnost není jmenováním likvidátora nijak omezena.⁸² Můžeme tudíž uzavřít, že akciová společnost je povinna i v průběhu likvidace udržovat statutární a kontrolní orgán společnosti náležitě obsazen, což lze *mutatis mutandis* vztáhnout i na společnost s ručením omezeným.

Vhledem k tomu, že statutární orgán vykonává svou působnost jen v takovém rozsahu, v jakém nepřešla na likvidátora, je nezbytné se pro vymezení vztahů mezi těmito orgány, zabývat rozsahem vlastní působnosti likvidátora. V této souvislosti je instruktivním Dvořákovo rozlišování dvojího způsobu vymezení působnosti likvidátora.

⁸² Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 14.12.2005, sp. zn. 29 Odo 149/2005, [cit. 2012-11-11]. Dostupné z: http://www.nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/WebSearch/A797AD5D8C395394C1257A4E0069AB B7?openDocument&Highlight=0,

Obchodní zákoník totiž dle něj vymezuje, obdobně jako u statutárních orgánů kapitálových společností, působnost likvidátora zásadně dvojím způsobem, a to 1) generální klauzulí, a 2) jednotlivými dílčími, kasuisticky stanovenými povinnostmi (Dvořák 2000: 767-768).

Obecné vymezení působnosti likvidátora generální klauzulí pak dle Dvořáka vychází z § 70 odst. 3 ObchZ, dle něhož na likvidátora přechází jmenováním, přímo ze zákona, působnost statutárního orgán jednat jménem společnosti, a to v rozsahu stanoveném v § 72 ObchZ. Tato generální klauzule pak stanoví, že likvidátor činí jménem společnosti jen úkony směřující k likvidaci společnosti. Při výkonu této působnosti plní závazky společnosti, uplatňuje pohledávky a přijímá plnění, zastupuje společnost před soudy a jinými orgány, uzavírá smíry a dohody o změně a zániku práv a závazků a vykonává práva společnosti. Nové smlouvy může uzavírat jen v souvislosti s ukončením nevyřízených obchodů, nebo je-li to potřebné k zachování hodnoty majetku společnosti nebo k jeho využití, nejedná-li se o pokračování v provozu podniku.⁸³ Likvidátor je oprávněn jednat jménem společnosti též ve věcech zápisu do obchodního rejstříku⁸⁴ (Dvořák 2000: 767-768).

Ve vztahu k analyzovanému problému se též uvádí, že jmenováním sice přechází na likvidátora působnost statutárního orgánu jednat jménem společnosti, avšak rozsah jeho jednatelského oprávnění je omezen pouze na úkony směřující k likvidaci společnosti (viz výše), respektive je ohraničen rozsahem omezené právní subjektivity likvidované společnosti, neboť ta stanovuje rámec, v němž se může likvidátor pohybovat (Černá, Josková 2011: 22). Není bez zajímavosti, že vzhledem

⁸³ Jen takové smlouvy likvidovanou společnost zavazují. Pokud by likvidátor meze tohoto oprávnění překročil, byly by všechny takovéto smlouvy bez dalšího neplatné, a to ze zákona (Dvořák 2000: 767-768).

Obecněji k důsledkům překročení jednatelského oprávnění likvidátora, se shodně s předchozím názorem, vyjadřují Černá a Josková (2011: 26), které uvádějí, že pokud likvidátor své oprávnění překročí a učiní jménem společnosti jiný úkon než odpovídající účelu likvidace, jde o úkon učiněný osobou (likvidovanou společností), která k tomu nemá dostatečnou způsobilost. Proto je takový právní úkon neplatný (§ 38 odst. 1 ObčZ). Z toho vyplývá i to, že společnost není takovým úkonem vázána (§ 13 odst. 4 ObchZ). Dle autorek pak vzhledem k tomu, že jde o překročení zákonem vymezené působnosti likvidátora, dobrá víra třetích osob není v tomto případě právně relevantní.

Jiný názor však zastává Pelikánová (2004: 360), jež dovozuje, že jestliže by likvidátor překročil rozsah omezené právní subjektivity společnosti, bylo by třeba konstatovat, že jím učiněný právní úkon je nicotný. Ačkoliv oba názory vedou v praxi ke stejným důsledkům, klonil bych se vzhledem k argumentační přesnosti spíše k dříve uvedeným názorům.

⁸⁴ Černá a Josková ve vztahu v praxi často nejasné otázky, zda likvidátor může činit i jiné než vyčtené úkony, konstatují, že takovému oprávnění je třeba přisvědčit, a to za podmínky, že je takový úkon nezbytný k provedení likvidace (Černá, Josková 2011: 26). Likvidátor tedy, při splnění stanovené podmínky, je oprávněn činit i jiné než v § 72 ObchZ vyjmenované úkony.

ke specifickému účelu likvidace, se případná vnitřní omezení jednatelského oprávnění statutárního orgánu na likvidátora neuplatní. Likvidátorovi rovněž náleží obchodní vedení společnosti (Černá, Josková 2011: 26-27).

Od tohoto obecného vymezení působnosti likvidátora, odlišuje Dvořák tzv. zvláštní působnost likvidátora podle obchodního zákoníku, charakterizovanou jednotlivými dílčími, kasuisticky upravenými povinnostmi.⁸⁵ Jedná se o soubor mnoha pro likvidátora obligatorních úkonů, jimiž se podrobněji zabývám ve čtvrté kapitole této práce, například o jeho povinnost oznámit vstup společnosti do likvidace všem známým věřitelům dle § 73 ObchZ apod. (Dvořák 2000: 767-768).

Navzdory této dvojí působnosti, již nabývá likvidátor svým jmenováním, nedochází tímto k současnému zániku fungování statutárního orgánu, z čehož plyne potřeba, zabývat se problematikou, jaké kompetence zůstávají zachovány tomuto orgánu společnosti. K této otázce se již vyslovily i soudy, když např. Vrchní soud v Praze ve svém usnesení ze dne 15. 02. 2001, sp. zn. 7 Cmo 271/2000, judikoval, že na likvidátora přechází pouze část oprávnění statutárního orgánu, směřujících k jednání jménem společnosti navenek (§ 70 odst. 3 ObchZ), a tudíž představenstvu zbývá část oprávnění směřujících dovnitř společnosti, včetně práva, resp. povinnosti, v určitých případech svolat valnou hromadu akciové společnosti, kdy tímto případem je i zánik funkce likvidátora (§ 71 odst. 3 ObchZ) a nutnost jmenování likvidátora nového (§ 219 ObchZ) (in Černá, Josková 2011: 30). Lze tak shrnout, že i v průběhu likvidace zůstávají statutárnímu orgánu zachovány významné vnitřní kompetence.⁸⁶

Zásadní pro úspěšné provedení likvidace je však nejen osvětlení vazeb mezi likvidátorem a statutárním orgánem dané společnosti, ale rovněž náležité vymezení jeho vztahu k dalším orgánům likvidované společnosti.

Má-li společnost zřízenou dozorčí radu, bezesporu nelze pominout vztah tohoto orgánu k likvidátorovi. Ten ovšem není obchodním zákoníkem výslovně upraven. To ovšem neznamená, že by vstupem společnosti do likvidace docházelo k ukončení působení dozorčí rady. Opak je totiž dovozován nejen judikaturou (srov. viz výše), ale i právní teorií. Černá a Josková ve vztahu k uvedenému problému argumentují tím, že

⁸⁵ Černá a Josková označují tento druh působnosti likvidátora jako „*originární*“, neodvozenou působnost, která náleží likvidátorovi právě z titulu jeho funkce, a staví k ní do protikladu výše zkoumanou působnost přenesenou na likvidátora v uvedeném rozsahu ze „*statutárních osob*“ (Černá, Josková 2011: 27).

⁸⁶ Nesvolá-li statutární orgán valnou hromadu a nedojde-li k tomuto ani za využití dalších zákonných mechanismů, je nutné toto oprávnění přiznat likvidátorovi (Černá, Josková 2011: 27).

vzhledem k rozsáhlým kompetencím likvidátora je jeho průběžná kontrola nezbytná, a tudíž základním nástrojem kontroly likvidátora ve společnosti s dozorčí radou by měla být právě kontrolní působnost tohoto orgánu. Uvedené dokládají tvrzením, že na rozdíl od zásahu do působnosti statutárního orgánu (srov. výše), se jmenováním likvidátora kontrolní působnost dozorčí rady nezužuje. Uvádějí dále, že jelikož § 197 odst. 1 ObchZ zakotvuje oprávnění dozorčí rady dohlížet na výkon působnosti představenstva, pak přechází-li působnost představenstva na likvidátora, je nepochybné, že kontrolní působnost dozorčí rady dopadá i na něj (Černá, Josková 2011: 28).⁸⁷

A konečně působí-li ve společnosti valná hromada, pak ta má ve vztahu k likvidátorovi především personální kompetence. Valná hromada totiž jmenuje a odvolává likvidátora a určuje jeho odměnu.⁸⁸ Likvidátor valné hromadě dále předkládá zprávu o průběhu likvidace s návrhem na rozdělení likvidačního zůstatku (§ 75 odst. 1 ObchZ). Je také jedním ze subjektů aktivně legitimovaných domáhat se, aby soud vyslovil neplatnost usnesení valné hromady (§ 131 odst. 1 ObchZ a § 183 odst. 1 ObchZ) (srov. Černá, Josková 2011: 29).⁸⁹

Na základě provedeného exkurzu do problematiky vztahů mezi likvidátorem a dalšími orgány likvidované společnosti, lze provést generalizaci, že jmenováním likvidátora činnost statutárního orgánu, popřípadě dozorčí rady a valné hromady, nekončí, ale vzhledem k účelu likvidace dochází k její modifikaci.

⁸⁷ Vzhledem k uvedenému bývá dále dovozováno, že zůstává zachováno oprávnění členů dozorčí rady nahlížet do všech dokladů a záznamů týkajících se činnosti společnosti a oprávnění kontrolovat, zda jsou účetní zápisy vedeny v souladu se skutečností (§ 197 odst. 2 ObchZ), neboť bez takového oprávnění by výkon kontrolní činnosti nebyl možný. Stejně tak dozorčí radě i nadále náleží přezkoumat účetní závěrky a své vyjádření předložit valné hromadě (§ 198 ObchZ). To platí i pro účetní závěrky sestavované pro účely likvidace (§ 74 odst. 1 ObchZ, § 75 odst. 1 ObchZ), které je likvidátor povinný předložit dozorčí radě za tímto účelem. Bývá taktéž konstatováno, že dozorčí rada by měla přezkoumat rovněž zprávu o průběhu likvidace s návrhem na rozdělení likvidačního zůstatku a předložit své vyjádření valné hromadě (Černá, Josková 2011: 28). Naopak v průběhu likvidace, vzhledem k jejímu specifickému účelu, zřejmě není nutné vyžadovat souhlas dozorčí rady s uskutečněním nadlimitní majetkové transakce podle § 193 odst. 2 ObchZ (srov. Černá, Josková 2011: 29).

⁸⁸ Srov. § 187 odst. 1 písm. i) ObchZ a § 125 odst. 1 písm. i) ObchZ. Srov. též text v podkapitole 1.2., 3.3. a 3.5.

⁸⁹ Otázkou zůstává použitelnost § 67a ObchZ v průběhu likvidace, neboť uvedené ustanovení vyžaduje ke smlouvě, na jejímž základě dochází k převodu podniku nebo jeho části, souhlas valné hromady. Přikláním se k názoru Černé a Joskové (2011: 29), které zřejmě netrvají na jeho potřebě, neboť vzhledem ke smyslu likvidace, jímž je zpeněžení majetku společnosti a vygenerování likvidačního zůstatku, by povinnost obstarat tento souhlas představovala zbytečnou formalitu, odporující smyslu institutu likvidace.

3.5. Zánik funkce likvidátora

Z hlediska smyslu likvidace, jímž je v posledku zánik likvidované společnosti, se podává, že funkce likvidátora není pozicí trvalou. Mohou ovšem nastat případy, kdy k zániku funkce likvidátora dojde před tímto zamýšleným cílem. Obchodní zákoník výslovnou a komplexní úpravu zániku funkce likvidátora neobsahuje. Možné způsoby zániku funkce likvidátora je tak nutné dovozovat z jednotlivých ustanovení tohoto kodexu, zejména pak ze znění § 71 odst. 3 ObchZ.

Zřejmě nejtypičtějším a nejvíce žádoucím případem ukončení činnosti likvidátora je 1) zánik jeho funkce v souvislosti s naplněním účelu likvidace, tedy po jejím skončení (§ 75a odst. 1 ObchZ), následovaném zánikem likvidované společnosti (§ 68 odst. 1 ObchZ).^{90 91} Dále může k zániku funkce likvidátora dojít: 2) smrtí likvidátora fyzické osoby (či zánikem likvidátora – právnické osoby); 3) vzdáním se své funkce;⁹² 4) nemožností výkonu funkce;⁹³ a konečně 5) odvoláním (srov. Dvořák 2000: 764).⁹⁴

Na tomto místě se podrobněji zastavíme u posledního a zřejmě nejspornějšího případu zániku funkce likvidátora. Přitom je nutno rozlišovat odvolání likvidátora k tomu oprávněným orgánem společnosti, od odvolání likvidátora soudem.

Co se týká prvé z uvedených variant, obchodní zákoník v rámci obecné úpravy likvidace společnosti výslovně nezavádí možnost odvolání likvidátora oprávněným

⁹⁰ Samotná funkce likvidátora pak *de iure* končí až pravomocným usnesením soudu o výmazu společnosti z obchodního rejstříku (Pelikán 2011: 87).

⁹¹ Jestliže se po skončení likvidace společnosti, či po výmazu společnosti z obchodního rejstříku, zjistí dosud neznámý majetek nebo se objeví potřeba jiných nezbytných opatření souvisejících s likvidací, může být dřívější likvidátor opět jmenován do funkce (srov. § 75b ObchZ).

⁹² Přitom je dle mého názoru nutno postupovat přiměřeně dle § 66 ObchZ (srov. znění § 71 odst. 5 ObchZ).

⁹³ Pod uvedený případ lze subsumovat zejména, v souladu s § 194 odst. 7 ObchZ, zánik výkonu funkce v důsledku, že likvidátor přestane splňovat podmínky pro výkon funkce či u něj nastane překážka výkonu funkce. Podrobnosti viz podkapitola 3.2.

⁹⁴ V souvislosti se zánikem funkce likvidátora je rovněž významnou otázkou to, zda v určitých případech je osoba vykonávající funkci likvidátora společnosti po zániku funkce povinna plnit některé povinnosti likvidátora. V rámci soudního sporu, jejímž předmětem bylo řešení uvedené otázky, bylo usnesením Nejvyššího soudu ČR ze dne 18.05.2010, sp. zn. 29 Cdo 1689/2009, konstatováno, že neplyne-li z uzavřené smlouvy o výkonu funkce či jiných zákonných ustanovení něco jiného, je osoba vykonávající funkci likvidátora společnosti po zániku funkce povinna plnit povinnosti likvidátora zásadně pouze tehdy, odstoupí-li ze své funkce podle ustanovení § 66 odst. 1 ObchZ, jde-li o opatření, bez jejichž přijetí by společnost hrozila škoda, nemůže-li tato opatření společnost učinit pomocí jiných osob a požádá-li společnost likvidátora o to, aby potřebná opatření učinil (Usnesením Nejvyššího soudu ČR ze dne 18.05.2010, sp. zn. 29 Cdo 1689/2009, [cit. 2012-11-11]. Dostupné z: http://www.nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/WebSearch/5FDF2D1B02C0FDF0C1257A4E006A8F9E?openDocument&Highlight=0.)

orgánem společnosti. Tuto kompetenci je nutno dovodit jednak ze znění § 71 odst. 3 ObchZ (arg. „...likvidátor, je-li odvolán...“), z něhož plyne, že zákonodárce počítá s obecnou možností odvolání likvidátora. Tento závěr dále potvrzuje i speciální úprava u společnosti s ručením omezeným a akciové společnosti, jež možnost odvolání likvidátora explicitně zakotvuje (srov. § 125 odst. 1 písm. i) ObchZ, § 187 odst. 1 písm. i) ObchZ). Výslovně je uvedené zopakováno v rámci zvláštní právní úpravy likvidace akciové společnosti, konkrétně v § 219 odst. 1 ObchZ, jež uvádí, že likvidátora jmenuje a odvolává valná hromada, nestanoví-li zákon jinak.⁹⁵ Ačkoliv právní úprava u osobních společností neobsahuje obdobné ustanovení, považují za jednoznačné, že vzhledem k výše uvedenému je nutné na základě analogie a za využití obecného právního principu, že ten orgán, který někoho do funkce jmenoval, může jej i odvolat,⁹⁶ že i oprávněný orgán tohoto druhu společností může likvidátora, kterého jmenoval, odvolat.

K uvedeným závěrům, i za dřívějšího nedostatku právní úpravy, dospěla rovněž judikatura, když rozsudkem Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 09.03.2000, sp. zn. 432/98, bylo v souvislosti s rozhodováním o žalobě likvidátora na určení, že usnesení valné hromady jímž byl odvolán z funkce, je neplatná, rozhodnuto, že likvidátor společnosti s ručením omezeným, který byl jmenován do funkce valnou hromadou, může být také valnou hromadou odvolán, a to i bez uvedení důvodu (in Obchodní právo č. 7/2000 s. 28-30). Můžeme tak konstatovat existenci obecného pravidla, že oprávněný orgán společnosti, jenž jmenoval likvidátora, jej následně může i odvolat, není-li stanoveno jinak.

Avšak sporným rovněž dlouho zůstávalo, zda příslušný orgán společnosti může taktéž odvolat likvidátora, který byl do funkce ustanoven soudem. V současnosti lze nepřípustnost takového postupu dovodit zejména na základě teologického a logického výkladu ustanovení § 219 odst. 3 ObchZ, dle něhož likvidátor, který nebyl jmenován soudem, může být valnou hromadou odvolán a nahrazen jiným likvidátorem, tudíž *a contrario* likvidátor, který byl jmenován soudem, nemůže být valnou hromadou odvolán. Ač je uvedené ustanovení zakotveno v rámci úpravy akciové společnosti, je nutno jeho aplikaci rozšířit na všechny formy společností, neboť jiný výklad by šel proti smyslu zákonem upravených ingerencí soudu do oblasti jmenování likvidátora.

Uvedený výklad ostatně potvrzuje i rozhodovací praxe soudů. Zmínit lze

⁹⁵ Srov. též § 219 odst. 3 ObchZ.

⁹⁶ Srov. (Dvořák 2000: 765).

například usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 26. 10. 2005, sp. zn. 29 Odo 1016/2005, v němž soud v souvislosti s řešením otázky, zda může valná hromada společnosti rozhodnout o zrušení svého rozhodnutí o zrušení společnosti a jejím vstupu do likvidace, vyslovil názor, že jelikož ustanovení § 219 odst. 3 ObchZ určuje, že likvidátor, který nebyl jmenován soudem, může být valnou hromadou odvolán a nahrazen jiným likvidátorem, pak z uvedeného vyplývá, že likvidátora jmenovaného soudem valná hromada zbavit funkce nemůže.⁹⁷ Lze navíc dovodit, že rozhodne-li z jakýchkoliv příčin soud o jmenování likvidátora či jej odvolá (nebo o jeho odvolání rozhoduje), ztrácí oprávněný orgán společnosti v zásadě možnost jmenovat likvidátora nového.⁹⁸

Nyní obraťme pozornost k druhému z případů, tedy k možnosti odvolání likvidátora soudem. Ten takto může postupovat ve dvou specifických případech. Předně 1) na návrh osoby, která na tom prokáže svůj právní zájem, pokud ustanovený likvidátor porušuje své povinnosti, přičemž zároveň musí soud jmenovat nového likvidátora (§ 71 odst. 4 ObchZ), nebo 2) na návrh menšinových akcionářů, pokud uzná opodstatněnost jimi obligatorně uváděných důvodů potřebnosti odvolání za současného jmenování likvidátora nového (§ 219 odst. 2 ObchZ)⁹⁹ (srov. Dvořák 2000: 766). Dále je nutné zdůraznit, že soud může likvidátora odvolat pouze na návrh, nemůže tak tudíž učinit *ex officio* (Hampel 2006).

K lepšímu pochopení případů při nichž přichází v úvahu použití prvně zmíněného oprávnění soudu odvolat likvidátora, je nejvhodnější opět využít soudní judikaturu, jež blíže osvětluje význam § 71 odst. 4 ObchZ. Nejvyšší soud ČR ve svém usnesení, sp. zn. 32 Cdo (524) 525/2000, ze dne 30. 5. 2000 totiž uvedl, že: „*Účelem*

⁹⁷ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 26.10. 2005, sp. zn. 29 Odo 1016/2005, [cit. 2012-11-11]. Dostupné z: http://www.nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/WebSearch/11FEC177BD28A67FC1257A4E006575F3?openDocument&Highlight=0,

⁹⁸ K tomu srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30.05.2000, sp. zn. 32 Cdo (524) 525/2000, které nejenže konstatuje, že zákon nepřipouští, aby valná hromada rozhodla o odvolání likvidátora jmenovaného soudem, ale dále uvedené pravidlo rozvádí, že pokud soud uzná, že jsou splněny podmínky pro odvolání likvidátora a o jeho odvolání rozhodne, pak nemůže valná hromada až do pravomocného vyřešení sporu, rozhodnout o volbě likvidátora nového. Soud tak uzavřel, že jsou-li splněny podmínky postupu dle § 71 odst. 4 ObchZ, nelze použít ustanovení § 71 odst. 3 ObchZ. Rozhodnutí valné hromady, učiněné v rozporu s uvedeným, by bylo nicotným (Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 30.05.2000, sp. zn. 32 Cdo (524) 525/2000, [cit. 2012-11-11]. Dostupné z: http://www.nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/WebSearch/0CF532489171B564C1257A4E006A840A?openDocument&Highlight=0), Srov. též (Štenglová 2002: 27-28).

⁹⁹ Blíže k uvedené problematice viz podkapitola 3.3.

tohoto ustanovení je, aby se osoba, která nemůže vlastními silami dosáhnout odvolání likvidátora, domohla jeho odvolání, jestliže porušováním svých povinností poškozuje její zájmy. Takovou osobou může být osoba stojící mimo společnost, např. věřitel, který shledá, že likvidátor porušuje své povinnosti ve prospěch akcionářů, kteří jej likvidátorem zvolili a kteří tedy nemají zájem na jeho odvolání.“¹⁰⁰

V jednom z nedávných rozhodnutí pak Nejvyšší soud blíže upřesnil podmínky aplikace ustanovení § 71 odst. 4 ObchZ. Ač tak učinil v souvislosti se sporem o oprávněnost odvolání likvidátora družstva, závěr o tom, že odvolání likvidátora soudem podle § 71 odst. 4 ObchZ je namístě jen tehdy, porušuje-li své povinnosti natolik závažným způsobem, že brání řádnému průběhu likvidace a jejímu řádnému ukončení, či porušuje-li je opakovaně, a že pouze drobná či nevýznamná porušení povinností, která řádný průběh likvidace nenarušují, důvodem pro odvolání likvidátora nejsou, lze jistě *mutatis mutandis* vztáhnout i na likvidace obchodních společností.¹⁰¹

Jelikož o specifikách odvolání likvidátora soudem na návrh menšinových akcionářů již bylo pojednáno v předchozím textu, můžeme tudíž shrnout, že odvolání likvidátora soudem představuje důležitý mechanismus zajištění náležité odbornosti a nestrannosti provádění likvidace. Navíc je spojen s jmenováním nového likvidátora soudem, čímž dochází k znemožnění k tomuto dříve oprávněnému orgánu společnosti, jmenovat si do dané pozice vlastního kandidáta. Jak již bylo postulováno v předcházejících částech práce, stálo by za hlubší odborné zvážení, zda nezvýšit možnost soudu ingerovat do průběhu likvidace.

¹⁰⁰ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 30.05.2000, sp. zn. 32 Cdo (524) 525/2000, [cit. 2012-11-11]. Dostupné z: http://www.nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/WebSearch/0CF532489171B564C1257A4E006A840A?openDocument&Highlight=0, Srov. též (Štenglová 2002: 27-28).

¹⁰¹ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 31.05.2011, sp. zn. 29 Cdo 1081/2011, [cit. 2012-11-11]. Dostupné z: http://www.nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/WebSearch/4EDA83FA8F2BED9EC1257A4E0065FB71?openDocument&Highlight=0, Dále v uvedeném usnesení soud konstatoval, že nesestavil-li likvidátor soupis jmění, popřípadě zahajovací účetní rozvahu při vstupu družstva do likvidace, aniž mu v tom bránily objektivní okolnosti, jde o závažné porušení jeho povinností, a to platí i tehdy, nesplnil-li likvidátor povinnost zaslat soupis jmění členu družstva, který o něj požádal.

4. Úkony likvidátora v průběhu likvidace

Následující kapitole si neklade za cíl provést komplexní a detailní deskripci činnosti likvidátora v průběhu likvidace, což by ani vzhledem k omezenému rozsahu této práce nebylo možné. Spíše se ve vazbě na předchozí kapitoly snaží postihnout fundamentální povinnosti vyplývající pro likvidátora z jeho zvláštní, chcete-li originární působnosti, tak jak byla výše definována. Naopak generální, obecné působnosti přenesené ze statutárních orgánů na likvidátora (§ 70 odst. 3 ObchZ ve spojení s § 72 ObchZ) se věnují spíše okrajově. Tato kapitola tak má poskytnout základní vhled do dané problematiky a podrobněji rozebere pouze její vybrané, zejména sporné aspekty. Smyslem je rovněž poukázat na náročnost výkonu funkce likvidátora a tím demonstrovat a umocnit některé shora vyslovené závěry.

Dříve však nelze opomenout jeden významný rys zkoumané problematiky, že ačkoliv likvidace může působit dojmem jednotného, koherentního procesu, opak je pravdou. Průběh likvidace se totiž v závislosti na níže uvedených kritériích poměrně dosti diferencuje. Prvním aspektem, jež ovlivňuje realizaci likvidace a jednotlivé úkony uskutečněné likvidátorem, je způsob jeho jmenování. Je-li totiž likvidátor ustanoven do funkce soudem, nabývá oprávnění, jimiž likvidátor jmenovaný k tomu oprávněným orgánem společnosti neoplývá. Likvidátorovi jmenovanému soudem jsou totiž třetí osoby povinny poskytnout součinnost v rozsahu, v jakém jsou povinny ji poskytnout insolvenčnímu správci (§ 71 odst. 8 ObchZ)¹⁰² (*a contrario* likvidátorům nejmenovaným soudem, ji poskytovat nemusí).

Pod odchylky v průběhu likvidace prováděné likvidátorem jmenovaným soudem lze dále subsumovat nové ustanovení § 75aa ObchZ. To se ovšem na rozdíl od předchozích oprávnění poněkud nevhodně vztahuje pouze na část likvidátorů jmenovaných soudem a to těch ustanovených do funkce z osob zapsaných v seznamu insolvenčních správců nebo fyzických osob, které splňují obecné a kvalifikační předpoklady pro zápis do seznamu insolvenčních správců a se svým ustanovením souhlasí (§ 71 odst. 7 ObchZ), a to navíc za podmínky, že o zrušení společnosti a její

¹⁰² Tato součinnost spočívá především v tom, že zejména orgány veřejné správy, notáři, soudní exekutoři a finanční instituce, jsou povinny poskytnout likvidátorovi na jeho písemnou žádost především údaje o majetku likvidované společnosti a některé další údaje (Štenglová in Štenglová, Plíva, Tomsa a kol. 2010: 297).

likvidaci rovněž rozhodl soud.¹⁰³ Takovýto likvidátor nepředkládá společníkům nebo orgánu k tomu příslušnému ke schválení návrh na rozdělení likvidačního zůstatku a zprávu o naložení s majetkem. Musí je však bez zbytečného odkladu po jejich vyhotovení uložit do sbírky listin (§ 75aa odst. 1 ObchZ). Nejasně však působí, která skupina likvidátorů má dle § 75aa odst. 2 ObchZ oprávnění (a zároveň povinnost), není-li jim poskytnuta dostatečná součinnost a nemají-li dostatek podkladů pro plnění svých daňových povinností, oznámit tuto skutečnost soudu a správci daně. V takovém případě poskytne likvidátor správci daně součinnost pro stanovení daně podle pomůcek.¹⁰⁴

Daná ustanovení jdou jistě správným směrem, neboť vycházejí vstříc požadavkům praxe, kde se likvidátoři ustanovení z řad insolvenčních správců setkávají s likvidacemi nefunkčních společností a nekomunikujícími společníky či orgány společnosti. S obdobnými problémy se ovšem mohou a často potýkají, taktéž likvidátoři ustanovení z řad společníků či členů statutárního orgánu (§ 71 odst. 2 ObchZ), a tudíž nenacházím žádný rozumný důvod, proč by i tato skupina likvidátorů nemohla být v uvedených případech vybavena obdobnými kompetencemi. Opačný přístup vede k tomu, že se proces likvidace dále diferencují dle toho, která ze skupin likvidátorů jej provádí, což jistě nepřidává na přehlednosti právní úpravy.

Navíc v rámci likvidace společnosti se setkáváme ještě s jedním kritériem majícím vliv na její následný průběh. Mám na mysli diferenciaci procesu likvidace na základě toho, zda je likvidována společnost, která má majetek, jež postačuje k úhradě všech závazků (dále též „solventní společnost“) či takovým majetkem nedisponuje (dále též „nesolventní společnost“), tedy v jaké situaci společnost do likvidace vstupuje. Zásadně je institut likvidace společnosti určen pro tzv. solventní společnosti, to znamená společnosti mající majetek, jež postačuje k úhradě všech závazků, a u nichž lze tedy zpravidla očekávat docílení jistého likvidačního zůstatku, tudíž kladného výsledku likvidace. V opačném případě je zásadně nutné realizovat proces zrušení a zániku společnosti v návaznosti na insolvenční řízení. Výjimku z uvedené zásady ovšem ztělesňuje možnost provedení likvidace u nesolventních společností. Jedná se o případy společností, u nichž došlo k jejich zrušení z důvodu zrušení konkursu

¹⁰³ Dané ustanovení by se tudíž nemělo využít v situaci, kdy likvidátora sice jmenoval soud, ale v jiné případě než při rozhodnutí o zrušení společnosti s likvidací (např. dle § 71 odst. 4 ObchZ).

¹⁰⁴ Vzhledem k systematickému zařazení daného ustanovení, mám spíše za to, že se vztahuje pouze na likvidátory ustanovené podle § 71 odst. 7 ObchZ, rozhodl-li o zrušení společnosti s likvidací soud.

po splnění rozvrhového usnesení nebo zrušení konkursu z důvodu, že majetek dlužníka je zcela nepostačující. Má-li takto zrušená společnost majetek, provede se její likvidace (srov. § 68 odst. 4 ObchZ, § 70 odst. 1 ObchZ). Jelikož je však v uvedených případech možno anticipovat, že takováto společnost bude mít pouze majetek, který nepostačuje k úhradě všech závazků, upravil pro tyto případy zákonodárce odchylky od procesu likvidace solventních společností (viz § 75 odst. 5 a 6 ObchZ), jež si vyžaduje právě fakt nedostatku majetku k úhradě všech závazků.¹⁰⁵ Jednotlivých změn při likvidaci nesolventní společnosti oproti obecné úpravě si povšimneme v rámci níže podaného výkladu o úkonech likvidátora v průběhu likvidace.

4.1. Úkony likvidátora po vstupu společnosti do likvidace

Vstoupila-li společnost do likvidace a byl-li do funkce řádně ustanoven likvidátor, může tento bez zbytečného odkladu v rozsahu své působnosti začít uskutečňovat jednotlivé úkony směřující k úspěšnému ukončení likvidace a následnému zániku společnosti. Při naplňování jednotlivých povinností bezprostředně po zahájení likvidace, realizuje likvidátor zejména svou „*originární*“, neodvozenou působnost, která náleží likvidátorovi právě z titulu jeho funkce, tedy zvláštní působnost podle obchodního zákoníku, charakterizovanou zde jednotlivými dílčími, kasuisticky upravenými povinnostmi.¹⁰⁶ A právě na uvedené povinnosti se nyní zaměříme.

Jedním z primárních úkolů likvidátora je sjednat náležitou publicitu faktu, že jím likvidovaná společnost vstoupila do likvidace. Vzhledem k tomu, že likvidátor je oprávněn jednat jménem společnosti též ve věcech zápisu do obchodního rejstříku (§ 72 *in fine* ObchZ) a vstup společnosti do likvidace se dle § 70 odst. 2 ObchZ zapisuje právě do obchodního rejstříku, musí likvidátor obstarat provedení náležitého zápisu, reflektujícího vstup společnosti do likvidace, do této evidence.¹⁰⁷ Avšak tento zápis má pouze *deklaratorní účinky* (Dvořák 2008: 366).¹⁰⁸

¹⁰⁵ V těchto případech se z logiky věci nevyžaduje opakovat insolvenční řízení, neboť dotyčná společnost si již jednou tímto procesem prošla.

¹⁰⁶ Srov. viz podkapitola 3.4.

¹⁰⁷ Shodný názor zastává též (Dědič a kol. 2007: 611). Shodně též (Adamík, Richer, Pilátová, Taranda 2010: 99-100), přičemž daní autoři dále dodávají, že pokud likvidátor nepodá včas návrh na povolení zápisu vstupu společnosti do likvidace do obchodního rejstříku, zahájí rejstříkový soud řízení o povolení tohoto zápisu i bez návrhu, jakmile se o vstupu společnosti do likvidace dozví.

¹⁰⁸ Výhodou tohoto řešení je, že likvidátor může od okamžiku svého jmenování bez jakékoliv prodlevy sám jednat ve všech záležitostech společnosti (Dvořák 2008: 366). Avšak před přijetím zákona č.

Likvidátor je dále podle § 73 ObchZ povinen oznámit vstup společnosti do likvidace všem známým věřitelům, to znamená zejména (ale nejen) věřitelům, jejichž pohledávky jsou vedeny v účetnictví společnosti (Dědič a kol 2007: 616). Zároveň musí bez zbytečného odkladu zveřejnit nejméně dvakrát za sebou s alespoň dvoutýdenním časovým odstupem rozhodnutí o zrušení společnosti s výzvou pro věřitele, aby přihlásili své pohledávky ve lhůtě, která nesmí být kratší než tři měsíce. Uvedené se zveřejňuje v obchodním věstníku (§ 769 ObchZ) a má sloužit k tomu, aby likvidátor získal přehled o pohledávkách věřitelů společnosti, jež bude muset v průběhu likvidace uspokojit, a aby zároveň posoudil, zda není povinen podat insolvenční návrh, neboť finanční situace společnosti neumožňuje její likvidaci.

Účinky vyvolané shora uvedeným postupem likvidátora však obchodní zákoník neupravuje. Bývá proto dovozováno, že ve zmíněné tříměsíční lhůtě nemůže být likvidace skončena, a proto by rejstříkový soud neměl vyhovět návrhu na výmaz společnosti z obchodního rejstříku učiněnému v tomto období. Zákonem rovněž nejsou stanoveny důsledky situace, kdy věřitel nepřihlásí v určené lhůtě svou pohledávku. Je tak zastáván názor, že věřitel může svoji pohledávku uplatnit v průběhu likvidace v podstatě kdykoliv a to až do zániku společnosti.¹⁰⁹ Avšak ani nevypořádání neuplatněné pohledávky v průběhu likvidaci do zániku společnosti, neznamená její zánik, neboť právo věřitele domáhat se jejího uspokojení mu i poté zůstává zachováno (Pelikán 2011: 82).¹¹⁰

Vzhledem k představenému pouze omezenému významu přihlášení pohledávky věřitelem, je v této souvislosti někdy diskutována otázka, zda takto nastavena povinnost likvidátora zveřejnit nejméně dvakrát za sebou s alespoň dvoutýdenním časovým odstupem výzvu k přihlášení pohledávek ve lhůtě, která nesmí být kratší než tři měsíce, není zbytečně příliš zatěžující a nepřispívá-li k nežádoucímu prodlužování likvidace. Ačkoliv jsem si vědom faktu, že např. německá právní úprava je do značné míry mnohem přísnější a rigidnější, neboť v případě likvidace společnosti s ručením

370/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 513/1991 Sb., ve znění pozdějších předpisů, jež přinesl tuto koncepční změnu, bylo dovozováno, že zápis do obchodního rejstříku o vstupu společnosti do likvidace má konstitutivní účinky srov. (Eliáš 1996: 264). K tomu srov. též usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11.03.1998, sp. zn. 1 Odon 69/97, in Soudní judikatura č. 9/1998, s. 205-208.

¹⁰⁹ Shodný názor zastává též (Bartošíková, Štenglová 2006: 270).

¹¹⁰ Vzhledem k chybějící výslovné odlišné úpravě a s přihlédnutím ke znění § 56 odst. 6 ObchZ, jež umožňuje takovémuto věřiteli domáhat se uspokojení pohledávky na společnících z titulu jejich ručení, se rovněž přikláním k takovémuto výkladu. Srov. též podkapitola 1.1.

omezeným musí likvidátor zveřejnit dokonce ve třech po sobě jdoucích vydáních Německého spolkového věstníku (*Bundesanzeiger*) informaci o zrušení společnosti s výzvou všem věřitelům, aby uplatnily své pohledávky. Navíc po třetím zveřejnění této výzvy začíná běžet tzv. restriktivní rok (*Sperrjahr*), během něhož nesmí dojít k distribuci majetku společnosti svým společníkům a nemůže tak být v daném období ukončena likvidace (Scheffer 2004).¹¹¹ Přesto mám za to, že by stálo za zvážení, dále snížit formalismus české právní úpravy a tím přispět k rychlejšímu a ekonomicky méně náročnému provádění likvidace.¹¹²

Vstup společnosti do likvidace ovšem není spojen pouze s povinnostmi likvidátora ve vztahu k vně stojícím subjektům, ale rovněž s jeho obligatorními úkony v rámci vnitřního fungování společnosti. Likvidátor je například povinen sestavit ke dni vstupu společnosti do likvidace zahajovací likvidační účetní rozvahu a soupis jmění (§ 74 odst. 1 ObchZ), který musí zaslat každému společníkovi a věřiteli společnosti, kteří o to požádají (§ 74 odst. 3 ObchZ). Navíc ačkoliv účetní závěrku předcházející dni vstupu do likvidace sestavuje dle dikce zákona statutární orgán, může být tento úkol delegován na likvidátora, neboť nesestaví-li statutární orgán tuto účetní závěrku bez zbytečného odkladu po vstupu společnosti do likvidace, přechází tato povinnost na likvidátora (§ 74 odst. 1 věta druhá ObchZ).

Tímto je vyčerpán výčet prvotních úkonů likvidátora po vstupu společnosti do likvidace dle její obecné úpravy zakotvené v obchodním zákoníku.

Ovšem těmito, v obchodním kodexu výslovně uvedenými, povinnostmi likvidátora, se jeho působnost na počátku likvidace zdaleka nevyčerpává. Vykonání dalších úkonů si totiž vyžaduje nutnost efektivního provedení likvidace. V praxi proto bývá likvidátorům doporučováno, učinit další kroky zabezpečující náležitou realizaci likvidace. Ač tak obchodní zákoník nevyžaduje oficiální předání a převzetí likvidované společnosti, poukazuje se přesto na vhodnost uskutečnění protokolárního předání veškerého majetku likvidované společnosti, včetně všech práv a povinností, pohledávek a závazků jmenovanému likvidátorovi. Při likvidaci zejména větších společností se

¹¹¹ Srov. též (Wendler, Tremml, Buecker 2008: 14).

¹¹² Výzva by se například mohla zveřejňovat pouze jednou. Uvažovat by jistě šlo i o zkrácení tříměsíční lhůty pro přihlášení pohledávek. Další otázkou pak je to, zda by neměl být změněn současný model, kdy nepřihlášení pohledávky věřitelem není nikterak sankcionováno. Vyjdeme-li ze starořímské zásady *vigilantibus iura*, pak by se jistě dalo diskutovat o tom, zda by např. v případě nepřihlášení pohledávky věřitelem ve stanovené lhůtě, byla-li např. výzva k přihlášení prokazatelně věřiteli doručena, nemělo vést k zániku dané pohledávky přímo ze zákona.

doporučuje rovněž sestavení plánu postupu likvidace. Společníci (akcionáři) by dále měli trvat na předložení likvidátorem rozpočtu příjmů a výdajů likvidace (Pelikán 2011: 33-49).¹¹³

Další povinnosti likvidátora pak stanoví zvláštní právní předpisy. Zmínit lze například zákon č. 563/1991 Sb., o účetnictví, ve znění pozdějších předpisů, jež zakládá povinnost uzavřít účetní knihy ke dni předcházejícímu vstupu do likvidace a otevřít nové účetní knihy ke dni vstupu do likvidace, provést inventarizaci a další povinnosti (Bartošíková, Štenglová 2003: 270).

Úprava počátečních úkonů likvidátora v obchodním zákoníku se tak navzdory své zdánlivé kompaktnosti, vyznačuje neúplností, což může způsobit problémy zejména likvidátorům jmenovaným z řad společníků a přispět k neodborné realizaci likvidace. Za žádoucí proto považují nejen přenesení co nejvíce zákonných povinností likvidátora do obecné úpravy likvidace v obchodním zákoníku, ale taktéž doplnění jejího v současnosti zkratkovité znění o další povinnosti likvidátora, jako zavedení protokolárního předání likvidované společnosti, zakotvení povinnosti vytvoření plánu a rozpočtu likvidace, s tím, že na základě shodné vůle likvidátora a společníků by bylo možno se od této úpravy odchýlit a tudíž nevyžadovat splnění všech zmíněných povinností. Za současného zvýšení transparentnosti a odbornosti provádění likvidace, způsobeného tím, že právní úprava by poskytovala dostatečný návod pro činnost likvidátora, by tak zároveň právní úprava umožňovala flexibilitu provádění likvidace dle velikosti společnosti a požadavků společníků, při paralelním zachování možnosti rychlé a ekonomicky výhodné likvidace.

4.2. Další kroky likvidátora v průběhu likvidace

Shora uvedeným však činnost likvidátora zdaleka nekončí. Ten je totiž v průběhu likvidace nucen k provedení mnoha dalších kroků směrem k ukončení činnosti společnosti a jejímu zániku. V této fázi likvidace likvidátor realizuje především svou obecnou působnost vymezenou generální klauzulí v § 72 ObchZ, to znamená působnost přenesenou na likvidátora v zákonem stanoveném rozsahu ze statutárního

¹¹³ Pelikán taktéž zdůrazňuje příhodnost vytvoření likvidačního týmu, vyřešení pracovněprávních vztahů se zaměstnanci (včetně vytvoření plánu propouštění zaměstnanců), úpravy styku s bankou a dalšími institucemi, úpravy vnitropodnikových norem a existujících smluv (Pelikán 2011: 54-61).

orgánu společnosti (§ 70 odst. 3 ObchZ), která tak není odvozená ze samotného titulu funkce likvidátora.¹¹⁴ Právě v této etapě likvidace společnosti se tak realizuje její primární účel, jímž je vypořádání majetku zrušené společnosti, vyrovnání dluhů jejím věřitelům a docílení pokud možno kladného likvidačního zůstatku.

Likvidátor veden imperativem, že smí činit jménem společnosti jen úkony směřující k likvidaci společnosti, tak při výkonu této působnosti plní závazky společnosti, uplatňuje pohledávky a přijímá plnění, zastupuje společnost před soudy (srov. Doležilek in Drápal a kol. 2009: 120) a jinými orgány, uzavírá smíry a dohody o změně a zániku práv a závazků a vykonává práva společnosti (§ 72 ObchZ).¹¹⁵

Mimo těchto obecných směrnic pro práci likvidátora neobsahuje obchodní zákoník, na rozdíl například od insolvenčního zákona, podrobnější pravidla pro výkon zmíněných činností likvidátorem, což na jednu stranu zaručuje jistou flexibilitu a volnost fungování zejména zkušeného likvidátora, na druhou pak vede k možné netransparentnosti celého procesu a zmatkům ohledně žádoucího zákonného postupu u méně zkušených likvidátorů.

Jedním z příkladů, které nejsou téměř vůbec legislativně normovány, na které by se však především měla činnost likvidátora v tomto období zaměřit, je vypořádání majetku likvidované společnosti, tedy zejména jeho zpeněžení. Na rozdíl od insolvenčního zákona, jež v případě konkursu, což je proces do značné míry obdobný likvidaci, velmi podrobně upravuje postup zpeněžení majetkové podstaty,¹¹⁶ obchodní zákoník k tomuto ke škodě věci mlčí.

S touto situací se praxe vyrovnává tak, že je doporučováno, aby likvidátor zpeněžil likvidovaný majetek co nejhospodárněji a nejrychleji, a to při zachování

¹¹⁴ Srov. podkapitulu 3.4.

¹¹⁵ V této situaci může nové smlouvy uzavírat jen v souvislosti s ukončením nevyřízených obchodů, nebo je-li to potřebné k zachování hodnoty majetku společnosti nebo k jeho využití, nejedná-li se o pokračování v provozu podniku (§ 72 ObchZ). Likvidátor tak např. může uzavírat smlouvy se „subdodavateli“ v rozsahu nutném pro splnění závazků společnosti. Má rovněž právo rozprodat již vyrobené zboží a věci patřící společnosti. Likvidátor je dále oprávněn k uzavření nájemních smluv na využití budov a zařízení společnosti, které již nepotřebuje ke splnění již uzavřených smluv, avšak musí je koncipovat tak, aby nebránily či neprodlužovaly likvidaci (Dědič a kol. 2007: 616).

¹¹⁶ Zpeněžení majetkové podstaty v případě konkursu je upraveno zejména v § 283 a následujících IZ. Pro možnou změnu právní úpravy likvidace je pak inspirativním především § 286 IZ, jež stanoví, že: „(1) *Majetkovou podstatu lze zpeněžit a) veřejnou dražbou podle zvláštního právního předpisu, b) prodejem movitých věcí a nemovitostí podle ustanovení občanského soudního řádu o výkonu rozhodnutí, c) prodejem majetku mimo dražbu. (2) O způsobu zpeněžení majetkové podstaty podle odstavce 1 rozhodne se souhlasem věřitelského výboru insolvenční správce.*“

transparentnosti používaných způsobů prodeje a doložení způsobů určení realizační (prodejní) ceny (Pelikán 2011: 68). Posledně jmenovaný autor se pokouší formulovat seznam možných způsobů prodeje. Z důvodu transparentnosti Pelikán předně doporučuje prodej majetku likvidované společnosti v rámci 1) dobrovolné veřejné dražby podle zákona č. 26/2000 Sb., o veřejných dražbách, ve znění pozdějších předpisů. Další v úvahu připadající formu zpeněžení majetku představuje 2) obchodní veřejná soutěž, jež se řídí § 281 až § 288 ObchZ. Jako méně náročný proces vypořádání majetku společnosti je doporučována i 3) výzva k podávání návrhů na uzavření smlouvy podle ustanovení § 276 odst. 2 ObchZ. Častým prostředkem zpeněžení majetku likvidovaného společnosti je 4) přímý prodej, kdy likvidátor prodává určitou část majetku přímo konkrétní osobě (Pelikán 2011: 70-73).¹¹⁷

Podstatná část činnosti likvidátora v této etapě likvidace je rovněž tvořena splácením závazků likvidované společnosti. Obchodní zákon poskytuje pro tento případ opět pouze minimum instrukcí. Likvidátor tudíž není vázán žádnými speciálními pravidly pro pořadí uspokojení pohledávek věřitelů (Pelikán 2011: 82), s výjimkou ustanovení § 74 odst. 3 ObchZ, jež konstatuje, že v průběhu likvidace uspokojí likvidátor přednostně mzdové nároky zaměstnanců společnosti, avšak pouze není-li povinen podat insolvenční návrh. Platí tudíž, že pokud je pohledávka věřitele splatná a není o ní sporu, likvidátor by měl pohledávku uhradit, což je logickým důsledkem toho, že zahájení likvidace nemá žádný vliv na splatnost pohledávek¹¹⁸ a likvidátor by měl proto pohledávky uspokojovat v pořadí jejich splatnosti, jinak by se společnost mohla dostat do prodlení (Černá, Josková 2011: 22).

Takto zvolené řešení se ovšem opět nekryje s přístupem, který je zastáván v případě konkursu dle insolvenčního zákona, který striktně stanoví zásady, dle nichž se postupuje při uspokojování pohledávek věřitelů (zejména § 298 a následující IZ). Tento stav vyvolává v praxi množství právních sporů.¹¹⁹ Navzdory uvedenému, by vzhledem

¹¹⁷ Při přímém prodeji majetku bývá dále doporučováno, aby likvidátor realizoval takovýto prodej po dohodě s vlastníky likvidované společnosti a měl vhodným způsobem (např. znaleckým posudkem) stanovenou objektivizovanou prodejní cenu (Pelikán 2011: 73).

¹¹⁸ Opačně danou situaci řeší insolvenční zákon, dle něhož se prohlášením konkursu nesplatné pohledávky proti dlužníkovi považují za splatné, nestanoví-li zákon jinak (§ 250 IZ).

¹¹⁹ Zatímco Pelikán poukazuje při rozhodnutí likvidátora o postupu při splácení ostatních závazků na vhodnost dodržení analogického pořadí stanoveného v § 298 a souvisejících paragrafech IZ (Pelikán 2011: 82). Pak Richter v souvislosti s diskusí ohledně okamžiku, kdy má likvidátor uhradit závazky společnosti, doporučuje, vystříhat se úhrad přihlášených závazků před závěrem likvidace. Dle jeho zkušeností se totiž likvidátor při postupném hrazení závazků dle jejich pořadí velmi často dostane do

k faktu, že likvidace je proces určený zásadně pro solventní společnosti (srov. viz níže), tedy společnosti mající majetek, jež postačuje k úhradě všech jejich závazků, znamenalo zavedení striktního pořadí pro uspokojování pohledávek věřitelů nadbytečný krok, výrazně komplikující celý průběh likvidace. Na druhou stranu výslovné zakotvení do právní úpravy alespoň zásady, že vstup společnosti do likvidace nemá vliv na splatnost pohledávek věřitelů, které se i nadále uspokojují dle pořadí jejich splatnosti, by vedlo snad k vyjasnění některých praktických sporů.

Uvedené ovšem neplatí v případě tzv. nesolventních společností, jejichž majetek nepostačuje k úhradě všech jejich závazků, na což správně zareagoval zákonodárce, který pro tyto případy stanovil odchylný postup od obecného průběhu likvidace solventní společnosti. V takovém případě totiž zpeněží likvidátor majetek společnosti a z výtěžku prodeje uhradí nejprve náklady likvidace, dále uspokojí mzdové nároky zaměstnanců a poté pohledávky ostatních věřitelů podle pořadí jejich splatnosti. Není-li možné uspokojit pohledávky stejného pořadí v plné výši, uhradí se poměrně. Nepodaří-li se však likvidátorovi v přiměřené době majetek zpeněžit, nabídne jej věřitelům k úhradě dluhů podle pořadí jejich pohledávek. Pokud věřitelé odmítnou převzít takovýto majetek, přechází tento majetek dnem výmazu společnosti z obchodního rejstříku na stát (§ 75 odst. 5 ObchZ). Likvidace nesolventních společností je spojena i s dalšími zvláštnostmi, s nimiž se seznámíme v následující podkapitole.

Můžeme tedy konstatovat, že průběžná (střední) fáze likvidace společnosti, je navzdory své značné významnosti, právně upravena pouze útržkovitě a nesystematicky. To sice může přispívat k flexibilitě provádění likvidace, jež je jistě žádoucí, avšak nesmí se tak dít na úkor právní jistoty, nespornosti a transparentnosti celého procesu, k čemuž zřejmě na základě poznatků z praxe bohužel dochází. Tak aby byl naplněn princip ochrany oprávněného zájmů věřitelů, ale i společníků společnosti, bych se *de lege ferenda* přimlouval k provedení podrobnější reglementace této etapy likvidace, a to zejména ve vztahu ke zpeněžení majetku likvidované společnosti, kterážto problematika by si jistě zasloužila důkladnější právní úpravu.¹²⁰

střetu s některými věřiteli, jež takovou praxi považují za upřednostňování pohledávek jiných věřitelů, což často končí právními spory (Richter in Adamík, Richer, Pilátová, Taranda 2010: 22).

¹²⁰ A to nehledě na to, že v rámci praktických doporučení pro realizaci likvidace se dále poukazuje na vhodnost podávání průběžných zpráv o postupu likvidace likvidátorem, včetně zpřesňování harmonogramu a rozpočtu likvidace, což jsou úkony, kteréžto právní úprava nevyžaduje, ale přesto

4.3. Závěrečné úkony likvidátora v souvislosti se skončením likvidace

Poté co likvidátor vypořádá majetek společnosti a realizuje další nutné kroky k ukončení likvidací, nastává závěrečná etapa likvidačního procesu, která je ovšem provázena povinnostmi likvidátora učinit mnoho formálních kroků, jež si níže představíme.

Likvidátor tedy bez zbytečného odkladu po uskutečnění všech úkonů nezbytných k provedení likvidace sestaví zprávu o průběhu likvidace s návrhem na rozdělení likvidačního zůstatku¹²¹ mezi společníky a předloží ji společníkům nebo příslušnému orgánu společnosti ke schválení (dále též „návrh rozdělení likvidačního zůstatku“).¹²² ¹²³ V určitých případech však likvidátor není povinen tento návrh předkládat ke schválení.¹²⁴ Je-li ovšem uplatněn standardní postup, pak pochopitelně některý ze společníků nemusí být s předloženým návrhem na rozdělení likvidačního zůstatku spokojen a nemusí jej tudíž odsouhlasit. Avšak takovéto neschválení návrhu na rozdělení likvidačního zůstatku nebrání dle výslovné úpravy v obchodním zákoníku výmazu společnosti z obchodního rejstříku. Navíc je likvidátor povinen sestavit ke dni zpracování návrhu na rozdělení likvidačního zůstatku účetní závěrku (§ 75 odst. 1 ObchZ).

Vzhledem k tomu, že neschválení návrhu na rozdělení likvidačního zůstatku

mohou být pro kvalitu likvidace zásadní, a tudíž by se jistě dalo uvažovat o zanesení povinnosti jejich sestavení do českého právního řádu (srov. Pelikán 2011: 81).

¹²¹ Například dle Dvořáka se likvidačním zůstatkem rozumí: „...čistý majetkový zůstatek, jenž vyplyne z likvidace, tedy majetkový přebytek po odečtení všech výdajů spojených s likvidací a uspokojením nároků věřitelů.“ (Dvořák 2008: 374).

¹²² V této souvislosti se diskutuje otázka, kdo je příslušným subjektem ke schválení této zprávy u společnosti s ručením omezeným. Bartošiková a Štenglová soudí, že jelikož zákon výslovně nesvěřuje schválení této zprávy valné hromadě, budou ji schvalovat všichni společníci, nesvěří-li tuto působnost valné hromadě společenská smlouva, což dovozují *a contrario* k § 187 odst. 1 písm. i) ObchZ, který svěřuje schválení této zprávy u akciové společnosti valné hromadě (Bartošiková, Štenglová 2006: 271). K této interpretaci se rovněž přikláním.

¹²³ Vzhledem k nejasnostem a interpretačním sporům ohledně otázky příslušnosti ke schvalování uvedeného dokumentu, přišli autoři rekodifikované úpravy s řešením, že likvidátor předkládá ke schválení dokumenty, jimiž se likvidační proces uzavírá (konečnou zprávu, návrh na použití likvidačního zůstatku a účetní závěrku), zásadně tomu, kdo jej ustavil do funkce (Eliáš a kol. 2009: 283). Srov. též § 205 odst. 2 NOZ. Srov. viz také § 94 odst. 1 ZOK dle něhož konečnou zprávu o průběhu likvidace, návrh na použití likvidačního zůstatku a účetní závěrku předloží likvidátor také nejvyššímu orgánu obchodní korporace.

¹²⁴ Jedná se nově o situace, kdy v souladu se zněním § 75aa odst. 1 ObchZ o zrušení společnosti a její likvidaci rozhodl soud a likvidátor byl ustanoven podle § 71 odst. 7 ObchZ, pak nepředkládá společníkům nebo orgánu k tomu příslušnému ke schválení návrh na rozdělení likvidačního zůstatku a zprávu o naložení s majetkem. Musí je však bez zbytečného odkladu po jejich vyhotovení uložit do sbírky listin. Jedná se tak o jeden z případů diferenciací procesu likvidace na základě způsobu jmenování likvidátora do funkce. Srov. též s úvodem této kapitoly.

neznemožňuje ukončení likvidace, přiznává obchodní zákoník každému společníkovi, který s návrhem rozdělení likvidačního zůstatku nesouhlasí, oprávnění domáhat se, aby soud přezkoumal výši podílu na likvidačním zůstatku, kterou má podle návrhu rozdělení likvidačního zůstatku obdržet. Ovšem toto právo zaniká, není-li uplatněno do tří měsíců ode dne, kdy byl návrh na rozdělení likvidačního zůstatku projednán nebo zveřejněn v souladu s § 75aa odst. 1 ObchZ (§ 75 odst. 2 ObchZ).¹²⁵ Uvedené oprávnění společníků je však významné ještě z toho hlediska, že před uplynutím výše uvedené tříměsíční lhůty nemůže být poskytnuto žádné plnění z důvodu rozdělování podílu na likvidačním zůstatku (§ 75 odst. 3 věta druhá ObchZ).¹²⁶ S rozdělením likvidačního zůstatku je tedy nutné vyčkat do doby, než společníkům marně prekluduje možnost obrátit se na soud se žádostí o přezkoumání návrhu na jeho rozdělení.

Možnost rozdělení likvidačního zůstatku je ovšem limitována ještě dalším faktorem, neboť dle § 75 odst. 3 ObchZ společníkům nelze poskytnout plnění z důvodů jejich práva na podíl na likvidačním zůstatku, a to ani ve formě zálohy, dříve, než jsou uspokojeny nároky všech známých věřitelů společnosti, kteří včas přihlásili své pohledávky. K tomuto navíc přistupuje pravidlo, že je-li určitá pohledávka sporná nebo není-li ještě splatná, lze rozdělit likvidační zůstatek, jen byla-li věřiteli poskytnuta odpovídající jistota (§ 75 odst. 4 ObchZ).

K rozdělení likvidačního zůstatku tak lze přistoupit jen pokud již uběhla tříměsíční přezkumná lhůta a nároky všech známých věřitelů byly uspokojeny nebo jim byla poskytnuta patřičná jistota.¹²⁷ V rámci obecné úpravy likvidace společnosti, jež je předmětem analýzy, nejsou zakotveny konkrétní zásady pro dělení likvidačního zůstatku mezi společníky. S těmi je nutno se seznámit u jednotlivých forem obchodních společností.¹²⁸

Než ovšem rozebírat jednotlivé modely u konkrétních forem společností, považují za přínosnější pozastavit se na tomto místě u obecnější otázky, a to, zda lze

¹²⁵ Využije-li některý ze společníků tohoto oprávnění, pak soudní rozhodnutí, kterým soud přezkoumal výši podílu společníka na likvidačním zůstatku, je pro společnost co do základu přiznaného práva závazné i vůči ostatním společníkům (§ 75 odst. 2 věta poslední ObchZ).

¹²⁶ Jestliže však byl podán návrh na soudní přezkum výše podílu na likvidačním zůstatku, je třeba s rozdělením likvidačního zůstatku vyčkat až do pravomocného rozhodnutí věci (Bartošíková, Štenglová 2006: 272).

¹²⁷ V některých případech přistupují k uvedeným podmínkám vydání likvidačního zůstatku další předpoklady, jako u akciové společnosti např. vrácení listinných akcií společnosti (srov. § 220 ObchZ).

¹²⁸ Tato pravidla jsou zakotvena u veřejné obchodní společnosti v § 92 ObchZ, u komanditní společnosti v § 104 ObchZ, u společnosti s ručením omezeným v § 153 ObchZ a konečně u akciové společnosti v § 179 a § 220 ObchZ. Srov. též výklad v podkapitole 1.2.

likvidační zůstatek rozdělit pouze v peněžní formě nebo i v naturální podobě. Zatímco z přísně gramatického výkladu by spíše plynulo, že likvidační zůstatek je možno rozdělit pouze v peněžní formě (arg. „...vyplatil podíl na likvidačním zůstatku...“ § 75a odst. 1 *in fine* ObchZ; srov. též § 220 odst. 3 ObchZ), tak Preuss (2011) a zřejmě i Dědič (2007: 618) připouštějí možnost poskytnutí podílu na likvidačním zůstatku i v naturální podobě. K posledně uvedeným názorům se rovněž přikláním, neboť trvání na prvním názoru by bylo příliš restriktivní, a odporovalo by základní ústavněprávní zásadě, že co není zakázáno, je dovoleno, a rovněž principu ochrany oprávněných zájmů společníků, neboť ti mohou mít v určitých případech zájem na poskytnutí podílu na likvidačním zůstatku v naturální podobě. Nespátřuji tak žádný smysl v tom, bránit společníkům ve volbě tohoto způsobu vypořádání likvidačního zůstatku, dosáhli-li na uvedeném shody. Tento způsob vypořádání rovněž napomůže ekonomické realitě, neboť přispěje k rychlejšímu a flexibilnějšímu provádění likvidací.

Na tomto místě je nutno učinit krátkou odbočku od sledované linie průběhu likvidace a opětovně zdůraznit odlišnosti likvidace nesolventní společnosti, s nimiž se setkáváme v závěrečné fázi likvidace.¹²⁹ Podle § 75 odst. 6 ObchZ totiž o způsobu naložení s majetkem u těchto společností sestaví likvidátor zprávu o naložení s majetkem, ve které uvede zejména, jakého výtěžku z prodeje majetku bylo dosaženo, jaký majetek nebyl zpeněžen a zda byl převzat věřiteli k úhradě dluhu či nikoliv, jací věřitelé a v jaké výši byli uspokojeni a kteří věřitelé uspokojeni nebyli, popřípadě jaký majetek přejde na stát výmazem společnosti z obchodního rejstříku. Tuto zprávu předloží likvidátor společníkům nebo příslušnému orgánu společnosti ke schválení.¹³⁰ Stejně jako v případě návrhu na rozdělení likvidačního zůstatku i neschválení této zprávy nebrání výmazu společnosti z obchodního rejstříku. Ke dni zpracování zprávy o naložení s majetkem sestaví likvidátor rovněž účetní závěrku.

Nadto okolnosti, za kterých společnost vstoupila do likvidace, ovlivňují i samotný okamžik ukončení likvidačního procesu. Ustanovení § 75a odst. 1 ObchZ totiž normuje, že likvidace končí rozdělením likvidačního zůstatku, což je případ likvidace solventních společností, naopak u nesolventních společností likvidace končí použitím prostředků z výtěžku z prodeje majetku k uspokojení věřitelů nebo převzetím majetku

¹²⁹ Srov. též s úvodem této kapitoly a podkapitolou 4.2.

¹³⁰ Rovněž zde se uplatní výjimka, že v určitých případech není nutné zprávu předkládat ke schválení (viz shora).

věřiteli k úhradě jejich pohledávek anebo odmítnutím věřitelů převzít majetek k úhradě dluhů podle § 75 odst. 5 ObchZ. Po rozdělení likvidačního zůstatku sestaví likvidátor seznam společníků, kterým vyplatil podíl na likvidačním zůstatku.

Ačkoliv nastáním shora uvedených okolností, končí likvidace společnosti, funkce likvidátora tím ovšem stále nezaniká, neboť obchodní zákoník mu ukládá ještě další povinnosti. Konkrétně musí do 30 dnů¹³¹ po skončení likvidace podat návrh na výmaz společnosti z obchodního rejstříku.¹³² K uvedenému návrhu, s výjimkou bytového družstva, je likvidátor povinen přiložit zejména potvrzení územně příslušného státního oblastního archivu, že s ním bylo projednáno zabezpečení archivu a dokumentů zanikající společnosti (§ 75a odst. 2 ObchZ) a zpravidla dále prohlášení o tom, že společnost není účastníkem dosud neskončených soudních řízení.¹³³ Samotná funkce likvidátora pak *de iure* končí až pravomocným usnesením soudu o výmazu společnosti z obchodního rejstříku¹³⁴ (Pelikán 2011: 87).¹³⁵ *De facto* však likvidátor zpravidla činí některé kroky související ještě s likvidací i po tomto datu (např. uloží spisový materiál do archivu).

Ačkoliv provedená deskripce úkonů likvidátora v souvislosti se skončením likvidace, vypracovaná na základě obecné úpravy likvidace v obchodním zákoníku, působí dojmem taxativního výčtu, fakticky tomu tak, obdobně jako v předcházejících etapách likvidace, není. Likvidátor je totiž povinen uskutečnit množství dalších úkonů, jež si vyžaduje náležité plnění likvidace, či jsou mu uloženy dalšími zvláštními zákony.

¹³¹ Uvedená lhůta má dle Dvořáka pořádkový charakter a proto ani opožděné podání návrhu na výmaz společnosti z obchodního rejstříku nepřipouští zamítnutí návrhu pouze z tohoto důvodu (Dvořák 2008: 376).

¹³² V souvislosti s odvoláním společnosti v likvidaci proti rozhodnutí soudu o zamítnutí jejího návrhu na výmaz z obchodního rejstříku po skončení likvidace, jež jako navrhovatel učinila samotná společnost, Vrchní soud v Praze usnesením ze dne 07.07.2003, sp. zn. 7 Cmo 283/2002, uvedl, že osobou aktivně věcně legitimovanou k podání návrhu na výmaz společnosti z obchodního rejstříku po skončení likvidace je skutečně sama tato společnost. Likvidátor je pouze oprávněn podat jménem společnosti tento návrh na výmaz (in Právní rozhledy č. 10/2003, str. 528-529).

¹³³ Uvedená povinnost je mimo jiné dovozována na základě usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 12.10.2004, sp. zn. 7 Cmo 424/2003, v němž daný soud rozhodoval o odvolání proti usnesení o zamítnutí návrhu na výmaz společnosti z obchodního rejstříku, jež bylo odůvodněno tím, že proti společnosti je vedeno řízení o neplatnosti usnesení její valné hromady. Vrchní soud v této souvislosti konstatoval, že z obchodního rejstříku nelze vymazat společnost, a to ani po skončení její likvidace, pokud je účastníkem dosud neskončeného soudního řízení, v němž by v důsledku jejího zániku nebylo možné meritorně rozhodnout, ačkoliv jinak by k takovému rozhodnutí byly splněny všechny zákonné podmínky, ledaže zákonem není stanoveno něco jiného (in Právní rozhledy č. 5/2005, s. 183-184).

¹³⁴ Výmaz společnosti z obchodního rejstříku má *konstitutivní účinky*, tudíž dokud není proveden, právní subjektivita společnosti trvá (Dvořák 2008: 357).

¹³⁵ Avšak výmaz společnosti z obchodního rejstříku není vždy definitivní, neboť zákon umožňuje revokovat dané rozhodnutí soudu a obnovit likvidaci společnosti (srov. § 75b ObchZ).

Likvidátor tak například musí podat přiznání k dani z příjmů právnických osob ke dni zpracování likvidační účetní závěrky, požádat správce daně o souhlas s ukončením činnosti či oznámit živnostenskému úřadu skončení likvidace a požádat o zrušení všech živnostenských oprávnění (Pelikán 2011: 85).

Uvedené tak opětovně svědčí o neúplnosti a zkratkovitosti obecné právní úpravy likvidace v obchodním zákoníku, která tímto, i vzhledem k velice nízkým kvalifikačním předpokladům pro výkon funkce likvidátora, celý proces likvidace velice znesnadňuje a přispívá k jeho častému nekvalitnímu provedení, což jistě nepřeje tomu, aby neúspěšní podnikatelé, kteří prošli likvidací, usilovali o nové zakládání společností, jako žádoucího modelu jejich chování. Přimlouval bych se proto, o co nejširší koncentrování zákonných povinností likvidátora do rámce obecné úpravy likvidace v obchodním zákoníku.¹³⁶ Nadto bych tuto úpravu doplnil o další povinnosti, jež likvidátoři zpravidla v praxi naplňují (např. povinnost sestavit plán postupu likvidace), za současného zachování možnosti, nevyžadování plnění těchto povinností oprávněným orgánem společnosti (dispozitivnost úpravy), čímž by bylo dosaženo větší transparentnosti celého procesu likvidace společnosti.

¹³⁶ V této souvislosti se někdy od likvidátorů z praxe ozývá volání, aby po konkursních řízeních, kde se podařilo vytvořit jednotnou normu odpovídající potřebám praxe, rovněž v oblasti likvidací podařilo sjednotit současné „různě roztrhané“ zmínky o likvidacích, ale i praktické poznatky do „jednotného“ zákona – zákona o likvidacích (Deutsch 2006: 3).

Závěr

V právě uzavírané diplomové práci jsem si vytknul za cíl především vymezit, analyzovat sporná a problematická místa a konečně i kriticky zhodnotit obecnou právní úpravu likvidace společnosti *de lege lata*, a to zejména se důrazem na právní postavení osoby likvidátora v likvidačním procesu. Smyslem bylo rovněž navrhnout vhodné legislativní změny *de lege ferenda* za současného přihlídnutí k platné rekodifikované právní úpravě.

Z hlediska prvotního vymezení sledované materie jsem konstatoval, že tato byla za dobu více než 20ti let své účinnosti předmětem mnoha novelizací, což jistě nelze považovat za znak kvalitnosti, nespornosti a stabilnosti sledované právní úpravy. Podotkl jsem však, že většina těchto změn sledovala právě logiku napravení interpretačně nejasných a v praxi problémy činících ustanovení. Záslouhou uvedeného procesu a za výrazného přispění právní doktríny a judikatury soudů došlo k podstatnému zkvalitnění analyzované právní úpravy. Na druhou stranu je nutno uznat, že obecná úprava likvidace se stále potýká s mnoho problémy. Z uvedeného důvodu považuji za přínosnější než popisovat interpretačně jasná místa, spíše upozornit na čtyři základní okruhy nedostatků právní úpravy likvidace, tak aby i tyto byly postupně odstraněny.

Předně jsem konstatoval, že ač obecná úprava likvidace obsažená v ustanoveních § 70 až § 75c ObchZ působí dojmem komplexnosti, tak při podrobnějším zkoumání se ukazuje roztržitost celé problematiky, což vede k její částečné nepřehlednosti a obtížné interpretační uchopitelnosti zejména pro méně zkušené likvidátory. Dále jsem zhodnotil, že z legislativního hlediska úprava likvidace společnosti *de lege lata* rozhodně není ideální. Obecná pravidla likvidace, jež jsou společným základem pro likvidaci všech právnických osob, se nenachází v občanském zákoníku, ale v obchodním kodexu. Na druhou stranu, co lze z hlediska základních právních postulátů považovat za systematický nedostatek, při nazírání dané problematiky prizmatem uživatelské přívětivosti pro likvidátora společnosti, se najednou jeví v pozitivnějším světle, neboť likvidátor při likvidaci společnosti zásadně využívá pouze obchodní zákoník.

Naopak rekodifikované právní úpravě likvidace, jejíž obecná část byla přesunuta do nového občanského zákoníku jako použitelná pro všechny právnické osoby,

z pohledu systematického uspořádání a legislativně technického řešení zřejmě nelze nic vytknout. Avšak z perspektivy ekonomické a odborné náročnosti likvidace společnosti je možné vznést proti nové právní úpravě námitky. Nenaplnuje totiž požadavek snadné uchopitelnosti pro své adresáty, tedy pro likvidátory společností. Klade totiž na ně neúměrné nároky na znalosti právních otázek, neboť nejenže likvidátoři společností budou nuceni pracovat s novým občanským zákoníkem (*lex generalis*) a zákonem o obchodních korporacích (*lex specialis*), ale navíc i s několika úrovněmi speciality v rámci obou předpisů. Likvidace se tak stane náročnější proces, jelikož ji už zpravidla nebudou schopny realizovat osoby spojené s likvidovanou společností a vyvstane tudíž nutnost povolat k likvidaci společnosti externí odborníky, což bude pochopitelně spojeno s vyššími finančními náklady a povede tudíž podnikatele k větší neochotě zakládat nové společnosti a hospodářství tak ztratí jeden ze zdrojů rozvoje a inovací.

Z těchto důvodů jsem *de lege ferenda* navrhoval komplexně upravit otázky likvidace společnosti v obecné části nového zákona o obchodních korporacích s eventuálním minimem nezbytných odchylek v rámci reglementace jednotlivých forem společností, a to při zachování komplexní, subsidiárně platné úpravy likvidace ostatních právnických osob v novém občanském zákoníku.

Mimo zmíněné legislativně technické obtíže lze v obecné právní úpravě likvidace společnosti stále identifikovat interpretačně sporná a nejasná místa. Za příklad může posloužit diskuse o podmínkách způsobilosti pro výkon funkce likvidátora. V této souvislosti jsem se přiklonil k názoru, že vzhledem k tomu, že likvidátorova jednatelská působnost je principiálně stejného druhu, jako činnost statutárních orgánů, vztahují se podmínky způsobilosti pro výkon funkce člena představenstva (a odvozeně i jednatele) stanovené v § 194 odst. 7 ObchZ *per analogiam* i na osobu likvidátora kapitálové společnosti. Opačný právní výklad by totiž vedl k závěru *ad absurdum*, že pro výkon funkce likvidátora není nutné splňovat téměř žádné předpoklady, čímž by byl ohrožen kvalifikovaný výkon této náročné pozice.

V rámci daného okruhu nedostatků zkoumané právní úpravy jsem dále poukázal například na spornost otázky, zda dle § 71 odst. 2 věty páté ObchZ může pozici likvidátora obecně zastávat právnická osoba. Zdůrazněny rovněž byly interpretační nejasnosti ohledně způsobu jmenování likvidátora z řad společníků či členů statutárního orgánu společnosti, jež plynou ze znění § 71 odst. 2 věty druhé ObchZ. Kritické analýze

neunikla ani často diskutovaná otázka odvolání likvidátora jmenovaného soudem. V rámci sporného výkladu možných způsobů rozdělení likvidačního zůstatku, jsem se vyslovil pro možnost jeho vydání v naturální podobě.

Nad rámec těchto právně interpretačních nejasností se do třetice setkáváme i s praktickými obtížemi, jež způsobuje, jinak třeba i právně nesporně upravené, nastavení některých institutů. Za příklad mohou posloužit likvidátoři jmenování soudem dle § 71 odst. 2 ObchZ. V této souvislosti lze uzavřít, že likvidátoři jmenování z řad společníků či členů statutárních orgánů společností jsou často nečinní a soud nemá prakticky žádný nástroj přinutit je k plnění zákonných povinností. Vzhledem k této nečinnosti tudíž likvidace *de facto* neprobíhá a společnosti jsou zapsány v obchodním rejstříku pouze formálně i nadále, aniž by bylo dosaženo jejich zániku a výmazu.

Jeví se tudíž žádoucí, aby byl *pro futuro* legislativně zaveden nad činností likvidátora jmenovaného soudem dohled, nebo alespoň byla těmto likvidátorům uložena povinnost podávat soudu průběžné zprávy o průběhu likvidace. Možné řešení by rovněž představovalo jmenování likvidátora primárně z řad insolvenčních správců či případně nově vytvořeného stavu likvidátorů. Konstatoval jsem, že rekodifikovaná právní úprava přináší v této oblasti bezesporu pozitivní změny, avšak lze vznést pochybnosti o jejich dostatečnosti.

Na základě komparace se zahraničními právními úpravami se ukázalo, že cizozemské právní řády zpravidla vyžadují přísnější požadavky pro výkon funkce likvidátora než česká legislativa. Přikláním se tudíž k názoru, aby *de lege ferenda* byly podmínky způsobilosti pro výkon funkce likvidátora zpřísněny. Rekodifikovaná právní úprava sice odstraňuje dosavadní výkladové nejasnosti, když v § 189 odst. 1 NOZ stanoví, že likvidátorem může být jen osoba způsobilá být členem statutárního orgánu, nicméně ani tento posun není možné ve světle zmiňovaných problémů požadovat za dostatečný. Nabízí se přitom hned několik variant úpravy současného právního stavu. Jednou z nich je zavedení plné profesionalizace činnosti likvidátorů po vzoru insolvenčních správců. Myslitelným řešením je rovněž to, že by likvidátoři pro výkon činnosti museli prokazovat dosažení určitého vzdělání a případné praxe, bez nutnosti získání oficiální ministerského povolení. Opačnou možnost představuje zachování současného stavu, v takovém případě bych se přimlouval za případné doplnění účinné, příliš zkratkovité právní úpravy, jež neposkytuje dostatečný návod pro realizaci

likvidace zejména neodborníky.

Tímto se dostáváme k poslednímu základnímu nedostatku právní úpravy likvidace společnosti, za nějž lze považovat její zkratkovitost a neúplnost, neboť nenormuje množství úkonů, jež by likvidátoři v procesu likvidace měli realizovat. S uvedeným se potýkají všechny tři základní etapy průběhu likvidace, což může způsobit problémy zejména likvidátorům jmenovaným z řad společníků a přispět k neodborné realizaci likvidace. V rámci prvotní fáze likvidace tak bývá doporučováno, zakotvení dalších dispozitivních povinností likvidátora, jako zavedení protokolárního předání likvidované společnosti či vytvoření plánu a rozpočtu likvidace.

Rovněž střední fáze likvidace společnosti je navzdory své značné významnosti právně upravena pouze útržkovitě a nesystematicky. To sice může přispívat k flexibilitě provádění likvidace, jež je jistě žádoucí, avšak nesmí se tak dít na úkor právní jistoty, nespornosti a transparentnosti celého procesu. Do budoucna se tudíž jeví vhodným provedení podrobnější reglementace taktéž této etapy likvidace, a to zejména ve vztahu ke zpeněžení majetku likvidované společnosti, kterážto problematika by si jistě zasloužila důkladnější právní úpravu.

S uvedenými nedostatky se lze setkat i v samotném závěru likvidace, což celý likvidační proces velice znesnadňuje a přispívá k jeho častému nekvalitnímu provedení. Zmíněné navíc jistě nemotivuje k tomu, aby neúspěšní podnikatelé, kteří prošli likvidací, usilovali o nové zakládání společností, jako žádoucímu modelu jejich chování. Alespoň částečné řešení této problematiky by přineslo, co nejširší koncentrování zákonných povinností likvidátora do rámce obecné úpravy likvidace v obchodním zákoníku. Nadto by bylo vhodné analyzovanou úpravu doplnit o další povinnosti, jež likvidátoři zpravidla v praxi naplňují, při zachování dispozitivnosti takovéto úpravy. Za současného zvýšení transparentnosti a odbornosti provádění likvidace, způsobeného tím, že právní úprava by poskytovala dostatečný návod pro činnost likvidátora a posilovala právní jistotu společníků a třetích osob, by tak zároveň pravidla likvidace umožňovala flexibilitu jejího uskutečňování, zejména dle velikosti společnosti a požadavků společníků, a tudíž možnosti rychlé a ekonomicky výhodné likvidace.

Mám za to, že shora provedeným výčtem základních nedostatků účinné právní úpravy likvidace došlo k vyvrácení či alespoň částečnému zpochybnění v úvodu

stanovené hypotézy, že právní úprava likvidace obchodní společnosti zakotvená v obchodním zákoníku je zdařilá a propracovaná. Vzhledem k uvedenému je možno konstatovat, že diplomová práce naplnila sledované cíle, tedy komplexně vymezila, analyzovala sporná a problematická místa a kriticky zhodnotila kvalitu obecné právní úpravy likvidace společnosti zakotvené v obchodním zákoníku. Zaměřila se přitom zejména na rozbor právního postavení osoby likvidátora v likvidačním procesu a jeho jednotlivých úkolů.

Zcela závěrem lze tudíž uzavřít, že při hlubším pohledu na tematiku likvidace společnosti, její účinná právní úprava není až tak zdařilá a kvalitní, jak bývá někdy uváděno. Vycházeno je přitom z faktu, že úprava likvidace společnosti sice zejména zásluhou své strohosti zaručuje jistou efektivnost provádění likvidačního procesu, avšak její shora identifikované problematické okruhy nevedou k současnému zachování transparentnosti, právní nespornosti a mnohdy i rychlosti provádění likvidace. Právní úprava tak dostatečně nemotivuje podnikatele po předchozích neúspěších k zakládání nových společností, zásluhou čehož se hospodářství částečně připravuje o zdroj investic a inovací.

V této souvislosti je ovšem nutno dodat, že rekonstruovaná právní úprava sice přinese množství vyjasnění a zpřesnění v oblasti právní úpravy likvidace společnosti, jež reagují na současná problematická místa likvidačního procesu, z nichž mnohá byla zmíněna i v této práci, avšak samotný institut likvidace nedoznává podstatnějších koncepčních změn. Z tohoto hlediska lze ve světle zmíněných zásadních nedostatků tudíž na rekonstruovanou úpravu nahlížet, jakožto na částečně promarněnou příležitost.

I vzhledem k uvedenému má tato diplomová práce ambici alespoň částečně přispět do diskuse o úrovni a možných změnách právní úpravy likvidace, jejíž rozprosdění považují zásadní pro případné provedení změn legislativy, jež by přispěly k tolik potřebné kultivaci této materie ve shora představeném smyslu.

Seznam zkratek

AktG	-Aktiengesetz z 6. září 1965 (BGBI. I S. 1089)
GmbHG	-Gesetz betreffend die Gesellschaften mit beschränkter Haftung (GmbHG) z 20. dubna 1892 (RGBI S. 477)
HGB	-Handelsgesetzbuch z 10. května 1897 (RGBI S 219)
IZ	-zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů
NOZ	-zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
ObchZ	-zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
ObčZ	-zákonu č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
ZIS	- zákona č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích, ve znění pozdějších předpisů
ZOK	-zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích)

Seznam použité literatury a pramenů

Publikace

ADAMÍK, Petr, Jana PILÁTOVÁ, Jaroslav RICHTER a Petr TARANDA. 2010. *Likvidace obchodních společností*. 4. vyd. Olomouc: ANAG, 2010. ISBN 978-80-7263-597-9.

ADAMÍK, Petr, Jana PILÁTOVÁ, Jaroslav RICHTER a Petr TARANDA. 2010. *Likvidace obchodních společností*. 4. vyd. Olomouc: ANAG, 2010. ISBN 978-80-7263-597-9.

ALEŠ, Martin. 1995. *Německé právo pro obchodní praxi*. Praha: Linde Praha, 1995. ISBN 80-86547-65-6.

BARTOŠÍKOVÁ, Miroslava a Ivana ŠTENGLOVÁ. 2003. *Společnost s ručením omezeným*. 1. vyd. Praha: Beck, 2003. ISBN 80-7179-734-0.

CURZON, L a Paul RICHARDS. 2007. *Longman dictionary of law*. 7th ed. New York: Pearson, 2007. ISBN 978-0-582-89426-6.

ČERNÁ, Stanislava. 2006. *Obchodní právo 3: Akciová společnost*. 1. vyd. Praha: ASPI-Wolters Kluwer, 2006. ISBN 80-7357-164-1.

DĚDIČ, Jan a kol. 2007. *Akciové společnosti*. 6., přeprac. vyd. Praha: Beck, 2007. ISBN 978-80-7179-587-2.

DĚDIČ, Jan a kol. 2002. *Obchodní zákoník: komentář. Díl I, § 1-§ 92e*. 1. vyd. Praha: Polygon, 2002. ISBN 80-7273-071-1.

DINE, Janet a Marios KOUTSIAS. 2009. *Company law*. 7th ed. Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2009. ISBN 978-0-230-57914-9.

DRÁPAL, Ljubomíra a kol. 2009. *Občanský soudní řád: komentář*. Vyd. 1. Praha: C.H. Beck, 2009. ISBN 978-80-7400-107-9

DVOŘÁK, Tomáš. 2008. *Společnost s ručením omezeným*. 3. přeprac. vyd. Praha: ASPI-Wolters Kluwer, 2008. ISBN 978-80-7357-344-7.

ELIÁŠ, Karel a Michaela ZUKLÍNOVÁ. 2001. *Principy a východiska nového kodexu soukromého práva*. Praha: Linde, 2001. ISBN 80-7201-303-0.

ELIÁŠ, Karel a kol. 2006. *Obchodní zákoník: praktické poznámkové vydání s výběrem judikatury od roku 1900*. 5. přeprac. a rozš. vyd. podle stavu k 1.11.2006. Praha: Linde, 2006. ISBN 80-7201-624-5.

ELIÁŠ, Karel a kol. 2009. *Osnova občanského zákoníku*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009. ISBN 978-80-7380-205-9.

GOETTE, Wulf. 2002. *Die GmbH*. 2. vyd. München: C.H. Beck, 2002. ISBN 3-406-48936-2.

HÁSOVÁ, Jiřina a kol. 2011. *Právní otázky podnikání v SRN*. Praha: C.H. Beck, 2011. ISBN 978-80-7400-411-7.

KRATOCHVÍLOVÁ, Hana. 1998. *Likvidace, likvidační projekt a jeho součásti: vzory a formuláře, výňatky z právních předpisů*. 3. přeprac. a rozš. vyd. Praha: Prospektrum, 1998. ISBN 80-7175-053-0.

KRATOCHVÍLOVÁ, Hana. 2002. *Zrušení firem: likvidace a úpadek se vzory podání*. Vyd. 1. Praha: Beck, 2002. ISBN 80-7179-675-1.

MAYSON, W. Stehen, Derek FRENCH a Christopher L. RYAN. 2008. *Mayson, French & Ryan on company law*. 25th ed. Oxford: Oxford University Press, 2008. ISBN 978-0-19-954705-0.

PASSARGE, Malte a Christoph TORWEGGE. 2008. *Die GmbH in der Liquidation*. München: C.H.Beck, 2008. ISBN 978-3-406-58096-3.

PELIKÁN, Václav. 2011. *Likvidace podniku*. 7., aktualizované a doplněné vydání. Praha: Grada Publishing, 2011. ISBN 978-80-247-3338-8.

PELIKÁNOVÁ, Irena. 2005. *Obchodní právo 1*. Praha: ASPI Publishing, 2005. ISBN 80-7357-062-9.

PELIKÁNOVÁ, Irena. 2004. *Komentář k obchodnímu zákoníku: (s přihlédnutím k evropskému právu)*. Díl 2, § 56-104e. 3. přeprac. a dopl. vyd. Praha: ASPI Publishing, 2004. ISBN 80-86395-99-5.

PELIKÁNOVÁ, Irena, ČERNÁ, Stanislava a kol. 2006. *Obchodní právo 2: Společnosti obchodního práva a družstva*. Praha: ASPI-Wolters Kluwer, 2006. ISBN 80-7357-149-8.

POKORNÁ, Jarmila a kol. 2009. *Obchodní zákoník: komentář*. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2009. ISBN 978-80-7357-491-8.

RAISER, Thomas a Rüdiger VEIL. 2006. *Recht der Kapitalgesellschaften*. 4. vyd. München: Franz Vahlen, 2006. ISBN 3-8006-3250-0.

SEÑOR, Dan a Saul SINGER. 2012. *Start-up nation: příběh izraelského hospodářského zázraku*. 2. vyd. Praha: Aligier, 2012. ISBN 978-80-904895-1-6.

ŠTENGLOVÁ, Ivana. 2002. *Přehled judikatury ve věcech obchodních společností*. Praha: ASPI Publishing, 2002. ISBN 80-86395-27-8.

ŠTENGLOVÁ, Ivana, Stanislav PLÍVA, Miloš Tomsa a kol. 2010. *Obchodní zákoník: komentář*. 13. vyd. Praha: C.H. Beck, 2010. ISBN 978-80-7400-354-7.

Odborné články

BAŽANTOVÁ, Ilona. 1999. Institut likvidace v navrhované novele obchodního zákoníku. *Obchodní právo*. 1999, č. 12, s. 38-40.

ČERNÁ, Stanislava a Lucie JOSKOVÁ. 2011. K postavení likvidátora. *Právní rádce*. 2011, roč. 19, č. 5, s. 21-31.

DEUTSCH, Erich. 2006. Přehled a rozbor konkurzů a likvidací z pohledu jejich členění a dopadů podle oborové klasifikace ekonomické činnosti za sledované období let 2000 až 2005. *Právo pro podnikání a zaměstnání*. 2006, roč. 15, č. 9, s. 3-9.

DVOŘÁK, Tomáš. 2000. K některým otázkám spojeným s osobou likvidátora kapitálových obchodních společností. *Právník*. 2000, č. 8, s. 753-779.

ELIÁŠ, Karel. 1994. Zrušení obchodní společnosti. *Právník*. 1994, roč. 133, č. 4, s. 297-319.

ELIÁŠ, Karel. 1996. K úpravě vstupu obchodní společnosti do likvidace. *Právník*. 1996, č. 3, s. 260-264.

LOCHMANOVÁ, Ludmila. 2001. Zrušení obchodní společnosti s likvidací po novele obchodního zákoníku. *Právo a podnikání*. 2001, č. 9, s. 2-7.

PAVLIKOVÁ, Halka. 2011. Osoba likvidátora v procesu likvidace. *Daňová a hospodářská kartotéka*. 2011, roč. 19, č. 7, s. 23-25.

PECHÁČEK, Roman. 2011. Daňové a účetní aspekty likvidace obchodních společností. *Daňová a hospodářská kartotéka*. 2011, roč. 19, č. 8, s. 33-36.

ZAHRADNÍČKOVÁ, Marie. 2008. Krátký pohled na vývoj právní úpravy likvidace a na postavení likvidátora. *Acta Universitatis Carolinae.Iuridica I*. roč. 2008, č. 1, s. 211-221.

Elektronické dokumenty

HAMPL, Petr. 2006. Činnost likvidátora jmenovaného soudem. *Právní rádce* [online]. 2006, č. 6 [cit. 2012-11-11]. Dostupné z: <http://pravniradce.ihned.cz/c1-18785910>.

PREUSS, Ondřej. 2011. Podíl na likvidačním zůstatku v naturální podobě. In: *Epravo.cz* [online]. 2011 [cit. 2012-11-11]. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/podil-na-likvidacnim-zustatku-v-naturalni-podobě-73366.html?mail>.

SCHEFFER, Markus. 2004. Solvent Liquidations in Germany. *International Corporate Rescue* [online]. 2004, vol. 1, issue 6 [cit. 2012-11-11]. Dostupné z: <http://www.chasecambria.com/site/journal/article.php?id=133>.

VESELÁ, Jarmila. 2006. Likvidátor by měl být profesionálem. *Konkursní noviny* [online]. 2006 [cit. 2012-11-11]. Dostupné z: <http://www.konkursni-noviny.cz/clanek.html?ida=1523>.

WENDLER, Michael, Bernard BUECKER a Berndt TREMML. 2008. *Key Aspects of German Business Law: A Practical Manual* [online]. 4. vyd. Berlin: Springer, 2008 [cit. 2012-11-11]. ISBN 978-3-540-68577-7. Dostupné z: http://books.google.cz/books?id=0eqQiZrUXB8C&pg=PA14&lpg=PA14&dq=liquidation+process+of+a+company+in+Germany&source=bl&ots=2V5SXfNyE3&sig=yOkaMWCMdSI9GW1yeWcsmE7_G9E&hl=cs&sa=X&ei=sKeT7qrAczdsgb_hKiKAQ&ved=0CFIQ6AEwBg#v=onepage&q=liquidation%20process%20of%20a%20company%20in%20Germany&f=false.

Právní předpisy

Česká republika. Zákon č. 513 ze dne 5. listopadu 1991 Obchodní zákoník. In: *Sbírka zákonů*. 1991, roč. 1991, č. 513, částka 98. [cit. 2012-11-11]. Dostupné z: <http://portal.gov.cz/app/zakony/download?idBiblio=39560&nr=513~2F1991~20Sb.&ft=pdf>

Česká republika. Zákon č. 182 ze dne 30. března 2006 o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon). In: *Sbírka zákonů*. 2006, roč. 2006, č. 182, částka 62. [cit. 2012-11-11]. Dostupné z: <http://portal.gov.cz/app/zakony/download?idBiblio=62545&nr=182~2F2006~20Sb.&ft=pdf>

Česká republika. Zákon č. 40 ze dne 26. února 1964 občanský zákoník. In: *Sbírka zákonů*. 1964, roč. 1964, č. 40, částka 19. [cit. 2012-11-11]. Dostupné z: <http://portal.gov.cz/app/zakony/download?idBiblio=30446&nr=40~2F1964~20Sb.&ft=pdf>

Česká republika. Zákon č. 21 ze dne 20. prosince 1991 o bankách. In: *Sbírka zákonů*. 1992, roč. 1992, č. 40, částka 5. [cit. 2012-11-11]. Dostupné z: <http://portal.gov.cz/app/zakony/download?idBiblio=39677&nr=21~2F1992~20Sb.&ft=pdf>

Česká republika. Zákon č. 277 ze dne 22. července 2009 o pojišťovnictví. In: *Sbírka zákonů*. 2009, roč. 2009, č. 277. [cit. 2012-11-11]. Dostupné z: <http://portal.gov.cz/app/zakony/download?idBiblio=69215&nr=277~2F2009~20Sb.&ft=pdf>

Česká republika. Zákon č. 42 ze dne 16. února 1994 o penzijním připojištění se státním příspěvkem a o změnách některých zákonů souvisejících s jeho zavedením. In: *Sbírka zákonů*. 1994, roč. 1994, č. 42, částka 14. [cit. 2012-11-11]. Dostupné z: <http://portal.gov.cz/app/zakony/download?idBiblio=41761&nr=42~2F1994~20Sb.&ft=pdf>

Česká republika. Zákon č. 256 ze dne 14. dubna 2004 o podnikání na kapitálovém trhu. In: *Sbírka zákonů*. 2004, roč. 2004, č. 256, částka 84. [cit. 2012-11-11]. Dostupné z: <http://portal.gov.cz/app/zakony/download?idBiblio=57888&nr=256~2F2004~20Sb.&ft=pdf>

Česká republika. Zákon č. 125 ze dne 19. března 2008 o přeměnách obchodních společností a družstev. In: *Sbírka zákonů*. 2008, roč. 2008, č. 125, částka 40. [cit. 2012-11-11]. Dostupné z: <http://portal.gov.cz/app/zakony/download?idBiblio=66974&nr=125~2F2008~20Sb.&ft=pdf>

Česká republika. Vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 479 ze dne 12. prosince 2000 o odměně a náhradě hotových výdajů likvidátora a člena orgánu společnosti jmenovaného soudem. In: *Sbírka zákonů*. 2000, roč. 2000, č. 479, částka 138. [cit. 2012-11-11]. Dostupné z: <http://portal.gov.cz/app/zakony/download?idBiblio=49997&nr=479~2F2000~20Sb.&ft=pdf>

Česká republika. Zákon č. 312 ze dne 23. května 2006 o insolvenčních správcích. In: *Sbírka zákonů*. 2000, roč. 2006, č. 312, částka 96. [cit. 2012-11-11]. Dostupné z: <http://portal.gov.cz/app/zakony/download?idBiblio=62782&nr=312~2F2006~20Sb.&ft=pdf>

Česká republika. Zákon č. 89 ze dne 3. února 2012 občanský zákoník. In: *Sbírka zákonů*. 2012, roč. 2012, č. 89, částka 33. [cit. 2012-11-11]. Dostupné z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/tinymce-storage/files/sb0033-2012.pdf>

Česká republika. Zákon č. 90 ze dne 25. ledna 2012 o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích). In: *Sbírka zákonů*. 2012, roč. 2012, č. 90, částka 34. [cit. 2012-11-11]. Dostupné z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/tinymce-storage/files/sb0034-2012.pdf>

Spolková republika Německo. Aktiengesetz z 6. září 1965 (BGBl. I S. 1089). In: *Bundesgesetzblatt*. 1965. [cit. 2012-11-11]. Dostupné z: <http://www.gesetze-im-internet.de/bundesrecht/aktg/gesamt.pdf>

Spolková republika Německo. Gesetz betreffend die Gesellschaften mit beschränkter Haftung (GmbHG) z 20. dubna 1892 (RGB1 S. 477). In: *Reichsgesetzblatt*. 1892. [cit. 2012-11-11]. Dostupné z: <http://www.gesetze-im-internet.de/bundesrecht/aktg/gesamt.pdf>

Spolková republika Německo. Handelsgesetzbuch z 10. května 1897 (RGB1 S 219). In: *Reichsgesetzblatt*. 1897. [cit. 2012-11-11]. Dostupné z: <http://www.gesetze-im-internet.de/bundesrecht/hgb/gesamt.pdf>

Judikatura

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 01.03.2006, sp. zn. 29 Odo 455/2005, [cit. 2012-11-11]. Dostupné z: http://www.nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/WebSearch/19854DF3A71756C7C1257A4E00693CF6?openDocument&Highlight=0,

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 14.12.2005, sp. zn. 29 Odo 149/2005, [cit. 2012-11-11]. Dostupné z:

http://www.nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/WebSearch/A797AD5D8C395394C1257A4E0069ABB7?openDocument&Highlight=0,

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 30.05.2000, sp. zn. 32 Cdo (524) 525/2000, [cit. 2012-11-11]. Dostupné z:

http://www.nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/WebSearch/0CF532489171B564C1257A4E006A840A?openDocument&Highlight=0,

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 11.03.1998, sp. zn. 1 Odon 69/97, in Soudní judikatura č. 9/1998, s. 205-208

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 26.10. 2005, sp. zn. 29 Odo 1016/2005, [cit. 2012-11-11]. Dostupné z:

http://www.nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/WebSearch/11FEC177BD28A67FC1257A4E006575F3?openDocument&Highlight=0,

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 31.05.2011, sp. zn. 29 Cdo 1081/2011, [cit. 2012-11-11]. Dostupné z:

http://www.nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/WebSearch/4EDA83FA8F2BED9EC1257A4E0065FB71?openDocument&Highlight=0,

Usnesením Nejvyššího soudu ČR ze dne 18.05.2010, sp. zn. 29 Cdo 1689/2009, [cit. 2012-11-11]. Dostupné z:

http://www.nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/WebSearch/5FDF2D1B02C0FDF0C1257A4E006A8F9E?openDocument&Highlight=0,

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 31.05.2006, sp. zn. 29 Odo 641/2006, [cit. 2012-11-11]. Dostupné z:

http://www.nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/WebSearch/3A81338DB4936402C1257A4E0069869C?openDocument&Highlight=0,

Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 04.05.2009, sp. zn. 7 Cmo 471/2008, in Černá Josková 2011: s. 29-30

Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 15. 02. 2001, sp. zn. 7 Cmo 271/2000, in Černá, Josková 2011: s. 30

Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 07.07.2003, sp. zn. 7 Cmo 283/2002, in Právní rozhledy č. 10/2003, s. 528-529

Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 12.10.2004, sp. zn. 7 Cmo 424/2003, in Právní rozhledy č. 5/2005, s. 183-184

Rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 09.03.2000, sp. zn. 432/98, in Obchodní právo č. 7/2000, s. 28-30

Resumé

Diplomová práce se zabývá problematikou obecné právní úpravy likvidace obchodní společnosti, a to především se zaměřením se na právní postavení likvidátora a jeho jednotlivé úkony v rámci likvidačního procesu. Vychází přitom z hypotézy, že analyzovaná právní úprava likvidace obchodní společnosti zakotvená v obchodním zákoníku je zdařilá a propracovaná.

Cílem práce je kriticky testovat takto stanovenou hypotézu na základě komplexního vymezení, analyzování a zhodnocení kvalit obecných likvidačních pravidel. Pozornost se přitom zaměřuje zejména na právní problémy spojené s postavením osoby likvidátora, například na otázku způsobilosti pro výkon funkce likvidátora či problematiku jmenování a odvolání likvidátora soudem. Přičemž studie staví především na metodě deskripce a kritické analýzy relevantních právních předpisů a sekundárních zdrojů. Získané teoretické poznatky jsou pak za využití metody syntetické generalizovány v obecnější závěry.

Samotná práce se mimo úvodu a závěru skládá ze čtyř kapitol, z nichž zejména prvé tři mají převážně teoretický charakter, zatímco čtvrtá kapitola poskytuje z praktičtější perspektivy pohled na deskripci základních úkonů likvidátora v likvidačním procesu. První kapitola konkrétně komplexně vymezuje rozsah právní úpravy likvidace obchodní společnosti. Poukazuje nejen na ustanovení obsažená v obchodním zákoníku, jež mají vliv na průběh likvidace, ale identifikuje i další zvláštní právní předpisy vztahující se na danou problematiku.

Další část práce se zaměřuje na představení nejrůznějších definičních charakteristik pojmu likvidace a likvidátora obchodní společnosti. V návaznosti na uvedené se třetí kapitola zabývá právní postavením osoby likvidátora. Vší má si v této souvislosti zejména interpretačně a pro praxi problematických míst analyzované právní úpravy. Čtvrtá kapitola následně usiluje o zmapování základních úkonů likvidátora ve všech fázích průběhu likvidace. Poukazuje zejména na nedostatečnou právní úpravu některých činností, jež likvidátor zpravidla v rámci likvidačního procesu realizuje.

Na základě identifikace čtyř základních problematických okruhů právní úpravy likvidace obchodní společnosti, a to její roztržitosti, částečné interpretační nejasnosti, příležitostné problematičnosti pro praktické uplatnění a neúplnosti, je v závěru práce dospěno ke zjištění, že došlo k vyvrácení či alespoň částečnému zpochybnění stanovené

hypotézy, neboť právní úprava likvidace obchodní společnosti není až tak zdařilá a kvalitní, jak bývá občas uváděno.

The Liquidator in the Process of Liquidation of a Company

Abstract

The diploma thesis deals with the issue of general legal regulation of liquidation of a company, above all with a focus on the liquidator's legal status and his particular actions within the liquidation process. The thesis follows a hypothesis that the analyzed legal regulation of liquidation of a business company embedded in the Commercial Code is good and well-elaborate.

The objective of the thesis is to critically test thus formulated hypothesis on the basis of comprehensive delimitation, analysis and evaluation of qualities of general liquidation rules. Attention is focused mainly on legal issues related to the actual liquidator's position, for instance on the issue of qualification for the function of a liquidator or the issue of appointment and dismissal of a liquidator by the court. The study builds chiefly on the method of description and critical analysis of relevant legal provisions and secondary sources. The obtained theoretical knowledge is then generalized into more general conclusions using a synthetic method.

Aside from the introduction the actual thesis comprises four chapters, out of which the first three in particular are rather theoretical, whereas the fourth chapter provides a more practical view of description of the liquidator's basic actions in the liquidation process. The first chapter comprehensively delimits the extent of legal regulation of liquidation of a company. Not only does it point out provisions included in the Commercial Code that influence the course of liquidation, but it also identifies other special legal provisions related to the issue.

Next part of the thesis focuses on presentation of various defining characteristics of the terms liquidation and liquidator of a company. Following what was mentioned above, the third chapter concentrates on the liquidator's legal status. In this context, it deals with particular spots of the analyzed legal regulation that are problematic for practice as well as from the point of view of their interpretation. The fourth chapter then tries to review the liquidator's basic actions in all phases of the course of liquidation. It points out mainly the insufficient legal regulation of certain activities the liquidator usually carries out within the process of liquidation.

On the basis of four fundamental problematic areas of legal regulation of

liquidation of a company, i.e. its fragmentation, partial interpretative unclarity, occasional questionableness regarding practical application, and incompleteness, the conclusion of the thesis supports the finding that the formulated hypothesis was refuted, or at least partially disputed, because the legal regulation of liquidation of a company is not as good and of such a high quality as it is sometimes being presented.

Seznam klíčových slov

ČJ: Likvidátor, Likvidace obchodní společnosti, Právo obchodních společností

AJ: Liquidator, Liquidation of a company, Company law